

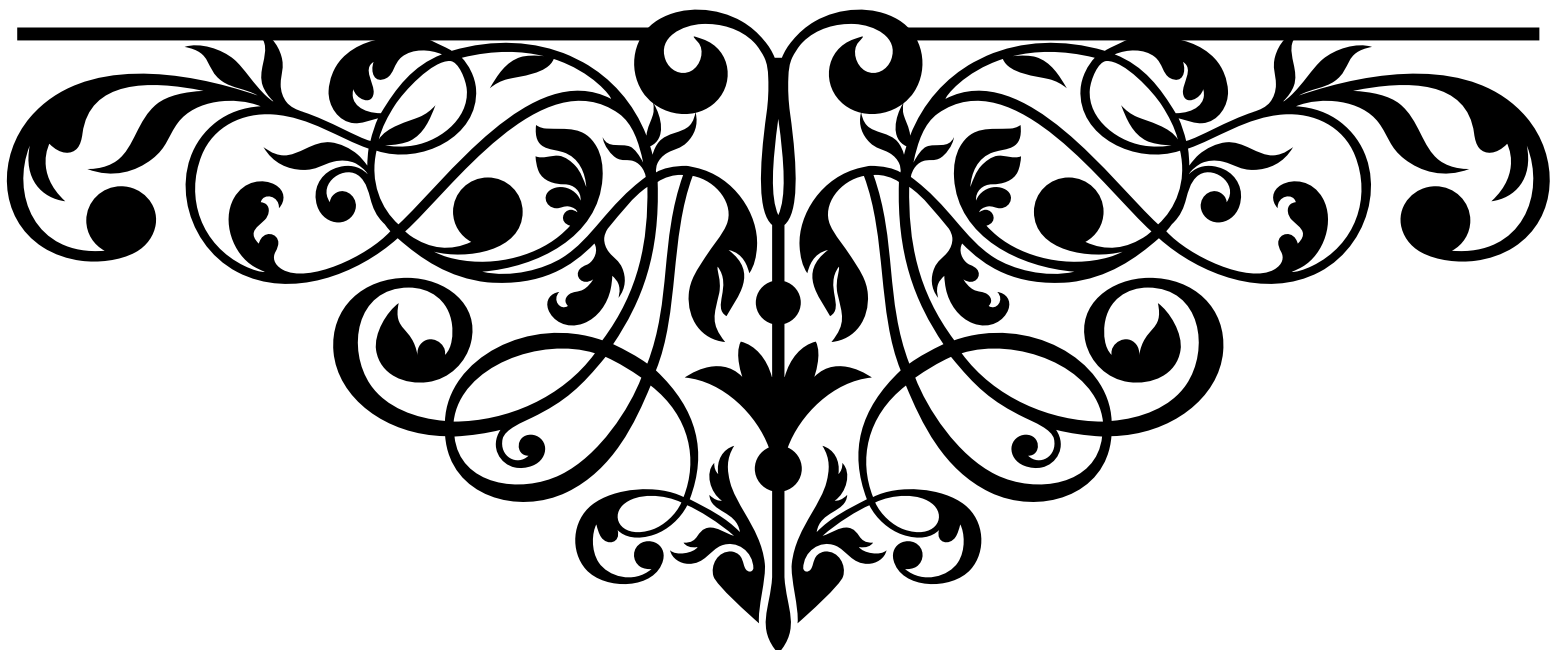
תשורה

משמחת נישואין של

מנחם מענדל ונחמה ליבא שיחיז

שזחאט

ד' תמוז תשע"ז

Shlichus K'hilchasa

Miluim

Published and Copyright © 2017

by

Rabbi Tuvia Teldon

Email: ShlichusKhilchasa@gmail.com

www.Shlichus-Khilchasa.com

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, or stored in a database or retrieval system, without the prior written permission of the publisher.

פתח דבר

ב"ה,

לרגל השמחה במשפחתנו, יום נישואי אחי היקר, החתן הרב התמים **מנחם מענדל** עב"ג הכלה המהוללה מרת **נחמה ליבא שיחיו שוחאט**, ביום ד' תמוז ה'תשע"ז,

הננו בזאת לכבד את המשתתפים בשמחת הנישואין – על יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא – בתשורה מיוחדת זו, הכוללת:

(א) צילומי כמה מכתבים מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו שקיבל אבי החתן, הגאון החסיד הרב התמים **אברהם ליב שוחאט שליט"א**, שליח כ"ק אדמו"ר וראש ישיבה גדולה ד'קאראקאס ווענעזועלא, בשנת תשמ"ז.

(ב) צילום מכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לרגל הולדת החתן, בשנת תשנ"ג.

(ג) צילום מכתבי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לרגל חתונת הורי הכלה בשנת תשמ"א, ולחתונת הורי החתן בשנת תשד"מ.

(ד) קונטרס מילואים ותיקונים לספר "שליחות כהלכתה", הכולל הן ענינים שהגיעו לידי המערכת מאז הדפסת ההוצאה הראשונה של הספר (והודפסו כהוספה להוצאה שניה), וכן ענינים שהגיעו לידי המערכת מאז הדפסת ההוצאה השניה של הספר. כמו כן הודפסו מחדש כמה מענות וסיפורים שנפלה בהם טעות או השמטה בהוצאה הראשונה.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כל אחינו בני ישראל יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

שלום דוב בער שוחאט

אחי החתן

ד' תמוז ה'תשע"ז
ברוקלין, נוא יארק

(א)

ובפרט הנקובים בשם [שלוהים]

מכתב כללי-פרטי יו"ד כסלו ה'תשמ"ז

"ע"פ [על-פי] המדובר לאחרונה – ובארוכה לפי ערך – כל או"א מבנ"י [אחד-ואחת מבני-ישראל] שלוחו של הקב"ה בעוה"ז [בעולם-הזה], – ובפרט הנקובים בשם – ובלשון הידוע – לעשות לו ית' דירה בתחתונים"

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 493-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסמערן פארקוויי ברוקלין, נ. י. בי"ה, יו"ד כסלו, יום גאולת אדמו"ר האמצעי ה'תשמ"ז. ברוקלין, נ. י. הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה אברהם ליב שי' שלום וברכה! מאשר הנני קבלת מכו' בקשת ברכה פ"נ (והמצו"ב), שיקרא בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ די"ע. ע"פ המדובר לאחרונה – ובארוכה לפי ערך – כל או"א מבנ"י שלוחו של הקב"ה בעוה"ז, ובפרט הנקובים בשם – לעשות לו ית' דירה בתחתונים. ויה"ר שכאו"א מאתנו יצליח בזה ומתוך שמחה וט"ל. בברכת חג הגאולה</p>
---	--

(ב)

ולהצלחה רבה בעבודתו הקדושה, ובכלל

מכתב כללי-פרטי ר"ח ניסן ה'תשמ"ז

"בברכת החג ולהצלחה רבה בעבודה"ק [בעבודתו-הקדושה] ובכלל (חתי"ק)"

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 493-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן <u>ליוכאוויטש</u> 770 איסמערון פארקוויי ברוקלין, נ. י. בי"ה, רי"ח ניסן תשמ"ז ברוקלין, נ. י.</p>
<p>הרה"ח אי"א נוי"ב עוסק בצ"צ וכו' מוה' אברהם לייב שי</p>	
<p>שלום וברכה! הדו"ח והפ"י נתקבלו, ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכת לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - בכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב. ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה. ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.</p>	
<p>בברכת החג ד' תמוז תשל"ז</p>	

(ג)

ולחצלה בכל העינים

מכתב כללי-פרטי ר"ח סיון ה'תשמ"ז

"מכ' [מכתבין] והפ"נ נתקבלו"

"בברכת החג ולחצלה בכה"ע [בכל-העינים] (חתי"ק)"

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

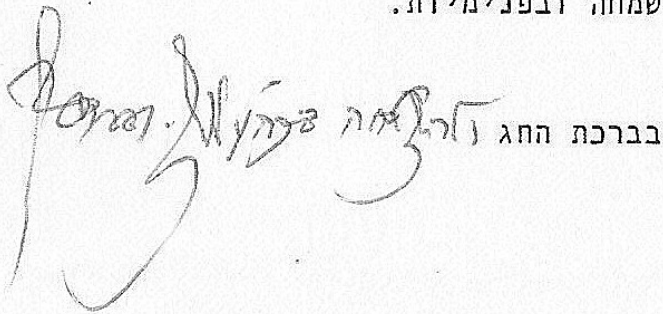
בי"ה, רי"ח סיון תשמ"ז
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוב' אברהם לייב שי'

שלום וברכה!
מכ' נתקבלו,

ולקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבא
עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי בנוסח הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת החג ואתי אמה צדקה אל. ומחנה

(ד)

מכתב כ"ק אדמו"ר לרגל הולדת החתן

י"ב אלול תשנ"ג

שוחט - קאראקאט

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איספערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

בי"ה, יב' אלול תשנ"ג

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' אברהם ליב שי

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבריתו של אברהם
אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה
ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם זוג' ת"י
מתוך הרחבה.

בברכת מזל טוב

וכוח"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכ"ר

(ה)

מכתב כ"ק אדמו"ר לרגל נישואי הזרי הכלה

ה' כסלו תשמ"א

הזן - שפאלטער -

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ה' כסלו תשמ"א
ברוקלין, נ. י.

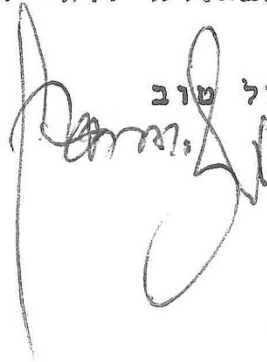
האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' יוסף יונתן שי'
וב"ג תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום כט' כסלו הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב
מזל טוב ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

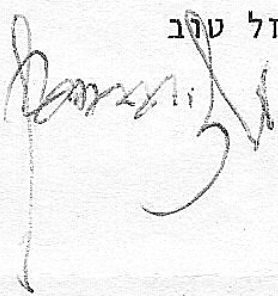

(1)

מכתב כ"ק אדמו"ר לרגל נישואי הורי החתן

ט"ז מרחשון תשד"מ

שוחט - סוויסא - ברוקלין	מנחם מענדל שניאורסאהן
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON	ליובאוויטש
Lubavitch	
770 Eastern Parkway	
Brooklyn, N. Y. 11213	
493-9250	770 איסטערן פארקוויי
	ברוקלין, נ. י.
	בי"ה, ט"ז מ"ח תשד"מ
	ברוקלין, נ. י.
האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' אברהם לייב שי' וב"ג תי'	
	שלום וברכה!
	במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם ליום יו"ד כסלו הבע"ל,
	הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.
	בברכת מזל טוב מזל טוב
	

להעיר, אשר כ"ק אדמו"ר שינה בכתי"ק את "הו"ח" ל"הרה"ח"

שליחות כהלכתה - מילואים -

עמוד 14 בתחילת קטע "מטרתו: שהעיר תהפוך להיות 'ליובאוויטש שכליובאוויטש'":

ממכתב להרב ישראל אלטיין (פיטסבורג) – (י' שבט תש"ט):

...שיעשה, וכן חבריו במחנו, כל אחד ואחד מהם, סביבה שתהי' פינת ליובאוויטש שהשגחה העליונה נטעתה לעת עתה במחנו, אז דער אלטער רבי פארנדיק איבער דער וועלט און קומענדיק למחנו זאל ער ניט קומען אין דער פרעמד נאר טרעפן דארט אן אייגענעם עולם, אייגענעם בית המדרש, שמות פון חסידישע ספרים אויפן פלאר, און דער אויר פול מיט אותיות התורה ביראת שמים בכלל און אותיות חסידות חב"ד בפרט, וואס אף שעלו למעלה אבל הרושם באויר נשאר לנצח וכידוע בכל דבר שבקדושה שהרושם נשאר.

ולמתי דוחים עבודה זו? והרי ביני לביני כל עם ישראל נמצא בגלות החשוך כפול ומכופל ואין לך יום שאין קללתו מרובה כו' ובפרט כשהתחילו לאמר לחשך אור ולעבדות גאולה.

אגרות קודש ח"ג אג' תמב

עמוד 14 לאחרי קטע "מטרתו: שהעיר תהפוך להיות 'ליובאוויטש שכליובאוויטש'":

"עד שלא ישאר ילד אחד בתל-אביב שאינו יודע את ה'מודה אני"

סיפר הרב יוסף שמואל גרליצקי (תל אביב):

בתשמ"ב הגעתי לראשונה לרבי אחרי שהתחילה שליחותי בתל-אביב, ומיד כשהגעתי נקראתי אל המזכיר הרחמ"א חדקוב. בתחילת הפגישה שאל אותי כמה שאלות, אחת מהן היתה "כמה ילדים בתל אביב עוד לא יודעים לומר "מודה אני"? ואני שתקתי. ואז אמר לי הרחמ"א:

"מכך שאתה שותק אני מבין שיש עוד כאלו ילדים שאינם יודעים. במילא יש לך עוד הרבה עבודה בתחום זה, עד שלא יישאר ילד אחד בתל אביב שאינו יודע את ה'מודה אני".

מפי בנו

"דברי למדן מתקבלים יותר"

מענה להרב שלום דובער שם טוב (מישיגן) בהיותו תלמיד בישיבת תורת"ל המרכזית – 770 (טבת תשט"ז):

למוד עוד איזה זמן בהתמדה ושקידה נגלה ודא"ח – ונוסף על הענין מצד עצמו, הרי זה גם כן הכנה טובה, כי ידיעות אלו – קענען לערנען – מביאים תועלת גדולה בהנ"ל בזמן הזה, כי דברי למדן מתקבלים יותר. מהעתקת המענה

עמוד 30 קודם קטע "לא לשנות מדעת המשלח, אבל גם להשתמש בשכלו":

על ידי הביטול – יוכל לכוון אל האמת

משיחת שבת פרשת שמות, י"ט טבת תשמ"ח:

מ'האט געענטפערט כמה פעמים צו שלוחים וכיוצא בזה – אז אויב מ'האט א שאלה וספק ווי מ'זאל אויספירן א געוויסע שליחות, האט מען דעם כלל אין הלכה, אז "אין לדיין אלא מה שענינו רואות", מ'דארף אליין אפשאצן דעם מצב לויט ווי מ'זעט אים על אתר, און טאן ווי עס קומט אויס לויט די אייגענע השערה.

און די הסברה בזה איז: תורה (און דער משלח וואס גייט בכח התורה) האט געגעבן דעם כח אז מ'זאל מכוון זיין אל האמת לויט דעם וואס "ענינו רואות" ... דערביי איז נאר דא דער תנאי אז מ'דארף זיין בטל צום משלח און צום רצון המשלח, וואס דעמולט איז מען א כלי אויף באקומען די כחות התורה והמשלח צו מכוון זיין אל האמת.

און דעריבער, בשעת עס ווערט נתעורר א ספק אין אן ענין, דארף מען וויסן אז ספק בגימטריא עמלק, ובכדי דאס מבטל זיין – דארף זיין דער ביטול האדם לאלקות, ער דארף זיך שטעלן זאגן "מודה אני", אפילו אויב דאס איז באמצע היום ... וואס ענינו איז הודאה וביטול לה', אבער ביחד עם זה איז ער זיך מבטל אין אן אופן (ניט אז ער ווערט אויס מציאות, נאר) אז ביחד עם הביטול קומט ער מיט זיין גאנצע מציאות, במילא קען ער דורך זיין ראי' מכוון זיין אל האמת, ווייל ער איז בטל צום אויבערשטן, אזוי אז ראייתו של הקב"ה וואס איז זיכער על פי אמיתית העינים – ווערט ראיית האדם.

קונטרס שיחת ש"פ שמות תשמ"ח (ועד הנחות התמימים) ע' יח

עמוד 32 אחרי קטע "רדיו בבית: מופרך":

טלויזיה

מענה לאחד מאנ"ש מארץ הקודש ביחידות (תשרי תשח"י) על שאלתו "הציעו לי להתאכסן בבית שהיתה בו טלויזיה, והשאלה היא כעין מה שהתבטא רבי פנחס בן יאיר 'מלאך המוות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו?!'":

בטח אין שהותו שם נתינת 'הכשר' על הטלויזיה.

התקשרות גליון 644

מענה על השאלה האם להכניס טלויזיה לימודית לבית-הספר, ועל ידי זה יתווספו יותר תלמידים בבית הספר:

באם יתירו במקום אחד הרי זה היתר, ויותר מזה עידוד (שהרי נעשה בחינוך שעל-שם כ"ק מו"ח אדמו"ר) בכל מקום.

שערי הלכה ומנהג ח"ג ע' רלא

שלילת מסירת שיעורים באוניברסיטה

לפי מעמדו שצריך להיות ב[...] – בכלל אינו ענין שיתן שיעורים בקביעות באוניברסיטא (אפילו לבנים לחוד), שהרי זה מעין הכשר להלימוד שם שהרי גם הוא בה"פאקולטי" [חבר צוות המורים].
אגרות קודש מילואים

סברת ההיתר היא מפיתוי היצר

מענה להרב ראובן דונין (חיפה) על כתבו אודות ה"היתר" למשפיע לשתות משקה בשופי (שבט תשכ"ה):
מפיתוי היצר כמובן, ובמילא אין העצה לשמוע לפיתוי (שעל ידי זה יתגבר עוד יותר, ובמכל שכן שלא ינח להתוועד באיזה פיתוי אחר או גם בלא פיתוי) אלא הפכו.
מהעתקת המענה – תשורה גולדברג-דונין תשע"ז

להיות בחג הפסח עם בני משפחתו

ממכתב (י"א שבט תשט"ו):

בהנוגע לשאלתו אודות נסיעה לכאן למשך איזה שבועות [...] אבל שהנסיעה תהי' לפני הפסח, ולחוג כאן חג הפסח לא נראה לי כיון שמנהג גוברין יהודאין – אם רק אפשר – לחוג ביחד עם ביתם.
אגרות קודש ח"י אג' ג'רסה
הוספה למכתב כללי-פרטי לאחד מאנ"ש על כתבו שרוצה להישאר בחג הפסח אצל הרבי, בעוד שמשפחתו תישאר בארץ הקודש (י"א שבט תשכ"ו):

במענה לשאלתו – הנוהג בישראל שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וכיתו (ובכיתו) – וכפרט ראש המשפחה.
– נוסף על שקשה ביותר להדר כפי הרצון בעניני פסח – כשנמצאים במקום אחר. וק"ל.
אגרות קודש חכ"ד אג' ט'פח

מענה להרב שלמה קונין (קליפורניה) בהיותו ברוסיה בענין הספרים (ניסן תנש"א):

לדעתי כדאי שיחוג חג הפסח עם בני ביתו בלאס אנג'לס.

יומן השליחות המיוחדת פרק ל"ז

התעסקות בחורים במבצע נרות שבת קודש

מדברי הרבי להרב זושא וילמובסקי קודם נסיעתו לארץ הקודש (ו' מרחשון תשל"ה):

היות וכפי ששמע ענין המבצעים בארץ ישראל הוא בחולשה, ועושים את כל המבצעים רק 'לצאת ידי חובה', הרי אתה פרטיזן ותדאג לכך שיעשו מבצעים לפני שבת בשטורעם, וגם את מבצע הדלקת נרות שבת קודש. והגם

שזה לא שייך לבחורים, אבל בכל זאת מוטל עליהם שיתעסקו בזה, על ידי שישפיעו על הסבתא על האחות או על הדודה וכו' שיעסקו בזה לזכות עוד נערות.

תשורה פרידמן-סוסובר תשע"ד, תשורה זילברשטרום-קטן תשע"ז

עמוד 89 בסוף קטע "עשיית אירועים במוצאי שבת":

יומן תשל"ט:

מענה לאחד שרצה לעשות סעודת בר-מצוה במוצאי שבת (התוכן):

כיון שהיום ארוך ויכול להיות מכין משבת לחול, לכן יעשה הבר-מצוה בזמן אחר.

לקט הליכות ומנהגי שבת קודש (מהדורת תשע"ז) ע' קנב

עמוד 89 לאחרי קטע "עשיית אירועים במוצאי שבת":

עשיית אירועים בארץ ישראל ביום-טוב שני של גלויות

מכתב המזכירות לועד כפר חב"ד (ערב ראש חודש ניסן תש"כ):

כפי הנראה מהזמנתכם קבעתם את הכינוס-ארצי ליום הרביעי, ט"ז ניסן, אשר בארץ הקודש הוא א' דחול המועד פסח ובחוץ לארץ הוא ב' דחג הפסח.

ובזה הננו לעורר את תשומת לבכם כי באם בתוך המוזמנים והבאים לכינוס זה ימצאו גם אורחים מחוץ לארץ הנמצאים כעת בארץ הקודש ת"ו, יש לחוש שמשום טעות וכדומה עלולים הם לנסוע להכינוס באותו היום אשר עליהם כתושבי חוץ לארץ לשמור את החג.

אשר לכן, אם אמנם ישנה האפשרות שיבואו אורחים כנ"ל ועדיין לא שלחתם את ההזמנות, הי' כדאי — כדי להרים מכשול — לאַחַר את הכינוס ליום אחד, ולתכלית זו לשנות בהזמנות מ"ט"ז ל"טו"ב".

מצילום המכתב – תשורה וילמובסקי-קארף תשע"ז

לודאות שלא לגרום חילול שבת כתוצאה ממבצעים

משיחת ט"ו בשבט תשל"ז (סט"ו):

אז ס'רעדט זיך וועגן "מבצע פורים" דארף דאס האבן א הכנה בעוד מועד ... וואס דאס איז דאך בכל שנה ושנה, ועל אחת כמה וכמה בשנה זו וואס פורים קומט אויס ביום הששי, וואס דעמולט ווערט דאך א גאנצע שאלה ווי אזוי מ'זאל דורכפירן דעם מבצע פורים, ווארום ס'איז דאך ניט שייך פארן ערגעץ פרייטאג נאך האלכן טאג, ווייל ס'דארף זיין דער ענין פון שמירת שבת ויום טוב, און אין דערויף איז אויך דא דער ענין וואס מ'דארף אפהיטן יענעם און זיין נזהר ניט גורם זיין קיין ענין פון היפך שמירת שבת ביי א צווייטן צי ביי א דריטן אידן, ביז אפילו צו כחו וכח כחו — וואס דערפאר דארף מען אנהויבן טאן אין דעם בעוד מועד, און מסתמא וועט מען גלייך מאכן די תכניות (פלענער) ווי אזוי מ'זאל דורכפירן דעם מבצע פורים בשנה זו בנוגע אל הזולת, בסביבתו הקרובה ובסביבתו הרחוקה, ובבל מקום שידו מגעת.

שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 468

מה מכריחו להיכנס לזה?!

מענה להרב מרדכי זאב גוטניק (מלבורן, אוסטרליה) על שאלתו אודות בניית עירוב בשכונת דונקסטר (תשמ"ה):

ידוע השקלא וטריא המסובכת בזה. ומה מכריחו להכנס לזה?!

מהעתקת המענה – תשורה הורביץ-בורנשטיין תשע"ז

האם להילחם נגד עירוב לאחר בנייתו?

מענה לאחד השלוחים על כתבו שאחד הרבנים בעירו, רב קהילה גדולה וחשובה, בנה עירוב בעיר נגד דעת שאר רבני העיר, ושאלתו היא האם עליו להילחם נגד הרב והקהילה שבנו העירוב (תשמ"ב):

כעצת רבני חב"ד על אתר.

מפי אחד מרבני חב"ד בעיר הנ"ל

עמוד 92 למחוק "דבר נכון, אבל לעשותו בסוד", ובמקומו להביא הסיפור המתוקן כדלקמן:

להתנגד לבניית עירוב בעיר גדולה

כאשר הרב יעקב קראנץ היה בשליחות בדיטרויט הוא היה גם חבר 'ועד הרבנים' המקומי, והיה דיון בין הרבנים האם לבנות עירוב או לא. הוא שאל את הרב ביחידות מה לעשות, והרבי אמר לו:

להצביע נגד בניית העירוב, והסיבה היא כי זה יגרום זלזול באיסור טלטול בשבת.

והגם שבעבר היה עירוב גם בעיירות הגדולות, הנה היום אין לבנות עירוב בעיירות גדולות, כי המצב שונה כיום מבעבר. בעבר, האנשים נשארו לגור במקומם, ואם היה עירוב אזי טלטלו, אבל כיום האנשים הם ניידים, ואנשים נוסעים ממקום למקום. כיום הם גרים במקום שיש עירוב והם מטלטלים ואולי יעברו לגור למקום בו אין עירוב וימשיכו לטלטל כי התרגלו לכך, ולכן זה שונה מבעבר.

ויש השואלים, שמאחר ואנשים בין כה מטלטלים אזי אם יבנו עירוב יצילו אותם מעבירה ואולי לכן כדאי לבנות עירוב, והתשובה היא: בעת שהיה דיון האם לבנות עירוב במנהטן או לא, הועלתה סברה לבנות בסוד ואף אחד לא ידע על זה, ואז יש שני המעלות, אין חשש זלזול שבת כי היהודים שומרי תורה ומצוות לא יטלטלו, ואלו שמטלטלים לא עוברים איסור. ואם בנו עירוב במנהטן או לא – ברור שאני לא יגיד לך...

מפי הרב יהודה ליב שפירא (מיאמי)

עמוד 92 במקום "לא לפרסם על עשיית עירוב":

זכות גדולה לבנות עירוב, ובכל זאת – לא לפרסם על בנייתו

ממכתב להרב יוסף דוד מאשקאוויטש על מאמר שכתב בו מסביר איך לתקן עירוב במנהטן (שלהי תשי"ד):

בנוגע לתיקון עירובין בניו יורק בכלל, כשבקרני על דבר זה הרב צבי שי' אייזענשטאט ושאל חוות-דעתי, אמרתי לו אשר יישר חילי של המתעסקים בזכות הרבים הכי גדולה זו, אבל יש לעשותו מבלי כל פרסום, ועל ידי זה יסורו כמה חששות.

לקוטי שיחות חכ"א ע' 384

ממכתב נוסף אליו על כתבו שחיבר קונטרס עירובין וכבר עשו בפועל כהצעתו (א' דראש חודש אדר תשי"ח):
ולדעתי זכות גדול ונפלא הוא לכת"ר, אפילו אם תמצא לומר אשר לכמה דעות יש מקום לדון על דבר כמה פרטים וספקות.

בכל זאת ברור לדעתי מוחלטת ותקיפה – שאין להדפיס, וגם לא לפרסם באופן אחר, שגמר הענין ותיקן העירוב (על כל פנים לפי דעתו).

ומה שכתב בסיומו דהקונטרס תועלת הפרסום – בכדי להציל אף אלו דלאיסורא מכווני וכש"ס (נזיר כג, א), כודאי גם כת"ר משער כמה מאלו המזידים – לומדים או אפילו רק יודעים על דבר ספרים וקונטרסים כאלו,

מה שאין כן בהנוגע לשומרי תורה ומצוות, שעליהם דוקא אמרו חכמינו ז"ל דמורי היתרא לנפשיהו (באם רק ימצא איזה יסוד ואמתלא שיהי') שעלול פרסום הדבר להביא אותם עד לפרצות כו'. ולאחרי הפרסום יהי' הענין בגדר לא יוכל לתיקון, אפילו אם ירצה.

– האזהרה רבה שבפתיחת הקונטרס – כבר ראו במוחש שאין זה מועיל בדבר הנדפס ומתפרסם, כיון שבעוה"ר רווחת השיטה דבהיתרא ניחא. ובפרט במדינה זו, אשר ה"רע-בנים" עומדים על משמרתם – משמרת לעומת ה' ולעומת תורתו – לפרוץ חומת הדת והיהדות.

אגרות קודש חט"ז אג' ו'פד

עמוד 97 לאחרי קטע "חזן במנין פחות מעשרה שומרי שבת" (מתחיל בעמוד 96):

הבאים להתפלל במכונית בשבת ויום טוב

בשנת תשל"ח נסעו בחורים ל"מרכז שליחות" במדינת שוודיה, ושם באחד העיירות הקטנות פגשו יהודי שלמד בישיבת תומכי תמימים וכו' וסיפר להם שהוא מנסה לשמור תורה ומצוות, ושבימים נוראים מתאספים יהודי העיירות הסמוכות בעיר אחת להתפלל ולשמוע שופר וכו', והוא נוהג במכונית לשם בכדי להיות החזן והבעל-קורא עבורם. הבחורים כתבו זאת בהדו"ח שלהם שנשלח לרבי. בסמיכות לראש השנה הרבי שלח מברק ליהודי הנ"ל (כ"ה אלול תשל"ח):

זה עתה נתקבל מכתבו, ומפני דחיפות הענין שנוגע למעשה מיד, שלחתי לו מברק, ותוכנו:

במענה למכתבו, איסור גמור ומוחלט לנסוע ביום-טוב בכדי לתקוע שופר או לקרוא בתורה או להיות שליח-ציבור וכדומה, וגם אסור לשמוע ולהאזין לזה. לכן אפשר רק אם יכול להיות בקרבת בית הכנסת מערב ראש השנה עד מוצאי ראש השנה, וחס ושלום לחלל יום-טוב על ידי נסיעה אפילו לענינים הנ"ל. והשי"ת יצליחו לקיים מצוותיו ולהפיץ היהדות, אבל לא חס ושלום באופן המנגד לזה. בברכה לשנה טובה ומתוקה באמת.

בטוחני שיקיים האמור ותבוא עליו ברכה. ואשמח לקבל ממנו אישור, ות"ח מראש...

נ.ב. למותר להוסיף שהאמור במברק כולל יום הכיפורים וחג הסוכות ושמיני עצרת ושמחת תורה וכל הרגלים והשבתות.

לקוטי שיחות חל"ט ע' 355

ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ (שלהי אייר תש"ב):

במענה על מכתבו, הנה לב ישראל יפה הוא כאמרם ז"ל אני ישנה מן המצות ולכי ער, דער פינטל איד איז גאנץ, ורק עמי הארצות והשפעת הרעפארמער מנוולתן, ולאילו הבאים באוואטאמאבילין בשבת לבית הכנסת צריכים לתרגם להם הפסוקים כי תבאו לראות פני מי ביקש זאת מידכם רמס חצרי, ובתפלה כזו מעוררים קטרוג על עצמם ועל בני ביתם, וכל תפלתם הוא חירוף וגידוף שהם מחרפים ומנאצים את השם יתברך בביתו, ואסור להצטרף למנין עשרה עמהם, וברור הדבר דכאשר יבארו להם יבינו ולא יוסיפו לעשות התועבה הגדולה הלזו.

אמת הדבר כי עת צרה היא ליעקב ולא רק מעבר לים אלא כי הצרות מתפשטות גם במדינה זו, וישראל צריכים לעשות תשובה גדולה לשמור את השבת ולקיים כל המצות ומדרכי התשובה להתפלל בתחנונים מקירות הלב והתפלה בציבור משובח, אבל הכל כשהוא על פי התורה.

ולהיות כי המצב בהוה נורא הוא, יתעוררו לבוא להתפלל בציבור בכל יום ויניחו תפילין וזה יהי' תשובה גדולה, ובשבת אם אפשר שיתאספו מנין עשרה בלא חילול שבת יתפללו בציבור, ובאם לאו יתפללו ביחידות. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ חיי"ג אג' דיתתלו

עמוד 97 לאחרי קטע "להקפיד שלא לקדש בשעה השביעית אפי' כשיש אורחים":

נתינת יין כשיש אורחים מחללי-שבת

ממכתב לד"ר דוד כשדן (כ' חשוון תשל"ט):

Question 2: When inviting non-observant Jews, who had been brought up in non-observant homes, is it right to drink wine with them?

Answer: In view of the fact that non-observant Jews constitute a wide range from one end to the other, and, for understandable reasons, it is impossible to check everyone's Jewish credentials—why enter into a questionable situation, when there are many other drinks than wine that could be served in such company, with no sha'alah involved? Especially as the sha'alah (in most cases) involves also a question about the kashrus of the wine.

Where there is no question about the wine, and the occasion in inviting a guest (or guests) for Shabbos or Yom Tov, when Kiddush is involved, it is advisable that the host alone make Kiddush, and limit the partaking of wine to Kiddush only.

מצילום האגרת – תשורה גרוזמן-לנדא תשע"ה

עמוד 122 קודם מדור "בעת שיעורי תורה":

התעסקות גברים במבצע נרות שבת קודש: רק באופן של צניעות

משיחת ליל ערב ראש השנה תש"מ:

און דאס איז וואס מ'וויל מדגיש זיין בנוגע לפועל – וויבאלד אז מ'געפינט זיך שוין אין יום הששי: כ'רעדט דאך וועגן פארשידענע "מבצעים", וואס בכללות איז כל השנה כולה דער זמן פון אלע "מבצעים" ... אבער עיקר הענין פון יום הששי, ערב שבת און ערב ראש השנה, איז דער "מבצע נרות שבת קודש ויום טוב" ...

דער עיקר עצם הענין פון הדלקת נרות איז איבערגעגעבן געווארן בעיקר צו נשים ובנות, כמבואר אין שולחן ערוך – ווען מ'רעדט אבער וועגן מעורר זיין אויף דעם ענין, איז אף על פי אז בשעת דאס ווערט געטאן על ידי נשים ובנות איז עס לייכטער, וויבאלד אז זיי קענען ברענגען א ביישפיל פון זיך אליין בנוגע צו דעם ענין פון הדלקת הנרות,

אבער אף על פי כן קענען טאן אין דערויף אויך אנשים ובנים, אז זיי זאלן אויך נעמען איינטייל אין "מבצע נרות שבת קודש" – מזרז זיין די אלע צו וועלעכע זיי קענען דערגרייכן, און טאן דאס אין אן אופן של צניעות און אן בלכולים וכו' וכו', באופן המתאים כל אחד ואחד לפי ענינו.

שיחות קודש תשל"ט ח"ג ע' 746-748

עמוד 125 המשך קטע "עשיית דינער וקונצרט מעורב" (המתחיל בעמ' 124):

סיפר הזמר מרדכי בן דוד (ורדיגר):

מידי שנה מארגן ארגון "האסק" ערב שירה, בו מופיעים גדולי הזמר החסידי. בשנה הראשונה הם הזמינו אותי להופיע שם, וכמו בכל פעם, אני התנית את השתתפותי בתנאי שההופעה תהיה נפרדת, ללא פשרות. בשביל המארגנים זה היה בעיה גדולה והם מאוד חששו שחלק מהקהל לא ירצה לבוא. אני הצעתי להם שיבואו איתי לחלוקת דולרים ביום ראשון הקרוב ונקבל את ברכת הרבי. הם נאותו להצעה ואכן, ביום ראשון שמנו פעמינו לרבי. אני הצגתי אותם בפני הרבי וסיפרתי על ההחלטה לקיים השנה את המופע בנפרד וכי אנו מבקשים את ברכת הדרך. הרבי העניק לכל אחד מאיתנו את ברכתו הקדושה וההכנות למופע הגדול, יצאו לדרך.

אולם המארגנים מאוד חששו ובעיות גדולות גם צצו בדרך. מספר ימים לאחר תחילת הפקת האירוע, מצלצלים אליי מנהלי האירוע ומספר לי, שלא נמכר ולו כרטיס אחד בגלל העובדה שזה הולך להיות מופע בישיבה נפרדת. אחד המנהלים, הציע שאולי המופע אכן יהיה נפרד, אך יהיה חלק בו תהיה "ישיבה משפחתית"... כהגדרתם. אני החלטתי לא לוותר והצעתי שנכתוב על-כך לרבי.

מארגני המופע הסכימו להצעה וכתבו לרבי מכתב, בו פרטו את הצעתם ואף הדגישו כי עד לרגע כתיבת המכתב, אף אדם לא קנה כרטיס למופע. תשובת הרבי הייתה נחרצת:

כל הנ"ל אינו משנה את השולחן ערוך, ברכה והצלחה.

מראיון עמו

עמוד 133 לאחרי קטע "להרבות במקוואות במספר הדרוש":

מתי לתעסק בבניית מקוואות בעיר

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (כ"ח סיון תשי"ז):

ביקרני האחר מר פלאנקא שי' מטורונטו – קנדה, וסיפר לי אשר זה מכבר מתעניין בעניני ארץ הקודש ת"ו, ובוזה – בהנוגע למקוה אחת שבירושלים עיר הקודש ת"ו – (שלפי דבריו – כוללת בתוכה חמש מקוואות, כנראה כוונתו בנין המכיל בתוכו חמש מקוואות) – שמאיזה סיבה לא נגמרה, או שגם לא התחילו בשכלולה ... ומר פלאנקא שי' אמר לי שהוא מבטיח להמציא שני אלפים שקל ובמשך הזמן גם לקבץ עוד, אבל במה דברים אמורים – שמי שהוא יתענין בדבר על אתר, והם שיהיו הועד או המשגיחים על עבודת התיקון של המקוה וכו'. ובקשני להתעניין ולהביא הדבר לידי פועל...

מובן, באם יכולים – להוות ועד מאנ"ש אשר ישגיח על זה, ושאפשר על ידי זה יוכל להיות הכשר המקוה כהוראת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, ואולי גם אפשר לקשר זה בכלל עם עניני אנ"ש.

ממכתב נוסף אליו בהמשך לזה (כ"ט מנחם אב תשי"ז):

בהמשך לענין המקוה שהמהנדס מר שיינברג שי' מעורב בזה, וכתבו לי שנמצאת בשכונה שייכת לעדה החרדית וחצי הבנין כבר נגמר וכו', ואינם רואים מקום לועד מאנ"ש כיון שהשקיעו הנ"ל בהענין כבר סכומים גדולים וכו'.

ומובן שעל פי הנ"ל אין צורך בועד מאנ"ש, ואדרבה. ורק שיש להעיר שימת לב המתעסקים בענין המקוואות הנ"ל, שמהנכון ביותר שתהי' תקון המקוה על פי הוראת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ובפרט כיון דאזדמן מילתא ונודע הדבר לי ולהם וכו', ובטח ימצאו האותיות המתאימות לזה.

מצילום האגרות – תשורה סלוני-העכט תשע"ז

עמוד 143 המשך קטע "במקום שיש התנגדות למקוה רק בור על גבי בור" (מתחיל בעמוד 142):

ממענה לאחד השלוחים על כתבו שבנה מקוה חדשה בעירו בור על-גבי בור, ומאחר והוא מתגורר במרחק כמה דקות נסיעה מאיזור חרדי, אזי רצה לקבל הכשר גם ממורה-הוראה מהאיזור החרדי, ושאל רב חסידי (שאינו מחסידי חב"ד) וסירב להכשיר, ושאל רב חסידי נוסף (גם הוא אינו מחסידי חב"ד) והסכים להכשיר רק אם יוסיף בור נוסף מן הצד "בכדי למנוע מחלוקת". וכותב שהתייעץ עם "רבני ועסקני חב"ד וידידים מבינים", ושואל מה לעשות, האם להוסיף בור מן הצד או להשאיר כמו שהוא מבלי להוסיף בור נוסף מן הצד (י"ד מרחשון תש"נ):

[מתח קו תחת המילים (שהתייעץ עם) "רבני ועסקני חב"ד" וכתב:] כן יעשה.

מהעתקת המענה

עמוד 143 לאחרי קטע "אמו של משה רבינו היתה רק אשה אחת":

לתקן המקווה אפילו אם רק קצת נשים משתמשות בזה

ממכתב הרחמ"א חדקוב להרב אלי' דוד בורנשטיין (בולוניה, איטליה) – (ד' מנחם אב תשד"מ):

שמחתי בפרט מהבשורות טובות על-דבר ההשתדלות לתקן המקווה בליוורנו. ואף שבאמת כדאי ונחוץ לעשות זה אפילו באם זה נוגע רק לשלש משפחות שיחיו שמזכיר אתה, בטח יכולים להשפיע גם על משפחות אחרות בכלל, ובפרט על הזקנות (שפסקו לראות) אשר בפשטות הנה בטבילה פעם אחת כעת תהיינה הן ובעליהן פטורים לכל חייהן מאיסור החמור רחמנא לצלן.

ולכן נא להודיעני מהמשך הדבר הנ"ל, היינו שיהי' כבר המקווה ראוי לטבילה, ובאם לא תוקן עדיין נא להזדרז ככל האפשרי כי זה נוגע לכל יום.

מצילום המכתב – תשורה הורביץ-בורנשטיין תשע"ז

כאשר יש ספק על הגירות – לעודד להתגייר כדבעי

מדברי הרחמ"א חזקוב להרב גרשון מענדל גרליק (איטליה):

אם המשפחה חלק מהקהילה היהודית המקומית ותמיד חשבו עצמם ליהודים, ואחר זמן מתברר שהסבתא היתה גוי' שנתגיירה ויש ספק על גירותה, אזי יש לעודדם להתגייר מספק, ולהתחתן בחופה וקידושין. מפי בנו

אשה המתגיירת בכדי להינשא לכהן

מענה:

לכתבו אודות האברך הכהן שי' "והגירות" – אפילו באם תגייר הרי גירות אסורה לכהן, ובאם אינה מקבלת זה חסר בקבלת המצות שלה – שהוא מתנאי גירות כהלכה וכו'. מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-דריזין תשע"ז

ממכתב להרב יצחק דוד גרונר (אוסטרליה), בנוגע אשה שהיתה נשואה בנישואי תערובת ר"ל, ונולד לה ילד יהודי מהנכרי (כ' ניסן תש"כ):

במה שכתב אודות אחות מרת [...] תחי' – הרי כפי המצב, שכבר נולד בן שעל פי דין הרי הוא ישראל, ומתחנך באופן הפכי, וכן לאחר שכבר עבר זמן נכון ועשו כמה ענינים ולא הועילו ואדרבה, יש להתעניין בענין הגירות, ובפרט שכפי כתבו, המדובר עורר הענין איזה פעמים...

נ.ב. למרת [...] מטובו למסור הנ"ל. והרי כותבת "שמתיעצת עמו בענינה", ויסבירה מתאים אשר לו ידועה השקפתי בענינים כגון אלו, כוונתי בזה – שישביר לה הענין דגירות באופן שלא יוחלש אצלה ענין היהדות תורה ומצוות' וכו' (היינו שזה בלית ברירה כו' כנ"ל).

מצילום האגרת – תשורה גרונר-נאגל תשע"ז

גיוור קטן על דעת בית דין כשאין לו הורים

מדברי הרבי להרב מנשה קליין (י"ג שבט תשמ"ג):

בפועל – "מעשה רב" – נוהגים לגייר קטן אף כשאין לו הורים.

שיח שרפי קודש ע' 362

אסור להתפלל בבית-כנסת שאינו אורטודוקסי

מכתב למר שלמה זלצמן (י"ט מרחשון תשכ"ח)

איז פשוט אַז איר און אייער בני בית, און יעדערער אויף וועמען מען קאָן האָבן אַן איינפלוס – טאַרן נישט גיין צו אַ שול וואָס איז ניט אָרטעדוקס, און אַודאי אַז מען זאָל ניט דאַוונען דאָרטן.

אגרות קודש חכ"ה אג' ט"שצו

עמוד 172 קודם קטע "השתתפות תלמידי חב"ד בארגונים ציוניים":

לא למסור שיעור אצלם, אלא שיבואו לחב"ד

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (י"ג שבט תשי"ב):

בשאלתו בענין "בני עקיבא" וכיוצא בזה – במקומם אין כדאי לסדר לימוד דא"ח, אבל, מהנכון להשתדל שיבואו לשיעורים אלו אליו או לבית הכנסת חב"ד וכיוצא בזה.

מצילום האגרת

עמוד 177 לאחרי קטע "היחס לחגיגות יום העצמאות":

השתתפות בהדלקת משואה ביום העצמאות

סיפרה מרת שפרה מרוזוב:

בשנת תשל"ו קיבלתי את "אות הנשיא" על עבודתי למען ילדי הגיבורים ועריכת בר-מצוות לילדים היתומים בכפר חב"ד. באותה שנה, פנתה אלי הוועדה בהצעה שאדליק משואה באירוע יום העצמאות, בתור כבוד לפעילותי. אני לא רציתי להשתתף בטקס, אך לפני שהשבתי בשלילה פניתי לרבי בשאלה, שכיון שניתן לנצל את המעמד

לקידוש שם ליובאוויטש גדול, אולי עלי בכל זאת לנסוע לירושלים לשם כך. השאלה הוכנסה לקודש פנימה על ידי המזכיר הרב בנימין קליין, וקיבלתי מענה שאין צורך להשתתף בזה.

מפי בנה

עמוד 178 קודם קטע "קבלת כסף מנציגי ממשלת ישראל: בתנאי שאין קשר למפלגות":

אין תפקיד ליובאוויטש לסייע לעלות לארץ הקודש

ממכתב להרב בנימין אליהו גורודצקי (א' דראש חודש אדר תשי"ג):

מובן מעצמו, שלהעביר אחד המוסדות שלנו במרוקו כמו שהוא לארץ הקודש ת"ו, אין לזה מקום כלל, ולאידך גיסא איני רואה גם כן תועלת לקבץ נערים מן החוץ ממוסדות אחרים ולסייעם בעלי' לארץ הקודש ת"ו, שאין זה מתפקידו של ליובאוויטש...

אגרות קודש ח"ז אג' ב'כח

עמוד 182 קודם קטע "נסיעה לחיזוק יהודים בארץ הקודש בעת מלחמה":

אזכרה הראויה לחללי השואה: יותר יהודים ילמדו תורה ויקיימו מצוות

משיחת שבת פרשת אחרי תשל"ג:

בשעת מ'וויל מאכן אן אזכרה פאר די זעקס מיליאן קדושים דארף די כוונה בזה זיין – און דער אמת'ער אזכרה איז – אז מ'זאל ממלא זיין אט דאס וואס עס פעלט איצטער מצד זייער פעלן, דאס הייסט אז וויבאלד אז אויב זיי וואלן איצטער געווען בחיים, וואלטן זיי געלערנט תורה און מקיים געווען מצוות וכו', דארף מען איצטער ננלא זיין די ענינים וועלעכע פעלן, דורך זען אז וואס מער אידן זאלן אנהייבן לערנען תורה און מקיים זיין מצוות וכו', פונקט ווי די זעקס מיליאן וואלטן געטאן.

שיחות קודש תשל"ג ח"ב ע' 103

עמוד 187 לאחרי קטע "קבלת ילדי אתיופים למוסדות חינוך חב"ד":

מוסדות חינוך חב"ד מתעסקים עם אלה שנתגיירו

ממענה על מכתב הרב אפרים וואלף להרחמ"א חדקוב בו כותב שמאחר ומוסדות חינוך חב"ד בארץ הקודש סירבו לקלוט את ילדי העולים מאתיופ"י, אזי "עליית הנוער" אינה מאשרת קליטת תלמידים חדשים למוסדות חב"ד, וזה גורם היזק כספי, והציע שמאחר וחב"ד התעסקו בעבר בקליטת עולים מארצות שונות, אזי אולי השלוחים בעולם (ובפרט בארה"ב) יפנו לנציגי הסוכנות במדינתם להשפיע עליהם בזה (כ"ח ניסן תשמ"ה):

יודיע לעסקני אנ"ש שיחיו שבארץ הקודש – שעתה מתעסק חב"ד בארץ הקודש (... מוסדות חינוך חב"ד בארץ הקודש) ביוצאי חלצי הנ"ל – וגם דאטיאפיא שנתגיירו.

מצילום כתי"ק; ימי תמימים ח"ח עמ' 287

עמוד 189 לאחרי קטע "נאום בפני גויים":

האיסור להיפגש עם כומר, וחיוב המחאה על כך

משיחת ו' תשרי תשמ"ח:

על פי תורת הבעל שם טוב שמכל דבר שבועלם צריכים ללמוד הוראה בעבודת ה', מובן שכאשר שומעים אודות שני ענינים כלליים שאירעו בעולם, אחד לטוב והשני להיפך, ושניהם באופן מפליא ומבהיל על הרעיון –

צריכים ללמוד מזה. היות שהענין השלילי אירע קודם, ובכלל הסדר הוא הרי "סור מרע" ואחר כך "ועשה טוב" – מתחילים קודם עם הענין השלילי כדי "לאפרושי מאיסורא".

הדבר המבהיל לשלילה שאירע הוא: אנשים אחדים נפגשו עם אישיות מסויימת, ופגישה זו היא עם אישיות שבגדר עבודה זרה, ועושים מזה פרסום הכי גדול שנערכה פגישה חשובה ביותר בין מנהיגים בישראל המדברים בשם עם ישראל עם אישיות זו.

שזהו דבר שלא אירע אף פעם, ובפרט שהמוסלמים והבודהיסטים ואפילו הנוצרים גופא שלא הולכים בשיטתו לא רדפו אחריו לקיים עמו פגישה, ודוקא מנהיגים יהודים אלו היו צריכים לרדוף אחריו ולארגן פגישה זו, ואין פוצה פה ומצפצף! מלבד מחאה קטנה שהיתה והושקתה מיד. ובמילא, מסתמא עוד ידם נטוין, ועל כן כל מי שביכלתו – עליו לעשות מחאה ובפרסום.

ענין הב' למעליותא שאירע פה בניו יורק (שיכול לעזור בתיקון העבר, על דרך הענין השלילי שיצא מפה): בשנה זו מתקיימת אסיפה גדולה ומרכזית יותר מכרגיל בין נציגים של הע' אומות במשרד האו"ם, ומתוך נטי' לבוא להחלטה אחת [...].

וזהו הקשר ביניהם: אלה שנסעו ונפגשו עם אותו האיש ירצו על סמך זה לבוא גם עתה ולדבר באסיפה זו בשם עם ישראל, הנה עליהם לדעת שהמייצגים את עם ישראל הם דוקא אלו שמייצגים את תורת ישראל, והמייצגים את תורת ישראל הם אלה שמתנהגים על פי תורה ומונחים בלימוד התורה יומם ולילה במשך כל ימי חייהם עד שהתורה נקראת על שמם – כל מציאותם היא תורה.

ועל כן, בנוגע לפועל צריכים לעשות מחאה בנוגע לאלו שנפגשו עם בא-כח אותו האיש כביכול שהם לא היו ראויים לזה, ובנוגע להבא לדאוג שלאסיפה שעומדת להתקיים יבואו רבנים יראי ה', שעליהם מוטלת החובה לעשות כן, ולהסביר לאומות העולם אודות קיום השבע מצוות בני נח שזה יביא לקיום היעוד "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

ויהי רצון שכן יהי' לפועל – בנוגע למעשה הראשון "לאפרושי מאיסורא", ובנוגע ל"ועשה טוב" דמעשה השני, וכל זה יעשה עם התוקף המתאים ל"גאון יעקב".

תוכן קצר משיחת ו' תשרי תשמ"ח ע' ד'

עמוד 193   לאחר קטע "איסור דאורייתא לנהל דו-שיח עם גויים" (מתחיל בעמוד 192):

אסיפת רבנים כשיש חשש שיהי' דו-שיח, או ביקור בוותיקן

ממכתב להרב הלל מדליה (אנטוורפן) – (א' אייר תשכ"ז):

זה עתה נשלח לכת"ר המברק, וזהו לשונו:

"במענה למכתבו, דעתי ברורה ומוחלטה שאסיפת יהודים ברומא עתה אסורה בהחלט, קל וחומר אסיפת רבנים ומנהיגים. מכתב בא. בכבוד." –

טעמי ונימוקי בשאלה זו הוא מובן ופשוט, כיון שבזמן הזה הולכת ומתנהלת תעמולה גדולה ורחבה בכל המדינות בשם "עקומעניזם" ודו-שיח דתי, שלדאבוננו הכי גדול חדרה גם לתוך חוגים מסויימים של אחכ"י, ולמתר להדגיש גודל החורבן שבזה, הרי אסיפה של יהודים בכלל, ואין צריך לומר אסיפה של רבנים ומנהיגים בעיר הנ"ל, נותנת מקום להתפרש בתור צעד בכיוון האמור, ובודאי ימצאו כאלו שיפרשו כן.

ולהוסיף, שהתוצאות השליליות מאסיפה כזו במקום הנ"ל ישפיעו לא רק על אתר ובמדינות אירופה, אלא בכל תפוצות ישראל.

ועוד חשש בזה, שאפשר שיהיו בין המשתתפים כאלו שירצו לנצל את ההזדמנות לכתת רגליהם להוואטיקאן. ואפילו אם תמצי לומר שהוא רחוק מהמציאות שילך מישהו ברצון עצמו, אבל אפשר שהוואטיקאן ירצה לנצל המצב להזמין וכו', שאז יהי פתחון פה לאלו הנוטים לומר שאי אפשר לסרב וד"ל.

ומהאמור לעיל, הוא הדין לא רק לאסיפה ברומא, אלא בכל עיר במדינה ההיא. וק"ל.

לכן אין כל ספק וספק ספקא שבמצב ההוה בפרט אין כל מקום להעלות על הדעת לאסיפה האמורה באותה עיר ומדינה. ובודאי יעשה כל התלוי בו לשלול הדבר מכל וכל.

אגרות קודש מילואים

עמוד 200 קטע "לא להשתמש בסמל שיש לו קשר לעבודה זרה"

להשאיר רק הקטע הראשון תחת כותרת זו.

ועבור שני הקטעים הבאים להוסיף כותרת: "לא להשתמש בציור המסמל ענין של עבודה זרה".

בסיפור אודות ל"ג בעומר תשל"ו, להוסיף נוסח ב' למענה:

[נוסח ב':] **הרי זה בדומה לאולימפי, והרי זה עבודה זרה ממש.**

מרשימות הרמ"ק

עמוד 207 לאחר קטע "לדאוג ל'פדיון הבן' לאלה שלא נפדו":

לא לדחות 'פדיון הבן' לשלושה חדשים

מענה לאחת השלוחות על כתבה שדחתה חגיגת 'פדיון הבן' לקבוצת יהודים עולי רוסיה למשך ג' חדשים:

איחור !! וכג' חדשים !!

ואדמו"ר הזקן בסידורו כותב "מכאן ואילך עובר בעשה (מן התורה) מיום שלושים [מקורו] (ראה שער הכולל. ובהרשום על הגליון) – הרי כל העולם כבר סומך עליו.

מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-דריזין תשע"ז

עמוד 208 בתחילת קטע "לדאוג שהיהודים ימכרו את החמץ":

אחת ההגהות על הודעה לתקשורת מאת "ליובאוויטש ניוז סערוויס" לרגל חג הפסח תשכ"ג בו נכתב שהרבי עורר אודות אכילת מצה שמורה וחלוקתה, והרבי הוסיף:

כן עורר על דבר הענין דמכירת חמץ, שגם זה לפי ערך בקל ביותר לקיים (על ידי שילוח מין Power of Attorney שיש להשיגו אצל רבנים וכיוצא בזה).

מצילום כתי"ק – תשורה קארף-פוטנרפאס תשע"ז

לא להימנע מלסדר קידושין

מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ להרב צבי שוסטרמן (שיקגו) - (ב' שבט תש"ז):

במענה על כתבו, כל ענין צריכים לעשות בסדר של קירוב להודע תחילה אודות זמן הנישואין ולהזמין את החתן והכלה אליו ולבאר להם בשפה ברורה ובקירוב הדעת איך שצריכים לסדר את החיים ובמדה ידועה להסבירם בהנוגע לבריאות הנולדים וה' יתברך יעזרהו להצליח, אבל בכל אופן לא יפטור עצמו מלסדר הקידושין, וה' יתברך יעזרהו כי דבריו יהיו נשמעים.

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ ח"ט אג' ב'תקעט

עמוד 214 באמצע קטע "נסיעה בימי בין המצרים" (לאחר דברי הרבי להרב דובער בוימגרטן):

יומן המזכיר הרב יהודה ליב גרונר (כ' תמוז תשכ"ט):

הרב צבי פוגלמן (וואוסטער) סיפר מה ששמע מכ"ק אדמו"ר שליט"א ביחידות הערב:

הוא מתכוון לנסוע לארץ הקודש במשך שלושת השבועות, וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר [בטח] עשה ההתחלה לזה מקודם, ב"ג תמוז.

תשורה בעלינאו-שפריצר תשנ"ח

עמוד 214 לאחרי קטע "נסיעה בימי בין המצרים":

לא להניח "כתר" על הספר תורה בתשעה באב

מענה לר' ישעי' מאטלין בנוגע קריאה בספר תורה של משיח בתאריכים מסוימים (א' דר"ח מנחם אב תשל"ה):

[ליד המילים "בתשעה באב" הוסיף הרבי:] (בלא הכתר).

מצילום כתי"ק - תשורה נפרסטק-גוראריה תשס"ט

עמוד 217 לאחרי קטע "חס-ושלום לטלטל ספר תורה ממקום למקום":

לא לדחות סיום והכנסת ספר תורה

מענה להרב שלמה קונין על מכתבו שעומדים לסיים כתיבת ספר תורה לזכות גאולת הספרים הנמצאים בשבי' ברוסיה, ושואל האם לדחות את הסיום והכנסת הספר תורה עד לגאולת הספרים ואז לעשות באופן הראוי, או לעשות סיום הספר תורה בלי פרסום ולהמתין עם הכנסת הספר תורה עד לגאולת הספרים (כ"ג אייר תש"נ):

למה לעכב סיום והכנסת וקריאה בספר תורה ! ?

וכמובן בלי טלטולה מעיר לעיר ככל האפשרי.

תשורה בעגון-פולטר תשע"ו; מצילום כתי"ק - תשורה קרומבי-גאנבורג תשס"ה

עמוד 220 המשך קטע "קביעת שמות יהודים" (מתחיל בעמוד 217):

מענה להרב משה גוטניק (סידני, אוסטרליה) אודות אשה שנקראה Leonie על שם סבה שנקרא Leo ורצתה לבחור שם עברי (ג' סיון תנש"א):

Leonie: רגיל עתה השם אריאלה.

מהעתקת המענה

Irene: רגיל עתה בארץ הקודש השם אורנה וכנראה לנו מלשון אורן שבנ"ך. אזכיר על הציון.

תשורה עמאר תשנ"ח

עמוד 223 בתחילת קטע "תקיעת שופר ציבורית בחודש אלול":

לתקוע שופר עבור אנשי הצבא בחודש אלול

משיחת ח"י אלול תשל"ו:

בנוגע צו דעם מנהג הטוב וואס איז געווארן בשנים האחרונות אין ארצנו הקדושה, אז מ'באזוכט די אלע וואס די השגחה האס זיי אויסגעקליבן אז זיי זאלן מגין זיין על הדריים בארץ אשר גו' עיני ה' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה, און זיינען מגין בגופם ממש ... איז ווי ס'פירט אין די לעצטע יארן דער מנהג הטוב, אז מ'באזוכט זיי במשך חודש אלול – חודש הרחמים, כדי צו בלאזן פאר זיי שופר ... איז אויב ס'איז נאך דא אזא ארט און אזא קבוצה וכו' וואס מ'האט זיי ניט באזוכט ביז איצטער, איז וויבאלד אז מ'הערט דאך דאס איצטער אויך דארטן, איז זיכער אז מ'וועט זיך משתדל זיין, ובשמחה ובטוב לבב, באזוכן די ערטער וואס מ'האט נאך ניט באזוכט, און בלאזן דארטן שופר, און לייגן תפילין, און מפיץ זיין עניני יהדות תורה ומצוותי', אין אן אופן פון מוסיף והולך ואור.

שיחות קודש תשל"ו ח"ב ע' 691

עמוד 252 קודם קטע "למסור האחריות לאחרים, ולתת להם עצמאות מסויימת להחליט":

נחוץ ביותר לבחור אחראי לריכוז וארגון הפעולות

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (י"ג אייר תשי"ג):

קבלתי מצעירי אגודת חב"ד דירושלים ת"ו את הפרטי-כל של ישיבתם בחדש אדר, והוא בא בראש החתומים. ובהמשך לזה, הנה מהנחוץ ביותר, שבהקדם יתאספו הפעילים דצעירי אגו"ח דירושלים ת"ו ויבחרו מביניהם מרכז ומארגן וכו', ככל הדרוש להעבודה על אתר.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

גם מינוי זמני צריך להיות בהשערה למינוי קבוע

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (כ"ט שבט תשי"ז):

לפלא ההפסק במכתביו זה מזמן [...] ומהענינים שעליהם גם לא הזכיר מהסתדרותם במכתבו הוא ענין דצעירי אגו"ח. ואף שמשער הנני שלא דבר קל הוא לסדר הענינים לשביעת רצון אפילו רק של אלו שצריכים להשביע רצונם, בכל זה הרי אפשר לעשות איזה סידור על תנאי, זאת אומרת שזהו ניסיון למשך איזה חדשים ואז יוחלט באם ישאר הדבר כן או יכניסו איזה שינויים ושיפורים (אף שכמובן גם סידור זמני צריך להיות בהשערה הכי קרובה לסדר מוחלטי, כיון שעל פי יצר לב האדם, אפילו ממונה זמני נשארת אצלו תרעומות באם אחר כך מורידים אותו מתפקידו, וק"ל), בכל אופן, בהתחשבות עם פעולותיהם עד עתה – יש להשאיר בתפקידם אלו שהצליחו בזה ואלו שניצלו מרצם בפעולות ממשיות.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

להיפגש עם השליח הצעיר קודם נסיעתו. לנסוע עמו למקום שליחותו

ממכתב להרב בנימין אליהו גורודצקי (לשכת ליובאוויטש אירופה) אודות תחילת שליחותו של הרב גרשון מענדל גרליק לאיטליה (ו' כסלו תשי"ט):

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ בעל מדות וכו' מו"ה גרשון מענדל שי' גרליק עומד מוכן לנסיעתו בימים אלה צלחה למילאן. התגולל הדבר אשר את הויזה לאיטליה יצטרך לקבל באחת המדינות שבדרכו, היינו בלונדון או בפאריז.

ואשר לכן, יעצתי לו לבחור בפאריז – כדי לנצל את ההזדמנות הזאת לשוחח ארוכות וקצרות עם כת"ר ולקבל הוראותיו המפורטות נידון עבודתו במילאן.

והנה באם רק באפשר הי' נכון במאד מאד אם גם כת"ר יסע יחד אתו למילאן ולהציגו לפני קהילתו, ובודאי מובן גם לכת"ר, אשר דבר כזה בטח יבסס ויחזק את כל הענין בעזרת ה' יתברך.

אגרות קודש ח"י"ח אג' ו'תקפד

להתייעץ עם כאלו שיודעים וראו חוזה דומה

מענה להרב נח ברנשטיין על כתבו שקיבל הצעת שליחות – רבנות בקהילה היהודית בעיר דולות, מיניסוטה, והוא מסכים להצעה (תשכ"ז-תשכ"ז):

ויהא בשעה טובה ומוצלחת (על פי התייעצות עם כאלו שיודעים וראו חוזה כיוצא בזה).

מהעתקת המענה

פתיחת מוסד חדש: כדאי לברר אם יש אחרים המתעסקים בזה

ממענה הרב מנחם מאיר הכהן בלוי חוגתו (קראון הייטס) על כתבם הצעה לפתוח מוסד שיעורי תורה שישלחו זוגות נשואים (בתשלום) פעמיים בחודש למסור שיעורים לקבוצות ברחבי העיר ניו יורק וסביבותיה:

כדאי לברר היש עוד מאנ"ש שי' בהשכונה שמתעסקים בזה.

זכרון מנחם מאיר (בלוי) ח"א

פתיחת בית חב"ד במרחק ממרכז העיר

ממענה להרב שמואל קפלן (מרילנד) על כתבו שרוצה לייסד בית חב"ד בסמיכות מקום לעיר הבירה וואשינגטון, ושואל (א) האם לייסד בית חב"ד בעיקר עבור הסטודנטים ואז יש לפתחו בתוך העיר וואשינגטון, בסמיכות לאוניברסיטה, או (ב) האם לייסדו בעיקר עבור היהודים העובדים בעיר ומתגוררים מחוץ לעיר, ואז יש לפתחו במרחק 10 מייל ממרכז העיר וואשינגטון, באיזור בו מתגוררים רוב הקהילה, וקיבל מענה (ד' אלול תשל"ח):

[על ההצעה הא' לא ענה. על ההצעה הב' סימן בעיגול המילים "10 מייל ממרכז העיר" וכתב:] אינו ענין, כמוכן.

מהעתקת המענה

פתיחת בית חב"ד חדש: תלוי מי הבעל-בית הקובע

מענה על דו"ח תלמידים-השלוחים לשיבה גדולה ד'מיאמי רבתי על כתבם שרוצים לפתוח סניף של הישיבה בצפון העיר בו הבחורים יפעלו בשבתות לקרב את המתפללים באיזור (חורף תשל"ו):
תלוי מי הבעלי-בתיים, המשלחים או וכו'.

שערי ישיבה גדולה (מיאמי) חכ"ה ע' 400

פתיחת בית חב"ד חדש: באם תהי' הנהלה מתאימה

מענה להרב שמואל קפלן (מרילנד) על כתבו שרוצה להביא אברך לפתוח מרכז יהודי באמצע העיר וואשינגטון עבור תושבי העיר והסטודנטים, שישימש כמקום לימוד ושיעורים, להשיג אוכל כשר, ספרי' וכו' (קיץ תשמ"ה):
באם תהי' הנהלה מתאימה [לפתוח...]

מהעתקת המענה

פתיחת מחנה קיץ כאשר אין ברור הצורך וההכרח בזה

מענה להרב שמואל קפלן (מרילנד) על כתבו שרוצה לפתוח קעמפ עבור ילדי מדינת מרילנד (קיץ תשד"מ):
[אין לעשות] כיון שכל זה דורש פיזור הנפש גדול ביותר, וסכומים גדולים ביותר.
הצורך בזה (ועל אחת כמה וכמה ההכרח) – מפוקפק וכו' – ולמה יכנס לכל זה ? !

מהעתקת המענה

עמוד 300 קודם קטע "לברר שאין בזה השגת גבול":

פתיחת מוסד חדש כשיש חשש להשגת גבול: שייך לאגו"ח

מענה לאברך שכתב על הצעת שליחות בעיר בה לא היה עדיין שליח, אך היתה סמוכה לעיר בה היה כבר שליח שגם פעל בעיר הנ"ל מתוקף היותו השליח הסמוך (ח' אייר תשנ"ו):
השגת גבול? שייך לאגו"ח.
אזכיר על הציון.

מהעתקת המענה

עמוד 310 לאחרי קטע "לא לפטר בשעת התרגשות, בפרט שזה נוגע בפרנסה":

תקופת ניסיון לפני פיטורין

מענה להנהלת צא"ח המרכזית על דו"ח מאסיפת ההנהלה בה דנו גם על-דבר אחד השלוחים למחוז מסויים שאינו מסתדר עם אחד השלוחים שתחת חסותו, ורוצה לפטרו ממשרתו, והחלטת הנהלת צא"ח היתה לתת להשליח הצעיר אפשרות של עוד חצי שנה ניסיון בכדי להסתדר, ולא לפטרו מיד (כ"ג תמוז תנשא):
ויהי רצון שיהא כל הנ"ל בהצלחה רבה וכו'. אזכיר על הציון.

מהעתקת המענה – ארכיון צא"ח

מהוספה למכתב כללי להרב יצחק צבי אייזנבך (ירושלים), מפעילי רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש על-דבר אשתו שעבדה בבית-ספר ופיטרו אותה ממשרתה ("יד תמוז תשכ"ט):

התבקש זוגתו תחי' פיצויים וכו' – כעצת ידידים שעל אתר.

תשורה אייזנבך-דמיחובסקי תשע"ז

באם ביכולתם – יעזרוהו בכל

בתחילת שנת תשמ"ט הרב אברהם מיכאלשווילי מארץ הקודש הקים "מרכז רוחני עולמי" לפעילות בקרב יהודי גרוזיה בכל העולם, ובין השאר התעסק גם בשליחת קבוצות של תמימים לחזק הקהילות וכו' במדינת גרוזיה. בשנת תש"נ נסעו כמה אברכים לשם במסגרת "עזרת אחים", ולאחר חזרתם כתבו מכתב-דו"ח על פעילותם, וכתבו שבגלל המצב הקשה של היהדות שם רוצים לחזור לשם ולפעול בקביעות ולהקים מוסד (סיון תש"נ):

מאז כבר הוקם ופועל מאז, וכפשוטו באם ביכולתם – יעזרוהו בכל. אזכיר על הציון.

אגרות קודש מילואים

"כולנו הננו חלקים מקומה שלימה אחת"

ממכתב להרב אברהם פאריז ("א אייר תשי"ד):

להחדיר באנ"ש הרעיון אשר כולנו הננו חלקים מקומה שלימה אחת, וכאשר האחד רוצה לעשות "שבת פאר זיך" אין התוצאה מזה שמקבלים חלק יותר גדול בליתן ושור הבר וכבוד יותר גדול בעולם הזה הגשמי וביותר בעולם הזה החומרי, אלא אדרבה, ואי אפשר שחלק אחד מקומה שלימה יהי' כדבעי ובתוספת בה בשעה שהוא משתדל ארויסצוחאפען בא א צווייטען חלק או על כל פנים שלא להניחו למקומו השייך אליו, ושיטה כזו מביאה לקלקולים הן מצד חשבון מוטעה הנ"ל והן מפני החפזון והסודיות הבלתי רצוים כלל וכלל...

אגרות קודש ח"ט אג' ב'תרמז

כשיש ספק אם נחשב כסניף המל"ח: ההחלטה בידי המל"ח

מענה להנהלת המל"ח על מכתב אחד השלוחים להרחמ"א חדקוב בו שואל "לברר לנו בדיוק עמדתינו הרשמית בעיני המל"ח, זאת אומרת, האם אכן אנו פועלים בתור סניף המל"ח" (כ"א סיון תשמ"ז):

כמובן כל זה שייך לדיון המל"ח והחלטתו בזה.

מצילום כתי"ק

"ליובאוויטש אין לוחמת בשל"ה"

מענה בענין מחלוקת שהיתה בין שני מוסדות האחראים על מינוי שלוחים (תשמ"ח-תש"נ):

האומנם אינם יודעים על דבר –

(1) דיבורי כמה פעמים שהשגת גבול אסור על פי שולחן ערוך.

(2) ליובאוויטש אין לוחמת בשל"ה.

(3) שיש בית דין לתווך חילוקי דיעות.

אזכיר על הציון.

מהעתקת המענה

עמוד 326 לאחרי קטע "בטח סוף-סוף יתפשרו ביניהם":

להיזהר מכל דבר שיכול להתפרש כתרועת נצחנות וקריאת אהא

ממכתב להרב יצחק צבי אייזנבך (ירושלים), מפעילי רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש (כ"ג מרחשון תשכ"ה):

כיון שענין [...] שי' נסתדר כרצונו ובהיפך מרצון צד השני, מוכן שבתקופה זו יש להזהר ביותר מכל דבר שיוכל להתפרש כתרועת נצחנות וקריאת אהא וכו'. (כוונתי ששולח מכתב להנ"ל בדרישת החזרת תלמידים מאזורו ודברים כיוצא בזה).

תשורה אייזנבך-דמיחובסקי תשע"ו

עמוד 328 לאחרי קטע "תפקיד מנהל המוסדות: לסדר הענינים ולהשכין שלום":

מטרת ההתדברות: שיתקרבו הלבבות ויוסיפו בפעולות חב"ד

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (ח' אייר תש"כ):

מצורף פה העתק מכתבי להנהלת [...], והאומנם חסר עוד בענין היפך דקירוב הלבבות שקם ענין חדש [...] ובבקשה להתוועד יחד לדון עם שני הצדדים (באם יש לקרותם בשם צדדים) ולברר הענינים על בורים – באופן שיתקרבו הלבבות, ודוקא באופן שכל אחד ואחד לא רק שימשיך בפעולות חב"ד, אלא שיוסיף בהם כהנה וכהנה. מצילום האגרת

עמוד 339 לאחרי קטע "לבנות: רק באופן חוקי":

אישור רב ועורך-דין שנעשה כדבעי

ממענה להרב שניאור זלמן גוראריה בעת התעסקותו בסידור צוואת חדב"נ הרב שמריהו גוראריה שציוה להעביר את כל רכושו לאגו"ח (שלהי תשמ"ח):

מוכרח שיבדק כל זה –

על ידי רב שידוע מה צריך להיות בכדי שיהי' לכל זה תוקף על פי שולחן ערוך.

ועל ידי עורך דין – בנוגע לדיני דמלכותא.

מהעתקת המענה

ממענה להנהלת צא"ח המרכזית על כתבם אודות חוזה לשיתוף-רווחים עם חברה מסויימת (ו' תמוז תשל"ח):

כמענתי –

שייך לאלה המומחים בזה,

וכפשוט לעורך דין ורב.

מהעתקת המענה – ארכיון צא"ח

באם הנהגתו אינה כדבעי – הרי יאמרו שכך הנהגת הרבי!

משיחת ש"פ תצוה, י"ג אדר תשמ"ז (סעיף ט"ו)

דערפאר דארף יעדער תלמיד פון נשיא דורנו וויסן די אחריות וואס ער טראגט אין אלע זיינע הנהגות, אויך זיינע פרטיות'דיקע הנהגות בין אדם לחבירו – ווארום ער איז ניט א יחיד וואס שטייט אליין און קען זיך פירן ווי ער וויל און ס'איז קיינעם ניט נוגע, נאר ער איז א תלמיד פון נשיא דורנו, און אלע ארום ווייסן דערפון און קוקן אויף אים אלס א תלמיד פון נשיא דורנו, און פון זיין הנהגה לערנט מען זיך אפ ווער נשיא דורנו איז!

... דעריבער דארף מען וויסן וויפל מ'דארף זיין אפגעהיט אין די הנהגה אפילו בין אדם לחבירו – ווארום לויט זיין הנהגה שאצט מען אפ נשיא דורנו. און דעריבער האט דא קיין ארט ניט קיינע תירוצים און פלפולים – אז ס'איז גזילת עכו"ם, מרמה של עכו"ם וכו' – ווארום דא העלפט ניט קיינע תירוצים ופלפולים בינו לבין עצמוף דא איז נוגע נאר וואס אנדערע מענטשן זעהן, ווי דער דין איז בא קידוש ה' והפכו, אז ס'איז ניט נוגע וואס ער טראכט, נאר וואס אנדערע זעהן און טייטשן אויס; און בשעת מ'זעט אז ער פירט זיך באופו מסויים – זאגט מען אז דאס איז די הנהגה פון נשיא דורנו!

... זיינען די אלע תירוצים דא אינגאנצן ניט נוגע – ווארום בפועל ממש קוקן אלע אויף אים אלס א ליובאוויטשער, און פון זיין הנהגה לערנט מען זיך אפ ווער נשיא דורנו איז!
אזכיר על הציון.

קונטרס ועד הנחות התמימים ע' י-יא

לבחור שומרי שבת לחברי ה"בארד"

ממכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ אל הרב יהודה צבי פוגלמן בתחילת שליחותו בעיר בופלו, אודות ה"בארד" של ישיבת אחי תמימים שייסד על פי הוראת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (כ"ח מרחשון תש"ד):

בנועם קראתי את מכתבו על אודות האסיפה ובחירת הועד לטובת הישיבה, ובטח ישתדלו בכל השייך לעניני הישיבה הן להשיג עוד תלמידים, הן בהשגת האמצעים הדרושים להוצאות הישיבה, וצדקו דברי האברכים ש' על אודות שומרי שבת וטוב עשה מה שענה בזה [...], ובהנוגע לפועל בטח יבחר רק בשומרי שבת וישתדל לקרב גם את הבלתי שומרים בכוונה טובה לעשותם בעזרת ה' יתברך לשומרי שבת, וה' יתברך יהי' בעזרו.
אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ח אג' ב'קצח

בפועל, כאשר נעשה ה"בארד" הוכנסו בתוכו גם כאלה שלא שמרו שבת, ואחד מחברי ה"בארד" שהי' שומר שבת (הרב אברהם יחזקאל בלאך) כתב מכתב לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לשאל היתכן שיש אנשים שמחללים שבת ב"בארד" של מוסד חינוך? וקיבל מכתב שאין לדאוג מכך כי אין להם כל דעה בעניני החינוך (ג' ניסן תש"ד):

במענה על מכתבו הארוך בהשנות הטענות אשר כולם הם על יסודות רעועים של שמא. שמא יחוו החברים – מעמבערס – איזה דיעה בהנהלת הישיבה, שמא יכניסו בין הועד אלו שאינם שומרים שבת ועוד. ואני ברי לי כי אין מי מהחברים והמנהלים הראשים לחוות דיעה בעניני הישיבה והנהלתה הרוחנית, כי כל הוועד אינו אלא וועד העוזר

להביא בעזרת ה' יתברך לפועל את הוראת המרכזי ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש על ידי בא כחו הרב המנהל שיי' אשר רק לו לבד הדיעה העיקרית והמחלטת בכל עניני הישיבה.

מדברי הרב פוגלמן בכינוס השלוחים; אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ ח"ח אג' ב'שמז

עמוד 343 לאחרי קטע "זהירות שחברי ה'בארד' לא יעשו כרצונם":

היושב-ראש יחליט מה יעשו בפועל

מענה לאחד מחברי ה"בארד" (ועד ההנהלה) של מוסדות בית ליובאוויטש אנגליה (אשר בראש וועד זה עמד הרב נחמן סודאק) – (התוכן):

כל אחד מהוועד יאמר דעתו, ויושב-ראש הוועד יחליט.

מפי הרב פייוויש וואגעל

עמוד 353 המשך קטע "אי אפשר לחזור מהסכמתו מבלי אישור המוסד":

מענה להרב מנחם מאיר הכהן בלוי חוגתו על כתבם שקיבלו הצעת שליחות ביום כ' מנחם אב, אבל הוא כבר נתקבל כמגיד-שיעור בישיבת "הדר התורה" חוגתו כמורה בבית-ספר לבנות:

[הרבי מתח קו תחת המילים המתארות את עבודתם וכתב:] אם כן למה יחזרו מדיבורם וקבלתם כל הנ"ל וכו' וכו' ? ! זכרון מנחם מאיר (בלוי) ח"א

עמוד 358 לאחרי קטע "שני תפקידים במשרה מלאה - יבחר באחד מהם":

אין מקום לשני תפקידים (שליחות ורבנות) גם יחד

סיפר הרב משה ווייס (שרמן אוקס, קליפורניה):

לאחר חתונתי חיפשתי מקום לצאת לשליחות, ואחד ההצעות שקיבלתי היה לנסוע למקסיקו סיטי למלאות את מקום הרב אברהם הרשברג ברבנות העיר ולשמש כרב בית הכנסת בשכונת פולאנקו. אני נפגשתי עם ראשי הקהילה והם היו מרוצים ממני, וזו היתה הצעה רצינית אבל הם אמרו לי בבירור שהם רוצים דווקא "רב" (אפילו הוא חסיד חב"ד) אבל לא שליח שיעשה הפצת המעיינות. אני כתבתי על זה לרבי, וכתבתי כמה ספקות מדוע חושש אני לנסוע לשם, אחד הספקות היה שהם אמרו שרוצים רב ולא שליח, ואני רוצה להיות שליח. וקיבלתי מענה:

... [על כתבו שהקהילה רוצה "רב" ולא "שליח", אבל אני רוצה להיות שליח:] שני הענינים ביחד אין לזה מקום.

מפיו

עמוד 360 לאחרי קטע "חבל שיתחיל לצאת מעבודת-הקודש":

אין לעשות צעד שיזיק לחינוך ילדי בית הספר

מהוספה למכתב כללי להרב יצחק צבי אייזנבך (ירושלים), מפעילי רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש בנוגע אחד שרצה לעזוב עבודתו בשדה החינוך (י"ב תמוז תשכ"ד):

מטעמים מובנים לא כתבתי עד עתה בהנוגע ל[...]. ותקוותי חזקה שסוף סוף יכיר כל אחד את המצב שהמדובר הוא בחינוך בני ובנות ישראל על טהרת הקודש [...]. ובמילא מובן ופשוט שאין לעשות אף צעד אחד שיגע בחינוכם האמור, ועל פי גישה זו – בודאי ימצאו הדרך הנכונה לטובת התלמידים-ות שהיא גם טובת המורים-ות וההנהלה, טובתם הן בגשמיות והן ברוחניות [...]. שהרי בלאו הכי מחסור גדול בכוח אדם, כולל וגם ועיקר – בשדה חינוך על

טהרת הקודש ופשיטא שאין מקום שמי שהוא יעזוב את זה, ובפרט אלו שפעלו והצליחו. תקותי ששורותי אלה המעטות תספיקנה [...] לטובת בתי הספר שגם טובתם היא, וק"ל. ואצפה לבשורות טובות שתהיינה בהקדם. תשורה אייזנבך-דמיחובסקי תשע"ז

עמוד 368 המשך קטע "לא להשתמש בשם קיים":

מכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (ה' תמוז תשי"א):

קיבלתי מכתבו [...] ונהייתי לקרוא בו אשר קיימים על יד המוסד כולל חב"ד ארבעה מפעלי גמ"ח, ואשר הולכים ומתרחבים בו, שגדול הדבר – וביחוד ומתאים לדרישת השעה.

ובאתי לעורר בזה - ובטח יש עדיין בידו לתקן - אשר השם "אוצר חב"ד" שקראו למפעלי גמ"ח אלו אינו מתאים. כי כבר לקוח הוא שם זה לענינים הרוחניים, היינו להדפסת כתבי יד וכו' של נשיאינו כ"ק רבותינו הקדושים זצוללה"ה נבג"מ זי"ע, ולכן יסיר שתי המלות אלו - אוצר חב"ד - וישאר השם "קרן גמילות חסדים מרכזית של כולל חב"ד, ירושלים (ולכאורה כדאי להוסיף גם הר"ת) ת"ו"...

אכפול עוד הפעל בדבר הסרת שתי המלות "אוצר חב"ד" ות"ח באם ישלח לי הבלאנק החדש שידיפסו עם התיקון כאמור.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

עמוד 378 המשך קטע "סמל אחיד עבור כל סניפי המוסד בכל העולם":

מענה על דוגמת נייר המכתבים של מחנה "גן ישראל" בניו יורק (תשי"ח):

להציע בכל מקום שיש גן השייך למל"ח להשתמש בגליונות כאלו (אוסטרליא, מנטרעאל, ארץ הקודש ת"ו, מרוקו).

מצילום כתי"ק – תשורה קארף-פוטערפאס תשע"ז

עמוד 381 המשך קטע "איך להתחיל לאסוף כספים":

מדברי הרבי ביחידות להרב שלום זוכמן בנוגע כולל חב"ד (ליל כ"ז ניסן תשל"ט):

אתה הלוא בהנהלת כולל חב"ד, הכוונה בזה היא לא להיות רק משולח וגיוס כספים ולבקש מאנשים טובות וכו', לילך דלת אחר דלת וכדומה – אלא יש לעשות וועדות ולפעול באמצעות קופות וכו'...

צריכים לשבת עם העסקנים דפה, ותשועה ברוב יועץ, ובאיזה אופן כדאי לפעול כדי לחזק את הענין.

ישנם פה כוללים אחרים, ובדוגמת כולל שומרי החומות, כיצד הדבר נעשה אצלם? יש להם וועדות, והם עושים באנקעטים ודינער'ס, עם גבאי צדקה ובונים בניינים וכו'.

תרגום מרשימת היחידות (מוגה) – כפר חב"ד גליון 1678

התכונות המתאימות למי שאוסף כספים

ממענה להרב משה סלונים על שאלתו האם לקבל הצעה לאסוף כספים באירופה ובארצות הברית עבור צא"ח בארץ הקודש (ניסן תשכ"ו):

[הרבי סימן בעיגול את המילים "לאסוף כספים" וכתב:] זה דורש לכל לראש עבודה במשך כל הזמן זהשליחות ובכיוון אחד בעקביות, באופן מסודר, מבלי להתרגש, ומבלי לרגוז מדברי הזולת – וכל זמן שלא תהיינה אצלו תכונות אלה כולן – אין הנ"ל ענין בשבילו.

מהעתקת המענה

אין צורך בנסיעות, אפשר על ידי הטלפון

מענה להרב שלמה קונין (קליפורניה) בהיותו ברוסיה בענין הספרים על כתבו שמכיון שהמצב הכספי במוסדותיו הוא בכי רע, אולי כדאי שיסע לכמה ימים לגיוס כספים (ג' אדר ראשון תשנ"ב):

אין צורך בנסיעות (ובמילא בזבזו ממון ישראל), והרי מדובר בטלפון וכיוצא בזה.

יומן השליחות המיוחדת פרק ע'

ממענה להרב שלום דוכמן על כתבו ששלח מישהו לבופלו וטורונטו להתעסק בענין קופות צדקה של כולל חב"ד, ועתה שואל האם גם הוא יסע לאותם מקומות לברר זה בעצמו (ו' מנחם אב תשמ"ב):

הרי כבר נסע הנ"ל ובהסכמתו ובשליחותו ולמה יקח מכספי הכולל גם על נסיעת איש מניו יורק?

מהעתקת המענה – כפר חב"ד גליון 1678

שלילת פרסום תמונת נשים באותו עמוד של תמונת הרבי

מענה למנהל אחד ממוסדות חב"ד שהדפיס חוברת שבה הופיע באותו עמוד תמונת כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ יחד עם תמונות נשים שסייעו למוסד:

באם רוצה לתת אות הצטיינות למרת פלונית ופלונית תחיינה – האומנם ברשותו לתת אות הצטיינות זו – על ידי הדפסת תמונה שלהן דוקא ביחד עם תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כמה ענינים מבהילים כבר ראיתי – אבל מודה אני אשר ענין זה מהראשונים "במעלה" ביניהם.

בודאי תיכף ומיד יבער מן העולם עמוד זה.

כיון שאין ביכולתי להשתתף באחריות הנהגה שבשביל "publicity" שטעל'טן זיך ניט אפ אפילו מדברים כהנ"ל – יסיר את שמי מכל הסטיישנערי, חוברות וכו'.

באם לעצתי ישמע – יקבל עליו תענית באחד הימים הקרובים, יסע על הציון הקדוש ויבקש מחילה סליחה וכפרה – על הנ"ל, ויקבע לימוד במאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר בכל יום – עד ראש השנה הבא עלינו לטובה (כמובן – בלי נדר).

באם מי שהוא השתתף אתו בפעולה האמורה – מובן שגם אליו שייך כל זה.
מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-סארקין תשע"ז

עמוד 401 קודם קטע "קודם נסיעה: לתאם עם המוסדות באותה מדינה":

לתת ריוח בין ביקור ממוסד אחד לשני, או לחלק הבעלי-בתים

ממכתב (ט' ניסן תשט"ז):

במה שכתב אודות השקלא וטריא שיש בין אנ"ש [...] בהנוגע למגביות השונות. – ידוע מאמר רבותינו ז"ל, תרווייהו צדיקים גמורים נינהו וכו' (יעויין לקוטי תורה במדבר מד, ב). אף שצודק בכתבו שהענינים שבהם מתעסק בשביל מוסדות חב"ד מוכרחים הם, הנה צודק גם בר פלוגתי דילי, שמוכרח לסדר הענינים באופן שיהי מקום למגביות גם בשביל מוסדות חב"ד אחרים, שגם קיומם מוכרח, ומובן שאי אפשר שבבת אחת יבקר את הבעלי-בתים לטובת כמה מוסדות שעל כולם נקרא שם חב"ד ליובאוויטש. והעצה היעוצה לזה, שיקבעו זמנים מיוחדים למגבית בשביל מוסדות השונים (או שיחלקו את הבעלי-בתים, אבל מובן שאופן השני קשה מהראשון וגם צריך עיון אם הבעלי-בתים יקבלו הסברא שהוא אינו שייך אלא למוסד אחד דליובאוויטש ולא להשני), ויש די זמן במשך השנה בשביל שיספיקו לכל המוסדות, והלואי שהיו מנצלים האפשרית האלו על כל פנים.

אגרות קודש ח"י"ב אג' דרטז

להתדבר מקודם, ולתת ריוח בין ביקור ממוסד אחד לשני

מהוספה למכתב כללי-פרטי להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (ראש חודש סיון תשכ"ד):

בנוגע לנסיעה – הרי צריכה להיות התדברות עם מוסדותנו אשר על אתר.

וכן – ליתן ריוח ביקור ממוסד אחד – לביקור משני.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

עמוד 410 לאחרי קטע "אין ראוי לשנות מצדקה לצדקה":

שימוש בממון הנותר – כפי ראות עיני מארגני המגבית

מדברי הרבי ביחידות למרת גיטא גליצנשטיין (ירושלים) בנוגע ליחמת מרת יוכבד הלפרין מארגון נשי ובנות חב"ד בארץ הקודש לכתוב ספר תורה לזכות הרבי והרבנית (אור ל"ג שבט תש"מ):

בכסף שייאסף תעשנה עוד הרבה דברים טובים ומועילים...

לאחר שנגמרה כתיבת הספר תורה והוכנס לבית-הכנסת בית מנחם בכפר חב"ד (י"ט כסלו תשמ"א), פנה אחד מעסקני אני"ש אל מרת יוכבד הלפרין ודרש לקבל דו"ח מהכספים וכן להיות שותף בהחלטה מה לעשות עם הממון הנשאר, והיא כתבה על כך לרבי וקיבלה מענה:

... על פי הנהוג ומפורסם (והמנדב – מלכתחילה על-מנת כן נותן) שמוֹתֵר מגבית כזו ניתן לעניני תורה ומצוות, כפי ראות עיני מארגני המגבית.

לקוטי שיחות ח"כ ע' 574

שינוי מצדקה לצדקה באירוע לגיוס כספים

בשלהי שנת תשמ"א אשה אחת ארגנה אירוע להתרמת כספים עבור מוסד להפצת היהדות לעולי רוסייה, ואחר כך הזמינה נציגי מוסד-חינוך שישתתפו גם הם באירוע זה. בסיום האירוע התחלקו שני המוסדות בהכספים שנאספו. כאשר נודע על כך לרבי הורה להנהלת המוסד-חינוך שיחזירו למוסד האחר את הממון שלקחו, והסביר שאינו רוצה שלמוסד-חינוך זה יהיה שייכות לממון זה, ובהמשך לזה קיבלו מכתב מהרבי (תחילת ניסן תשמ"ב):

בצער ובתמהון גדול נודעתי זה עתה אשר:

1) צירפו את המוסד [חינוך] לפעולת מוסד אחר.

2) הוסיפו בזה אשר השתדלו והתחננו שיצורף המוסד – לפעולה שכבר הייתה שייכת למוסד אחר. ובפרסום לרבים וכו'.

3) הוסיפו בזה – להתחנן שישנו מהצדקה למוסד שהוא לצדקה אחרת, שבה יתמכו בהמוסד [חינוך].

מובן ופשוט שכל הנ"ל הוא היפך הרצון בהחלט [...], חס ושלום באם לא אודיע ברור שכל הנ"ל – היפך רצוני ולא הי' לי כל ידיעה בזה...

מצילום האגרת

עמוד 417 לאחרי קטע "אין ענינו של השליח להיות יועץ השקעות":

"וכלל לא בעניני מסחר באיזה אופן שיהי"

מכתב המזכיר הרב בנימין קליין ובו מענה להרב פייוויש וואגל (אנגליה) על כתבו שהציעו לו להיות שותף בעסק מסויים מבלי צורך להתערב ולהחליט בהנעשה במסחר מדי יום-ביומו:

לא, ולפלא גדול הספק. והרי ענינו ושליחותו באנגליה – באהלה של תורה ועסקנות בצרכי ציבור השייכות לתורה – וכלל לא בעניני מסחר באיזה אופן שיהי.

מצילום המכתב

עמוד 421 לאחרי קטע "שימוש מסחרי ברשימת התורמים":

להשקיע בעיתון חילוני בו יכתבו מפעם-לפעם דברי תורה

ממענה להרב שמעון יעקובוביץ על כתבו הצעה שישקיע מכספו (ששימש לגמ"ח) בעיתון צרפתי, ויכתבו בו מפעם-לפעם דברי תורה וכו' (טבת-שבט תשמ"ז):

בנוגע אליו, של-פי כל מכתביו עד עתה האט ער זיך געקאכט בהפצת התורה ומצוות, למד דא"ח, והי' חב"דניק וכו' וכו'; מה אירע בעת מכתבו האחרון שקא סלקא דעתו שלו להשקיע ממנו ומרצו בהנ"ל במכתב-עת חילוני (ועל ידי זה "להכשירו" כיון שמזמן לזמן "יחדירו" בו ענינים טובים), יקח מזמנו ועתה בטח כמו שכתב במכתבים דעד עתה – בתורה ומצוות, והממון – יקח ממנו שעתה הוא בגמ"ח (כסף תלוה את עמי) – וישקיעו במכתב-עת –

ולא שחס ושלום מוכרח בכל זה, אלא שאולי על ידי זה יתוסף בפרנסתו, והמענה על פי כל זה גם כן מובן. מהעתקת המענה – תשורה סוסובר-יעקובוביץ תשע"ז

כשיש חובות – אין להוסיף בהוצאות, אלא לצמצם

ממכתב להרב שמואל מנחם מענדל שניאורסאהן, אודות כולל חב"ד בירושלים (ב' דראש חודש טבת תשמ"ג):
 מובן שכשאין ממון בכולל, כי אם חוב גדול [...] – אין להוסיף בהוצאות, כי אם לצמצם. ולפלא גדול השאלה
 בזה. ועוד וזהו העיקר – להתחיל להתעניין ולחקור וכו' אולי אפשר ושייך שכולל חב"ד יתחיל לעשות משהו בזה...
 אגרות קודש מילואים

עמוד 423 לאחרי קטע "אם אין אפשריות לעשות - לא יעשו":

כמה להוציא על פרסומת: לשאול רב שאינו נוגע בדבר

ממענה להרב מנחם מאיר הכהן בלוי על כתבו אודות הפרסומות להתוועדויות הרבי (ערב שבת שובה תשל"ה):
 לקחת בחשבון מאמר חכמינו ז"ל התורה חסה על ממון של ישראל –
 ולכן ישאל דעת רב שאינו נוגע בדבר כמה ברשותו להוציא על הנ"ל.
 זכרון מנחם מאיר (בלוי) ח"א

עמוד 424 לאחרי קטע "אם כן אינו כדאי":

לעשות פעולות לפי הכסף שישנו

מענה לחברי אגו"ח רוסייה על דו"ח בו שאלו (בין השאר) האם יקבלו מהמשרד את ההוצאות "שהיו לנו עד עתה
 בשליחות זו" (כ' סיון תנש"א):
 [הרבי הדגיש המילים "שהיו לנו עד עתה" וכתב:] מה שאין כן לעתיד לבוא ועד מתי? ! וכמדובר על דבר צאגו"ח –
 על פי המזומן שישנו.

עבודת הקודש ע' קמה

ממענה להנהלת "עזרת אחים" מאותה תקופה (תש"נ-תנש"א):

בתמיהה הכי גדולה קראתי הנ"ל ! ! כמה וכמה פעמים כתבתי ברור לכל המוסדות וכו' לפעול לפי המזומן...
 מהעתקת המענה

עמוד 430 לאחרי קטע "הפתרון לחובות: ניהול המוסד על פי שולחן ערוך":

הפתרון לחובות: לא להעלים שזהו מוסד ליובאוויטש

מענה לאחד מעסקני חב"ד שביקש עזרה למוסד בהנהלתו שנקלע לקשיים כלכליים:

כל זמן אז ער וועט ניט פועלן בא זיך שזהו מוסד שיסדו כ"ק מו"ח אדמו"ר ומנהלו גם עתה ובמילא זהו מוסד
 דליובאוויטש ואין להעלים זה גם מאנשי חוץ (אף שאין מחוייבים לצעוק על דבר זה ברחובות) – וועט ניט זיין קיין
 טאלק. ומעולם לא ויתר כ"ק מו"ח אדמו"ר על חניכיו (וגם הוא בכלל) ולא על מוסדותיו אף שמאריך את הזמן
 ומחכה אפשר וועט מען קומען אליין צום אמת.

מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-סארקין תשע"ז

לצמצם הוצאות המשרדות ולא לבזבז ממון

מענה להרב שלום דוכמן על כתבו דו"ח מפעולות כולל חב"ד במשך חודש תמוז תשמ"ב, ובו פירוט של עבודת כל אחד מהפועלים במשרד, והוצאות שוטפות (ח' מנחם אב תשמ"ב):

[על תיאור פעולת שני פועלים ומשכורתם:] האומנם הכנסות הכולל גדולות ומסובכות כל כך שמכריחות פעולות דשני משרות שלימות? ! מהו סדר פעולות דהיום – דשני אלה?

[על תיאור משכורת של אחת הפועלות, ומשכורת שני מזכירות, ומשכורת פועל נוסף שאל:] פעולתה – נוסף על שני הנ"ל [הנקובים בקטע הקודם] ושני מזכירות ועובד?

[על כתבו סכום השכירות שמשלם על משרד הכולל, ועל תיאור המשרד:] מה עושה משרד דמוסד ב[חמשה חדרים] וכו'? כמה חדרים במשרד המל"ח ובית רבקה וכיצא בזה?

כמה וכמה כוללים בניו יורק, החקר להנהגתם בכל זה?

מצילום כתי"ק – כפר חב"ד גליון 1678

בהמשך למענה זה, כתב הרב דוכמן דו"ח מפורט עם תוכניות לעתיד וכו', ולא קיבל מענה. בחודש תשרי תשמ"ג כתב לרבי על כך שחושב שיש צורך בפועל נוסף, והסביר הצורך בכך, וקיבל מענה:

[[1]] כנראה לא הבין כלל מענתי מאז, ומוכרחני לכתוב בפירוש שלא יהי מקום לטעות – מספר האנשים שמקבלים משכורת בהכולל כאן – הוא בהרבה יותר מהדרוש, ובהיפך מהנהגות כל המוסדות (הראויים לשם מוסד). וכן מספר החדרים בהם פזוז משרד הכולל. פשוט.

באם יהי איש מיוחד לכל פרט מהעבודה וחדר מיוחד לכל פרט בפני עצמו, ולכל אחד ואחד מהם מזכיר וטלפון – הרי זה מסודר יותר ויפה יותר וכו'.

בכל זאת הרי זה היפך לגמרי מהנהגת מוסד מסודר כי כל מוסד משתדל שכל אחד ואחת מהעובדים בו יהי זמנו בהמוסד מנוצל לגמרי.

בהנוגע לפועל – מכבר הי' צריך לעשות, ועל כל פנים יעשה זה עתה – יצמצם כל הנ"ל בהכולל, שיהי על כל פנים לא יותר מעשר אחוז יותר ממוכרח – שזה ידרוש אפזאגן ולא... לשכור חדשים!! וכל הצמצום וההקדם בזה ישובח, ויהי רצון שיודיע מהבפועל ממש בקרוב.

[על מה שכתב צריך פועל נוסף עבור פעולות מסוימות:] (2) באם כל זה לא נעשה עד עתה, מה סוף סוף עושים בפועל לתועלת המוסד – כל האנשים והמזכירים שבהכולל?

בהמשך לזה כתב הרב דוכמן מכתב לרבי ובו הצעה שלא ישלם יותר משכורת קבועה לעובדים, אלא ישלם לפי שעות עבודה שעבדו בפועל, והרבי הסכים להצעה זו.

מראיון עמו ומהעתקת המענה – כפר חב"ד גליון 1678

קניית בית חב"ד – כהוראת השליח המרא דאתרא

מענה להאחים נמדר על הצעתם לקנות בית עבור בית חב"ד בעיר מילאנו, איטליה (ח' שבט תשמ"ח):

יתיעצו בכל זה בהרב גארליק שליט"א מארי דאתרא ויעשו כהצעתו.

מצילום כתי"ק – תשורה קרינסקי-מיר תשע"ז

להתחיל כשיש ממון להתחיל הבני', ולא להמתין עד שיהי' כל הממון

ר"ד לאחד הגבירים שבא יחד עם הרב שלום דובער ליפסקר (בל הרבור, פלורידה) בעת יחידות לחברי מחנה ישראל, ד' תשרי תנשא, בנוגע לבניית ה"שול" – בית חב"ד:

The Donor: Regarding The Shul, should we wait until we've got all of the money? or should we start when we have enough money to build?"

The Rebbe: To wait to start until you have all of the money is not the right approach. If you have for the beginning – it is the proper thing in the United States, after you have a beginning for a down payment – to buy a house and to start building.

הנחה מתוך הווידאו (ג'עם)

מכירת קרקע השייך למוסדות חב"ד

מכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – ("ב אייר תשי"ח):

במענה למכתבו [...] בו כותב אודות הצעה למכור החצר השייך לכולל חב"ד, ומבאר מצד אחד שאין הבנין שוה כלום (בשביל הכולל) ואפשר גם היזק בו, ולאידך גיסא – שהמוסד [...] רוצה להשקיע בחצר זה למעלה ... מארבעים אלף לירה!

ואף שמסביר הדבר מפני שהם בעלי מיצר ומוכרחים להרחיב המוסד שלהם, בכל זה תמוה קצת הסתירה שבין שני קצוות האמורים.

וכיון שבענינים כאלו אין לו לדיין אלא לפי ראות עיניו על אתר מתאים לפרטי המצב, מהנכון שיתיעצו אנשי הכולל עם מומחה במסחר נכסי דלא נידי בירושלים עיר הקודש ת"ו. וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ.

ומובן וגם פשוט שבאם יחליטו למכור, צריך להבטיח (באווארענען) שהמוסד הנ"ל ישלם המחיר בפועל ממש, כי בכלל הרי מוסד של צדקה צריך זהירות יתירה בכגון דא,

ושהכסף שיקבלו, שמור יהי' ומשוריין להמטרה שכותבים – השקעה בבנין אחר תמורתו.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

כמה ימים לאחר השיחה, כתב ר' אבי טאוב מכתב לרבי ובו שאל "מה עוד צריך לעשות בשביל ההתגלות" וקיבל מענה (י"א אייר תנש"א):

דיברתי ברור ובפרטיות בהתוועדות. אזכיר על הציון.

תשורה איורכמן-פרסמן תשע"ו

לימוד שיעור היומי ברמב"ם מביא לימות המשיח

משיחת שבת פרשת שמות תשנ"ב (סי"ד):

די עבודה פון אידן איצטער דארף זיין "להביא לימות המשיח" [...] דורך דעם וואס מ'גרייט זיך אליין און מ'גרייט צו אנדערע צו דעם מצב פון "ימות המשיח". כולל ובמיוחד [...] דורך מחזק זיין און מוסיף זיין אין לימוד ספר משנה תורה להרמב"ם, כולל – דורך זיך משתתף זיין (אדער צוגעבן חיזוק אין דעם, אויב מ'איז זיך שוין משתתף) אין דעם לימוד הרמב"ם פון כמה וכמה מבני ישראל, ג' פרקים ליום, אדער פרק א' ליום, אדער אין ספר המצוות, ובפרט – אין ספר הרמב"ם עצמו – הלכות מלך המשיח, אין די לעצטע צוויי פרקים פון הלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

און נוסף צו דעם אייגענעם לימוד בזה, זאל מען זען אויך משפיע זיין אויף אנדערע אידן ארום זיך, אנשים נשים וטף, באופן פון "והעמידו תלמידים הרבה", ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 257

מהיכן דנתוניי?

סיפר הרב יצחק הענדל (מונטריאול):

בשנת תשמ"ח ישבנו בהתוועדות במונטריאל, ואחד הנוכחים הצייע שנחתום כולנו על מכתב לרבי, בו אנו מבקשים את התגלותו המיידית של הרבי בתור מלך המשיח. גם אני צירפתי את חתימתי, ולצידה הוספתי הערה: "הרבי ימהר את הגאולה האמיתית והשלימה". על מנת לוודא שהמכתב לא יתפרסם ולא יהיה ממנו "יניקה לחיצונים", הוחלט לשלוח את המכתב ביד שליח מהימן שיעביר זאת ישירות למזכירות הרבי.

לאחר ימים מספר מצלצל הטלפון בביתי, והמזכיר הרב גרונו על הקו כשהוא שואל בשם הרבי, בנוגע למכתב – מהיכן דנתוניי? עניתי שיש לדברים מקור בפרקים י"א-י"ב בהלכות מלך המשיח לרמב"ם המתאימים בדיוק לרבי. בהמשך הקשה המזכיר בנוגע לפירסום המכתב שהתגלגל גם למקומות אחרים בכל העולם. על זה עניתי שעל פי המוסכם בעת החתימה, דובר בכירור שהמכתב ישלח בידי שליח ישירות לרבי בשביל שלא תהיה יניקה לחיצונים. התברר, שהמכתב אכן עבר והתפרסם בכל העולם. בפועל, העניין מאוד לא התקבל אצל הרבי, ובהמשך לכך, יוזם הרעיון בעצמו ביקש מהרבי תיקון.

מראיון עמו

ללמוד חסידות דווקא עם החוגים המתגזרים לכך

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (כ"ט אדר שני תשי"ז):

וחבל שכנראה נחלשה הפעולה והפצת המעיינות – לימוד השיעורים בתוככי הנטורי קרתא, אף שזהו היפך המבואר בכמה מקומות שבמקום שהי' לעז צריך להיות הענין בכפילא. וכמבואר גם כן באגרת התשובה סוף פרק ט': הי' רגיל לקרות דף אחד וכו'.

ספר "עבד מלך" ע' 279

עמוד 479 בתוך קטע "לא להגיב על הכתוב בעיתונים" (קודם המכתב להנהלת רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש):

ממכתב להעסקן ר' יצחק אלמליח (מרוקו) בענין הני"ל (ד' טבת תשי"ד):

לפלא בעיני אשר מעלת כבודו שם לב לקטע העתון בארץ הקודש ת"ו המטיח דברים כלפי היחס של כבודו וכן כלפי היחס שלי בענין עלית הנוער. וכל המכיר בטיב העתון הזה משליך הדברים מאחרי גוו...

ובנוגע להכחשה בעתונות, הנה הנסיון הורה כי העצה היעוצה היא להסיח דעת מענין כזה ולא להחשיבו על ידי הכחשה ודין דברים עם העתון, וגם הם בעצמם יודעים האמת והדברים הם מהשפה ולחוץ, ומלבד שפוליטיקה כזו היא מהדברים שאין להם סוף, הרי העתון ברשותם והכזב והשקר כלי זינם, וחבל על הטרחה. ויושב בשמים ישחק.

אגרות קודש ח"ח אג' ב'שלג

עמוד 501 קודם קטע "לא לעזוב אפילו לתקופה קצרה אם יגרום לאנשים לטעות":

לעזוב בכדי לעזור להורה שאינו בקו הבריאות

בשנת תשמ"ח הרב אברהם יעקב גלובסקי (טורונטו) לקה בלבו, ובני משפחתו רצו שאחד מבני משפחתו ישהה עמו בבית הרפואה, ומאחר ובנו הי' חולה ושני בנותיו היו בהריון, אזי ביקשו המשפחה שבנו הרב מנחם מענדל גלובסקי, הנמצא בשליחות בארץ הקודש, יבוא לחוץ לארץ להיות יחד עם אביו, והוא אכן הסכים וביקש שיודיעו על כך לרבי ויבקשו ברכה עבורו, ומיד קיבל המענה דלקמן:

ומכל החמשה – מציעים דוקא כזה שיצא מארץ הקודש לחוץ לארץ, שיפסיק הפצת התורה ומצוות והמעיינות וכו' ? וכל זה לזכות אביו שליט"א ! ?

אזכיר על הציון.

מהעתקת המענה ומראיון ג'עם עמו

צריך להיות בעירו בחג הפסח, ובפרט בשנה הראשונה לשליחותו

ממכתב להרב גרשון מענדל גרליק בתחילת שליחותו באיטליה (י"ב ניסן תשי"ט):

במענה למכתבו מה' ניסן, בו כותב אודות הקא סלקא דעתך לנסוע מ [...] לימים האחרונים של פסח.

מובן הפלא שבדבר, שהרי זהו הפסח הראשון בקהילה קדושה, ראש לרגלים זמן חירותנו ויציאה מן הקצה אל הקצה, וזוהי שעת הכושר אשר חברי הקהלה צריכים לצפות להשפעה מיוחדת ולהתעוררות מיוחדת, ואם בימים הראשונים כך, בימים האחרונים על אחת כמה וכמה, ומשני טעמים, כיון שבאים הם לאחרי הכנה דימים הראשונים

וימי חול המועד פסח, ועוד שהרי שביעי של פסח קריעת ים סוף ואחרון של פסח – הוא ענין גאולה האחרונה וביאת משיח, וכמבואר בארוכה בשיחות הק' של רבותינו נשיאינו, ומבואר גם כן בהפטרות היום.

ויהי רצון שמתוך שמחה וטוב לבב על ההצלחה הגדולה שניתנה לו ולזוגתו הרבנית תחי' להפיץ המעינות בקהלתו [...] וממנה יפוצו גם בסביבותי, ינצל כל יום ויום ובפרט ימי הימים טובים וביחוד אחרון של פסח, למטרה האמורה, ובכיוון דופרצת – זה משיח – ובפרט בסעודתא דמלכא משיחא.

אגרות קודש ח"י"ח אג' ו'תתי

בשבת-מברכים צריך להיות הרב עם קהילתו

סיפר הרב אשר ציילינגולד (מיניסוטה):

לקראת שבת מברכים החודש אלול הראשון בשליחותי במיניסוטה הוזמנתי לבר-מצווה של קרוב משפחה בעיר אחרת, ותכננתי לעזוב את העיר עבור הבר-מצווה, להיות שם ביום השבת וביום ראשון. בפועל החלטתי שאני יישאר עם קהילתי כאן במיניסוטה בשבת, ורק ביום ראשון אסע לבר-מצווה בעיר האחרת. ביום ראשון נסעתי לבר-מצווה, ומשם נסעתי ל770 וכתבתי לרבי דו"ח מדוע הגעתי, שתכננתי לבוא לשבת ונשארתי וכו', וקיבלתי מענה:

דבר נכון, ובשבת קודש מברכים החודש אלול הרב צריך להיות עם קהילתו.

מפיו

עמוד 504 קודם קטע "שלילת ענין המטביע רושם מפלגה":

העוסקים בפוליטיקה עושים זאת על דעת עצמם!

מכתב (תשל"ג):

I must say that I was quite surprised that you should ask me to express judgement on a political issue. You must surely know that the Lubavitch movement, which I am privileged to head and lead, is not a political body and, as a matter of basic policy, steers clear of any political involvement. Its program is centered solely on *Chinuch*, *Tzedakah*, and the dissemination of *Yiddishkeit*, and similar non-political services to the Jewish community and Jewish people at large.

If any individual, or individuals, affiliated with Lubavitch activities, choose to participate in their private capacity in any political activity, that is their personal affair and it does not in any way implicate the Lubavitch movement.

This unequivocal policy of Lubavitch is so well known that there is no need to amplify upon it. Indeed, I note from your letter that you too realize it.

The Letter & The Spirit Vol. 1 page 543

אין לי קשר לפוליטיקה ואיני ממנה נציגים לדבר באסיפות פוליטיות ממכתב (ראש חודש שבט תשל"ט):

Firstly, it is well known that as a matter of practice and indeed of principle, and for a variety of reasons, I have nothind to do with politics, nor do I delegate representatives to speak in my name at any political meetings, least of all one with an agenda as you refer to in your letter. I cannot understand how anyone can have any doubts about something so well known and obvious.

The Letter & The Spirit Vol. 4 page 130

ידוע שליובאוויטש אינה נוקטת עמדה בבחירות מכתב (י"ט תמוז תש"מ):

I received your letter and was surprised to read in it about a purported stand of Lubavitch in connection with the forthcoming elections for Congress ... It is well known that neither I nor the Lubavitch movement, take a public stand in any election to any office, which is a policy of long standing. It therefore surprises me how you could have received any impression contrary to this established policy.

The Letter & The Spirit Vol. 4 page 139

השתתפות ביריד ספרים – רק כאשר אינו במסגרת מפלגתית ממכתב להרב בנימין אליהו גורודצקי (י"ב אייר תשכ"ז):

באם ישנם תערוכות ספרים אחרות כלליות מבני ישראל, או אפילו של בני ישראל ביחד עם אינם יהודים, ובלבד – שלא במסגרת מפלגתית, כדאי להשתדל על-דבר תערוכת ספרי קה"ת ואולי ביחד עם תקליטי הנגינה. תשורה גורודצקי תשע"ו

השתתפות בהשבעת חבר הסנאט יומן ב' דראש חודש טבת תשל"ט:

הרב יעקב יהודא העכט שאל את כ"ק אדמו"ר שליט"א שרוצה לנסוע לוואשינגטון בעת שמשיעם את [...] למשרד שלו, וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

באם אינו קשור עם ענין של עבודה זרה.

יומן הרב מיכאל אהרן זעליגסאן

נסיעה למקום שיש שם מלחמה

ממענה להרב שמואל פסח בוגומילסקי על תכנית לבקר בשלושים מדינות ב"מרכז שליחות" בשנת תשכ"ג:

שייך להמל"ח. כמובן לא לנסוע להמדינות-מקומות ששם מלחמה עתה...

בהמשך לכך הכין רשימת מדינות לבקר, וביחידות זמן מה אחר כך הרבי הסיר מהרשימה כמה מקומות. הרב בוגומילסקי הכין את הרשימה מחדש והשמיט מקומות אלה, ואז נתן רשימה מעודכנת להרחמ"א חדקוב, שהחזיר לו הרשימה עם הערות הרבי:

[על מדינת בורמה ואינדונזיה כתב הרבי:] רק באם שקט שם.

מהעתקת המענות – "א חסידישע דערהער" גליון אב תשע"ו

לפעול באופן שלא יעורר התנגדות במקום

סיפר הרב רפאל אהרן (מלבורן, אוסטרליה):

...My first personal encounter with the Rebbe took place in 1974, when I was 21 ... He asked me how things were going in Australia, and I complained to him how hard it was to operate the so-called "mitzvah tanks" in Melbourne, where I was trying to do it ... Some people found them offensive, and there was a lot of local opposition to them.

After hearing me out, the Rebbe said, "Not everything which is done in America must be done in Australia." He explained that in America, the focus is generally on the numbers; the quantity. But in Australia, people require a more individualistic approach.

"So I shouldn't do it in Australia?" I asked.

"No, you should do it in Australia," the Rebbe responded. "But you need to find a way to do it more quietly, without arousing opposition."

And then the Rebbe said, "It is similar to how one can focus on the commandment 'to love their fellow Jew'. There are some who fulfill it in a general sense, by opening organizations and so on. Others fulfill it by forming relationships; your task is to focus on loving every Jew individually. And I give you a blessing to succeed at loving every Jew individually."

מראיון ג'עם עמו

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) בהמשך להנ"ל (כ"ד מנחם אב תשי"ח):

במה שכתב אודות כתבי על-דבר הפצת המעיינות בכינוס הנוער וכיוצא בו – ששאלוהו הרי צריך להכין מענה על הקושיות שלהם וכו' – מובן שלא כתבתי כלל שחב"ד ישתתף בהכינוס, שהרי לזה חסרות ההזמנה ובעיקר – ידיעות על אופי הכינוס וכו'. ומה שכתבתי הוא – שרואים במוחש שבשעה שמלמעלה מביאים אליהם את המתבררים של אותן מדינות שצריכים היו להקדיש כל זמנם ומרצם להפצת המעיינות שם, אין איש שם על לב להתעניין מה יש לעשות בזה. והרי המשתתפים בהכינוס הנ"ל וכיוצא בו – באים מכמה וכמה מדינות, ולאחרי זמן קצר יחזור כל אחד ואחד למדינתו ויספר שם על-דבר הרושמים, זאת אומרת שכל זמן שהותם בארץ הקודש ת"ו מקדישים הם להיות מקבלים ... באם היו עושת התוועדות – באיזה סיבה שתהי' – ומשתדלים שהנ"ל מהתיירים יבקרו בהתוועדות אלו, ועוד והוא העיקר שההתוועדות תהי' מסודרה בכיוון להשפיע על הנ"ל, היו הנ"ל מפרסמים מה ששמעו בכל קצוי תבל.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

עמוד 530 לאחרי קטע "לנצל שהותו בבית ההבראה לקרב יהודים" (מתחיל בעמוד 529):

השתתפות ביריד ספרים

ממכתב להרב בנימין אליהו גורודצקי (י"ב אייר תשכ"ז):

באם ישנם תערוכות ספרים אחרות כלליות מבני ישראל, או אפילו של בני ישראל ביחד עם אינם יהודים, ובלבד – שלא במסגרת מפלגתית, כדאי להשתדל על-דבר תערוכת ספרי קה"ת ואולי ביחד עם תקליטי הנגינה. תשורה גורודצקי תשע"ז

חגיגת בר-מצוה במקום השליחות

מענה להרב שלום דובער אלפרוביץ (בתחילת שליחותו בס. לואיס, מיזורי) על שאלתו היכן לערוך את הבר-מצווה לבנו, יוסף יצחק, האם בניו יורק מקום בני המשפחה וכן חברי הנער ונוטה דעתם לערוך המסיבה בניו יורק, או במקום שליחותם (תשל"ח) – (התוכן):

קדימה לעשות הבר-מצוה בס. לואיס¹.

מפי בנו

עמוד 530 בסוף קטע "לנצל שהותו בבית ההבראה לקרב יהודים" (מתחיל בעמ' 529):

מדברי הרבי להמזכיר הרב יהודה ליב גרונר (ערב שבת קודש פרשת בהר-בחוקותי תשכ"ג):

מרת יהודית גרונר היתה מאושפזת בבית הרפואה, ושאל כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם תהי' בבית בשבת קודש?

הריל"ג: עדיין לא נותנים לה לצאת מבית הרפואה.

¹ הערת המלקט: ולהעיר מהמובא אודות חתונת הרב גרשון מענדל גרליק עב"ג מרת בתיה בת הרב שלום פויזנר (שליח בפייטסבורג) בשנת תשי"ח, שהקהילה רצתה שהחתונה תיערך בפייטסבורג והזוג רצו שהרבי יסדר קידושין, ובעת יחידות לאבי הכלה הציע הרבי בתור 'פשרה' שהרבי יסדר קידושין מוקדם, ואז יסעו לפייטסבורג ושם (במקום השליחות) תיערך הסעודה, וכך עשו. ובשנת תשכ"ב, כאשר התחתן הרב אברהם יצחק ששונקין עב"ג מרת שרה רבקה בת הרב פויזנר, הציע הרבי בעצמו באתערותא דלעילא שיעשו אותו הסדר כמו בחתונה הקודמת (של הרב גרשון מענדל גרליק).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה תעשה שם בשבת? מסתמא יש שם עוד נשים יהודיות שהיא יכולה לדבר אתן. מן הסתם היא שם גם בשביל ענין רוחני. האם יש לה בשכנות נשים יהודיות?
הריל"ג: בחדרה נמצאים רק נכריות, אבל אולי ישנן בחדר שני.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מן הסתם יש מישהי שהיא יכולה להשפיע עלי', אם אין בין החולות – מהאחיות, אם לא מהן – מן הרופאים. מן הסתם ישנה לכל הפחות אחת שהיא יכולה לדבר אתה בעניני יהדות.
תשורה זאנדהויז-ליפסקר תשע"ב

עמוד 530 המשך קטע "לנצל את השנה בה האבלים באים לבית הכנסת":

ממכתב להרב זלמן שמעון דווארקין (פיטסבורג) – (א' סיון תשט"ז):

בטח ידוע לו על דבר ההנהגה – ביהדות וכמצות בפרטיות – של פני מר [...] ע"ה, וכנהוג במדינה זו, במשך השנה שעת הכושר ועת רצון לעוררם להוסיף בזה, ובפרט על ידי הסברה שזהו עיקר הנחת רוח לנשמת אביהם ע"ה. ובטח ימצא אותיות המתאימות לזה.

צדי"ק למלך ח"ו אג' לו

עמוד 532 לאחרי קטע "להפיץ המעיינות לא רק בד' אמות שלהם":

לנצל הכשרונות ככל האפשרי

מענה למרת אסתר בלוי (קראון הייטס) על כתבה בנוגע עבודת בעלה, הרב מנחם מאיר הכהן, בהדפסת שיחות הרבי ("תורה געדאנקען") בעיתונים:

כמה וכמה פעמים דיברתי ובארוכה על דבר ההכרח לנצל הכשרונות שנתן השם וככל האפשרי וכו', ואיך שזהו חלק מבריאת העולם על ידי השם, וכמאמר חכמינו ז"ל שלא ברא ה' דבר אחד בעולמו ל**בטלה**.

ואי הניצול – הרי זה חס ושלום היפך הנ"ל וכו'.

והאומנם הנ"ל זקוק לתוספת ביאור או להדגשה שצריכה להיות השתדלות בזה?!

אזכיר על הציון ותבשר טוב.

זכרון מנחם מאיר (בלוי) ח"א

עמוד 534 לאחרי קטע "מה החילוק בין יהודי וגוי?":

אגדתות ומדרשי חז"ל כפשוטן

ממענה להרב דובער בויםגרטן על כתבו דו"ח מפגישתו עם מורה שחינך את תלמידיו שאין צריך להאמין בכל הסיפורי מעשיות המובאים ברש"י ממדרשים וכיו"ב, כי הם רק משלים ("סימבאלען") ואין צריך להאמין שכל קרה במציאות (א' דראש חודש תמוז תשט"ו):

...זוהי אומנתו של יצר-הרע, היום אומר על סימבאל "שהוא סימבאל" ומוסיף און פאסמאקאוועט זיך בזה, כי

רק ענין המוכן על פי שכל [יש] לקבלו כפשוטו וכו', עד שאומר וכו', ואין ההיזק שוה כלל וכלל:

המפרש רמז כפשוטו – נכשל "בעון" שאינו חקרן, ומאמין בדבר שאין שכל האנושי של אנשים כערכו מבינו.

המפרש נס או מופת שאין זה אלא משל – הוא על פי רוב, מפני שאין מתקבל אצלו שה' יעשה ענין וואס בא עם לייגט זיך עס ניט ובמילא כופר בנס זה. ומי יעכבו מחר – לכפור בנס שני וכו' און – וואו וועט ער זיך אפשרטעלען? ומאיזה טעם?

תשורה בוימגרטן-נאדלער תשס"ג

עמוד 540 קודם קטע "שמירת שבת - להשתדל שיתחילו עם קצת":

"וואס וויל א איד? עולם הבא!"

מרשימות הרב חנוך זילברשטרום:

לפני שהרב שלמה קונין (קליפורניה) התחיל הקשר עם הגביר מר ג'רי ויינטראוב, הוא ביקש מהרבי עצה איך ליצור עמו קשר, והרבי אמר לו (התוכן):

תמונה ממך לא חסר לו באלבום התמונות. פלאקאט על קיר חדרו גם לא חסר לו. וואס וויל א איד? עולם הבא! זאג אים צו עולם הבא.

תשורה זילברשטרום-אופן תשע"ז

עמוד 544 בתחילת המדור, קודם קטע "קודם לקרב ואחר כך לתת מוסר":

ההכרח לקשר אנשים לרבי והאופן להצליח

ממכתב להרב שלמה חיים קסלמן בהיותו בפאריז (ט"ו בשבט תש"ט):

על פי הנסיון אשר ראינו, בכל מקום אשר התעסקו בנפנה [=מעמד] בשנים האחרונות (ארצות הברית, קאנאדא, דרום אמעריקא, דרום אפריקא וכו') עשו פעולה – אף שלא בכל מקום בשווה, כמוכח, והמתעסקים בזה לא הוזקקו להוציא מתרמילים את המסירות נפש בפועל, ואפילו לא קריכען אין לאך. ולא עוד אלא שמצבם עצמם בגשמיות וברוחניות הוטב, וכבודם בעיני אלו שהתעסקו והשתדלו עמהם הולך וגדל, וסוף סוף רואים שהם המקבלים ולא הנותנים, ואפילו בגשמיות ובממון.

... מה שכותב הנני בזה אין כונתי חס ושלום לאיש פרטי, כי מי אני לפסוק הדבר שדוקא פלוני בן פלוני עליו מוטל ענין פלוני. ודברי מכוונים לקבוצם יחד, שבלי ספק שיש בו כל הנצרך למילוי תפקידם העקרי במדינתם עתה, שהוא הפצת מעינות הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן באנשי חוצות צרפת. ואין לנו מעיין שדרך בו נמשכים מעינות הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן אלא אחד – הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ועל ידי התקשרות במעיין זה, התקשרות הגוף ("שיכול לקנות חיי נפשו החיונית") והנפש, גם מים כו' נעשו מים חיים. כי כן הוא על פי דין תורה השולטת ומנהגת את הטבע, גאר בפשטות און אומעטום.

... אברך אחד שהוכרח לברוח ממקומו, אינו שייך לעבודת התפלה, אינו לא משכיל ולא עובד, בלא חתימת זקן וכו' וכו', ומעולם לא למד לא בתומכי תמימים ולא בישיבה בכלל – נדד למדינה רחוקה ביותר הן במקום הן בעניני יהדות, וכעבור איזה זמן התחילו להגיע מאנשים ונשים משם מכתבים לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ולדוגמא – מאשה בעלת עסק שמציעים לה לשכור חנות ודירה בחלק אחד של העיר או בחלק אחר. ושואלת החלט כ"ק אדמו"ר שליט"א מה תעשה. – מעולם לא ראתה אותו, ויודעת שמעולם לא הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לא רק בעירה אלא גם בכל מדינתה, אינה מאנ"ש וכנראה גם לא מגזע אנ"ש. אבל כששמעה מהאברך דברים היוצאים מן הלב: יש רבי בישראל, ואין הוא נכנס בהגבלות הטבע, והרוצה ללכת לבטח דרכו: במסחר, בהנהגת הבית, וכו' – לא ירים את ידו מבלי לשאול את פי הרבי, והכירה בהאברך שפיו ולבו שווין, כי ניכרין דברי אמת.

ציותה לכתוב השאלה הנ"ל, שייכת ממילא לנפנה, ומתקרבת ליהדות, ובטח בקרב הימים יהיו הליכות ביתה בכשרות וטהרת המשפחה וכו'. – אלה מתולדות פעולות אברך פשוט ושעושה כל זה לא מצד מסירות נפש וקבלת עול, כי אין זה אצלו היפך השכל, גם לא היפך שכלו האנושי.

והגע בעצמך: פשוט אצלו על יסוד מה שראה במוחש, שהרבי אמירתו אמירה וברכתו ברכה, וגם נפש הבהמית מסכמת על זה. כי אין זה אצלו מצד השכלה שקלא וטריא ועיון בספרים, אלא שהנסיון, שלו ושל כמה ממכיריו, הראה לו אז מ'האט געפאלגט איז געווען גוט, און אז מ'האט ניט געפאלגט האט מען געהאט א פסק. ובמילא כמו שאינו בוש לומר לכל מיודעיו הזקוקים לזה, האדרעס של רופא מומחה, כך כשרואה איש נמצא במבוכה או עומד לפני פתרון שאלת חיים עיקרית, אומר לו: לא אלמן חס ושלום ישראל. יש לך את מי לשאול. – ולא עוד אלא שאינו מחכה עד שמיודעו יבוא אליו לחקור ולדרוש אם יש רבי, כיון שעל פי רוב אינו יודע גם מה זה רבי, אלא שהוא הולך אליו מסביר לו שאין לו להשען כלל לא על בינת עצמו ולא על השדכן ולא על הרופא ולא על הסרסור, שאין כל אלו אלא ענינים מסופקים, ויש לו דרך ודאית לפתור את ספקותיו. ואמרו רבותינו ז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

... פשיטא אשר איש המאמין באמונה שלימה, היינו המנהגת את כל הכחות שלו, שדעת וברכת פלוני בן פלוני בכל משלה, ויודע בחברו שצריך להחליט בענין עיקרי דבני חיי ומזוני וכו' או גם בענין של סכנה רחמנא לצלן, הרי מצד אנושיות, אהבת ישראל, פקוח נפש וכו' אם רק יש תקוה וספק ספיקא אולי ישמע לדבריו, עליו לרדוף אחרי חברו ולומר לו: רחם על עצמך ועל בני ביתך ועל כל אשר לך ואל בינתך אל תשען, למוד דא"ח, התקשר בפלוני בן פלוני, עשה על פי דבריו ואז תצליח. וידועה הבטחת אדמו"ר הזקן, אז וואס חסידים וועלען טאן וועלען זיי מצליח זיין.

... באים הם בפאריז וסביבותי' במגע עם מאות, ואולי עם אלפים ואלפים, מאחינו בני ישראל, כן ירבו, ועל פי מה שכתב הרמב"ם בענין הדיבור, משוחחים הם ביניהם ארוכות וקצרות. כמה אנשים מכל אלו האלפים פנו בשאלה על דבר ניתוח או שידוך, בקשת ברכה לראש השנה וכיוצא בזה?

והאומנם אם היו מספרים להם מהו הרבי מליובאוויטש – סיפור, גם בלא ביאור – ובפעם השני' מקצת משיחותיו ואחר כך מהוראותיו – הרי כמה וכמה נפשות, הם זורעם זרע עד אין סוף, היו מתקשרים על ידיהם באילנא דחיי, מוסיפים אור בבתיהם, נעשים אנשי משה (...הכוונה – מקושרים בהרבי, האתפשטותא דמשה שבכל דור...).

אגרות קודש ח"ג אג' תמה

עמוד 545 לאחרי קטע "איך לקרב יהודים?":

לא להתגורר יחד עם המושפעים, כי זה גורע את כח ההשפעה שלו

מדברי הרבי ביחידות להרב מנחם מאיר הכהן בלוי חוגתו (קראון הייטס) על בנוגע הצעת עבודה שקיבלו מאת המוסד "מכון חנה", שחיפשו זוג שידור בקביעות בבנין הפנימיה ויהיו מעין הורים לתלמידות:

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה היא כוונת המוסד בהצעת עבודה זו? האם הם מחפשים מי שרק יטפל בבנין או מישהו שישפיע על הבנות?

תשובתם: משפיע כשכיל הבנות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אם כן יותר טוב שלא תדורו שם. כי משפיע הדר ביחד עם המושפעים שלו זה גורע את כח ההשפעה שלו, כי נעשה קרוב להמושפעים יותר מדאי. משפיע צריך להיות קצת מורם מהמושפעים. זכרון מנחם מאיר (בלוי) ח"א

עמוד 551 לאחר קטע "לדבר באופן פרטי עם כל אחד מהבעלי-בתים":

לעוררו אשר כל ההתחלות קשות ובפרט לבעל-תשובה

ממכתב (ט"ו אדר א' תשי"ד):

אם יש איזה מקום שיעמוד בקישור מכתבים עם האכרך [...] – כדאי הי' ביותר שיעשה זה ... ואם לא הודיעו הנ"ל ממצבו עתה, הרי יכול להתחיל בשאלה על דבר זה ובמילא יהי' לו פתח לעוררו בכלל, אשר כל התחלות קשות ובפרט ל"בעל תשובה", ואחרי שזה כמה וכמה שנים שלא הלך בדרך התורה במילא מתאבק היצר-הרע קשה ומבלבל בכמה וכמה טענות וראיות כו'.

מצילום האגרת – תשורה גרונר-נאגל תשע"ז

עמוד 552 לאחר קטע "לא להדגיש שהתחיל לקיים מצות":

אסור להפריד בין בחורים בעלי-תשובה לבין בחורים אחרים

מדברי הרבי להרב יששכר דב רוקח (האדמו"ר מבעלזא) – (ד' אדר תשמ"א):

כשלא מערבבים כחה גבוהה עם כחה קטנה, או כחה של בקיאים עם כחה של מפלפלים – אפשר להסביר להם שאי אפשר לערבב בקי עם עמקן וכו'. אך כשאין מערבבים בעל-תשובה עם בחור אחר אי אפשר להסביר לו זאת. זו אזהרה נוראה ואסור לו לומר זאת (אזהרה זו נאמרה הן בנוגע לגר והן בנוגע לבעל-תשובה). כך שאסור להפריד בין בעלי-תשובה לבין בחורים אחרים.

לפני כמה שנים התקיימה אסיפה, לגבי סיוע לישיבות, ונשתוממתי לשמוע את מה שדובר שם. קבעו גדר: יסייעו רק לישיבות שתלמידיהן באים מבתים דתיים, ואילו בישיבות שתלמידיהן הם מבתיים לא דתיים יש לקבוע מסגרת מיוחדת, אמצעי זהירות מיוחדים ושלא יערבבו את אלה עם אלה!

טענתי: הרי זה רמב"ם מפורש (בנוגע אליהם יש לומר ראשית-כל רמב"ם) האומר שאסור לומר לבעל-תשובה "זכור מעשיך הראשונים" ?!

נו, אני נשארתי עם הקושיא והם המשיכו במעשיהם...

שיח שרפי קודש ע' 415

עמוד 555 המשך קטע "יציאה לשליחות – בהסכמת הרב המקומי":

סיפר הרב משה ווייס (שרמן אוקס, קליפורניה):

לאחר חתונתי חיפשתי מקום לצאת לשליחות, ואחד ההצעות שעלו על הפרק היה לצאת לשליחות לעיר מעמפיס, טנסי, עיר בה היו באותה תקופה ג' רבנים דתיים חזקים, והסברה היתה שמאחר ואחד מהרבנים ההם היה בידידות עם משפחתי אזי הם לא יתנגדו לבואי לשם.

באמצע ההכנות לנסוע לשם שמעו רבני העיר על כך שעומד להגיע שליח לעירם ושלושת הרבנים נסעו לניו יורק לפגישה עם הרחמ"א חדקוב. הם סיפרו לו שבאמת הם ישמחו לקבל שליח, אבל כעת יש מצב חירום בקהילה,

ולכן אינו הזמן המתאים לשלוח שליח לשם, ועדיף לחכות עד שיהיה זמן המתאים ואז הם יעזרו לשליח. הרחמ"א חדקוב נבהל מדבריהם בתיאור המצב ואמר להם מיד:

"בוודאי שאנו לא נשלח שליח בלי הסכמת רבני העיר".

לאחר זמן מה הודיעו לי מהמזכירות שלא אסע לשם.

מפיו

עמוד 556   לאחרי קטע "בוודאי בשלילת מחלוקת עם הרב המקומי":

הרי זה מלחמה גלויה נגד הקהילה!

מענה לאחד השלוחים על כתבו שרוצה לפתוח בית חב"ד בעירו, מקום בו ישנה קהילה רשמית מסודרת וכו':

הרי זהו מלחמה גלויה נגד הקהילה! ולפלא השאלה.

מהעתקה

עמוד 557   לאחרי קטע "למצוא דרך לשתף את הרב המקומי בעניני חב"ד":

"צריך שיפוצו, ובפרט לאלו שמורים הלכה בפועל"

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (כ"ג ניסן תשט"ז):

במה שכתב שהרב עובדי' [יוסף] שי' רוצה להחליף הספרים בספרי שו"ת צמח צדק, הנה אף שמחד גיסא אין צריך להוזיל מחיר ספרי קה"ת (כיון שסוף סוף יכול להתקבל הרושם שאין מייקרים בהם), אבל לאידך גיסא צריך שיפוצו ובפרט לאלו שמורים הלכה בפועל והשפעה להם בסביבה.

מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

משלחת להלויית הרב הראשי וניחום אבלים

מברק להנהלת אג"ח ארץ הקודש לאחר פטירת הרב הראשי לישראל הרב יצחק הלוי הרצוג (כ' תמוז תשי"ט):

בטח תשתתף משלחת מאגודת חב"ד – וגם בשמי – בהלוי' וניחום אבלים. בברכה לבשורות טובות.

מצילום המברק

עמוד 557   במקום קטע "סידור קידושין על ידי הרב":

סידור קידושין על ידי הרב

יומן הרב יצחק וילהלם מנסיעתו לרוסיה יחד עם הרב שמואל הבר (חורף תשמ"ז):

כאשר פגשנו את החתן היום בבוקר הוא סיפר, שכאשר דיבר עם ניו יורק אמרו לו שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שהרב אברהם בן הרב שמריהו יהודה ליב הי"ד מדליה [ששימש כרב הבלתי-רשמי של לנינגרד] יסדר קידושין.

אבל היות והוא ל"ע חולה בביתו אזי זה היה בלתי אפשרי, והרב שמואל הבר ביקש מהחתן שילך לביתו של הרב במיוחד ויבקש שיבוא רק להחופה, אבל הוא ענה שאינו יכול, ועשה את הרב שמואל הבר לשלוחו.

מצילום היומן

אחד השלוחים באירופה סידר קידושין עבור אחד מבני עירו שלא רצה לעשות החתונה דרך הקהילה בגלל סיבה זו או אחרת, ורב הקהילה התלונן לרבי על כך, ובהמשך לכך השליח קיבל טלפון מהרחמ"א חזקוב שאמר לו:
לא נשלחת לשם להתערב בענינים של קהילה בת אלפיים שנה.

מפי בני משפחתו

עמוד 563 קודם קטע "מנין לשבת - רק אם אין ענין השגת גבול":

יסוד בית כנסת באם אין תחרות. שיהי' מקום תורה

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (י' אדר ב' תשי"ד):

בהנוגע ליסוד בית-הכנסת של חב"ד בשכונת שערי חסד, ובודאי אין בזה ענין של התחרות עם בתי כנסיות חב"ד אחרים, הרי אם ראה כת"ר את המקום והשכונה – ומטובו להתייעץ בזה עם הרמ"ג שי' – ואם שניהם ימצאו שהצעה זו נכונה היא, אזי אעורר את אנ"ש לעזור בשכירות המקום ... ומוכן אשר תיכף ומיד צריך לקבוע גם שיעורי דא"ח נוסף על השיעורים בתורת הנגלה בבית הכנסת זו, כי אף שגדול ערך התפילה בנוסח אר"י ורבינו הזקן, אבל אוהב ה' שערי ציון, וכדברי רבותינו ז"ל שצריך להיות גם כן מקום תורה.
מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

עמוד 567 לאחרי קטע "לא לשנות ממנהגי ישראל המקובלים שם":

נוסח התפילה בבית חב"ד בו רוב המשתתפים ספרדים

מענה להרב חנן כוחנובסקי (ראשון לציון) על שאלתו שמאחר ורוב תושבי איזור שליחותו הם ספרדים, והוא רוצה לבנות בית כנסת, האם עליו לעשות התפילות בנוסח "ספרדי ברוח חב"ד", או בנוסח חב"ד הרגיל (תש"נ):
[הרבי הקיף המילים "ספרדי ברוח חב"ד" וכתב:] כן יעשה, ותהא פעולה נמשכת. אזכיר על הציון.

מפיו

עמוד 580 לאחרי קטע "להשתדל שישאלו שאלות":

לא לגלות בתחילה שזהו מאמר חסידות

מדברי הרבי לאחד הרבנים בעת התוועדות שבת פרשת שמיני תשי"ב:

צריך לחזור מאמרי חסידות בבית-הכנסת שלו גם אם הבעלי-בתיים אינם רוצים לשמוע דברי חסידות.

בשבועות הראשונים אל תספרו להם שהדברים הנאמרים הם דברי חסידות, ואז ישמעו את הדברים, ולאחרי משך זמן, כשתראו שהדברים מצאו חן בעיניהם, תגלו להם שהדברים שאמרתם הם דברי חסידות, ואז כבר לא יהי' איכפת להם.

— כך נהגו הבחורים בווארשא כשהתחילו להפיץ בין תלמידי הישיבות את קונטרסי החסידות של כ"ק מו"ח אדמו"ר: בתקופה הראשונה היו מפרסמים את מאמרי החסידות ללא "דף-השער", כדי שלא ידעו שזהו מאמר חסידות, ובמילא יעיינו וילמדו בו, בחשבם שזהו קונטרס של דברי-מוסר וכיוצא בזה, וכשלמדו, מצא חן בעיניהם, ואז אפשר הי' לגלות להם את ה"סוד" — שזהו מאמר חסידות!

תורת מנחם – התוועדויות תשי"ב ח"ב ע' 179-180

שיעורי תורת החסידות לנשים ובנות

ממכתב להרב יצחק צבי אייזנבך (ירושלים), מפעילי רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש (י"ד טבת תשכ"ב):

לשאלתו אודות לימוד חסידות לפני נשי ובנות ישראל תי' – יעוין הלכות תלמוד תורה לרבינו הזקן סוף פרק א' המצות שהנשים חייבות בהן, ופשיטא שבזה נכללו שש המצות ליחדו וכו' – כפי שנמנו בהקדמת ספר החינוך, והרי קיומם דורש ידיעה בכל אותם הענינים שהם תוכן תורת החסידות, וק"ל.
תשורה אייזנבך-דמיחובסקי תשע"ו

עמוד 603 לאחרי קטע "עשיית אירוע בליל עשרה בטבת":

פעולות בליל "ניטל"

מדברי הרבי להמזכיר הרחמ"א חדקוב (אור ליום ו' ערב שבת פרשת ויגש תשל"ב):

יש לעורר את מסדרות ה"פגישה" של הסטודנטים שמתחילה ביום ו' זה, כי מאחר וליל שבת קודש דשבוע זה הוא "ניטל" בטח לא יסדרו אתן ענין של לימוד. אפשר תפילה, נאומים וסיפורים כל לא לימוד עד חצות הלילה.
תשורה קרעמער-צימענד תשע"ג

עמוד 605 לשנות הפתיח לקטע "השתמשות באולם שיש עליו חשש" כדלקמן:

ממכתב להרב טוביה בלוי על כתבו שהנהלת "היכל שלמה" (שנבנה באותה תקופה, והיתה התנגדות חריפה לזה מחוגי החרדים) פנתה אליו בבקשה שיקיים "ערב חב"ד" שם, והם ישלמו כל ההוצאות (ד' תמוז תשי"ח):
במה שכתב אודות השתמשות חב"ד באולם השרוי במחלוקת, ויש חשש מתגובת הצבור, אינה מוכנת הסברא להשתמש באולם זה, כי מה מכריחם להכנס בספק, ובפרט בחדשים אלו אשר האוירה מתוחה ביותר.
אגרות קודש חיי"ז אג' ו'שעא

עמוד 605 בסוף קטע "השתמשות באולם שיש עליו חשש" (לאחר המכתב הנ"ל) להוסיף:

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) באותו ענין (כ"ד מנחם אב תשי"ח):
כן במה שכתב אודות ההיכל הידוע, כבר שאלוני בזה וגם עניתי, שלפלא על אנ"ש שמחפשים להכנס דוקא בענינים של ספק, ובענינים שיש לשער שתגובת הציבור תהי' חריפה על שלוקחים חלק בכלל במחלוקת.
מצילום האגרת – תשורה סלונים-העכט תשע"ז

עמוד 606 לאחרי קטע "לא להזמין מי שאינו ראוי":

הזמנת מנהיגי מפלגות להתוועדויות וכינוסים

סיפר מר אלתר ורנר (עורך עיתון הצופה) על דברי הרבי ביחידות אליו (תשי"ח):

אני העליתי כמה נושאים בוערים שהעסיקו את היהדות הדתית בארץ ישראל ... באותה תקופה התנהלו וויכוחים רבים מאד בארץ על נושא "מיהו יהודי". אחד האישים שהתנגדו לכך היה השר ישראל בר יהודה, שכיהן אז כשר הפנים מטעם תנועת העבודה, ועוד כמה מראשי התנועה. באותה שנה הוא בא להתארח בכפר חב"ד והשתתף בהתוועדות י"ט בכסלו, ושאלתי את הרבי, "למה לא מרחיקים אותו?"

הרבי ענה לי: "מה יצא לנו מהעניין הזה של הרחקה? אם היינו מרחיקים אותו, האם זה יהיה לטובת העניין? כאשר אנחנו מקרבים אותו בכל תנאי, יבוא יום שהוא יתחרט על עמדתו ובוודאי ינהג בצורה אחרת". הרבי אמנם סייג את דבריו ואמר ששונה הדבר כאשר מנהיג לא דתי בא לכינוס שעוסק בענייני החינוך הדתי או בכלל בקידום עניין דתי, כי אז עלולה הזמנתו לגרום להכשלת העניין ולגרום נזק, אבל כאשר מנהיג כזה בא להתוועדות י"ט בכסלו, כמובן שצריך לקבל אותו ולנסות לקרב אותו. "טובות גדולות נובעות דווקא מקירובם של המנהיגים הללו", אמר הרבי, וטען שגישה זו הביאה כבר לכמה וכמה הישגים בתחום חיזוק הדת בארץ ישראל.
מראיון עמו (ג'ע"ט)

לא להשתתף באירוע בלתי-ראוי אפילו אם האוכל כדבעי

ממכתב להרב שמואל דוד רייטשיק (קליפורניה) – (כ"ז טבת תשי"ב):

בענין הדינער, כבר ענית לי לו זה איזה ימים, שאם גם אמת הדבר שאין בהאטעל אלא דגים ופירות בלבד, הרי גם אז, מפני מראית עין הרואים, אין לילך לשם ובפרט וכו'.
מצילום האגרת – השלמה לאגרות קודש ח"ה אג' א'שעה

השתתפות בנשף עבור אנשים שאינם הגונים

ממכתב לאחד השלוחים (א' דראש חודש אייר תש"כ):

ובמה שכתב אודות השתתפותו בנשף שעורכים עבור וכו' ולא עוד אלא שיביע גם ברכת פרידה, מובן שאין לזה מקום כלל. אלא שהתמי' גדולה ביותר על הספק בדבר, אף שקצת לימוד זכות יש על הספק, במה שכנראה הי' בקירוב כמה זמן ובמילא חל על זה פסק-דין תורתנו הקדושה בהנוגע לפעולת שוחד, והרי גם דברי ידידות – שוחד הוא.

מצילום האגרת – תשורה דענעביים-פרידמן תשע"ד

עמוד 611 באמצע קטע "אינך מתבייש להביא ראוי מדברים חיצוניים?!" (שמתחיל בעמ' 610), לאחר המכתב מתשל"ו:

ממכתב:

To start off with a general, yet essential observation, Jews have always been a minority, and as in the case of all minorities which find themselves under the pressures of the environment, it is necessary to make a special effort to preserve the identity of the minority. This is true, especially in a country where there is freedom in every respect, inasmuch as the natural forces of assimilation are very strong, not only in regard to the young generation, but even the older ones. Therefore, even from the point of view of self-preservation, it is necessary to do everything possible to counteract these forces if the way to do this is to emphasize the good and intrinsic qualities which the minority possesses, while not exaggerating those good qualities which are common to both, especially where there is no need to do so.

Unfortunately, my observation of the attitudes and policy of many Rabbis, and spiritual and lay leaders, leads me to the conclusion that part of them generally makes the mistake of believing that they could best impress their audiences or their readers, by displaying a proficiency in non-Jewish

literature and culture. This is evident from the tendency of supporting their views by quotations from non-Jewish sources in preference to Jewish sources. Even at public affairs in support of Jewish institutions, when the emphasis should be on the purity of Jewish tradition, efforts are made to have some prominent gentile as an honored guest or speaker. If taken to task, the explanation given is that such a policy is good for the mutual relationship and is in accord with the injunction of Jeremiah, "Pray for the welfare of the country wherein you live."

In the light of the above, I trust you will not take it amiss when I mention that I was disappointed to see in your reprinted sermon so many quotations from other than our own sacred sources. To be sure, the principle, "Accept the truth from whatever source it comes," is a valid one, nevertheless, in the light of what I have said earlier, I firmly believe that spiritual leaders should emphasize the greater values from our own great and sacred sources.

Another general observation, which I have emphasized in one of my public addresses, is to the effect that where a person has a special mitzva, function or duty which cannot be fulfilled by others, it is not right that that person should engage in a Mitzvah which can be done by others. I have in mind the propagation of those values which should properly be the topic of a spiritual leader, and he should not take up his time with general topics which are discussed by others whose functions lie in those areas...

לחיים גליון 192, והשלמה מצילום האגרת

עמוד 612 בסוף קטע "אינך מתבייש להביא ראי' מדברים חיצונים!?" (מתחיל בעמ' 610):

ממענה להרב ניסן מינדעל על ספר שהכין להסביר יסודות החסידות באנגלית לאנשים מבחוץ:

להזהר שלא לעודד ספרים בלתי רצויים –

ולכן להשמיט ההשוואות או הניגוד או הציונים לספרי גרשם שלום האראדעצקי, דעקארט, וכיוצא בזה.

מצילום כתי"ק – קובץ "הערות וביאורים" (אהלי תורה) גליון 1128

עמוד 617 לאחרי קטע "מצוה לפרסם על אירועי חב"ד":

לפרסם הפעילות, אבל לא יותר מדאי

ממכתב להרב בנימין אליהו גורודצקי (כ"ג שבט תשי"ד):

עתה הגיע לידי הדו"ח של האסיפה השנתית תשי"ב של מועצת הרבנים במרוקו, וראיתי שם גם כן סקירה קצרה אדות מצב החינוך בעיירות הגדולות, ונבהלתי ממיעוט הדמות של עבודת אהלי יוסף יצחק, וכנראה הוא רק מחסרון השתדלות בפירסומה, כי בכמה מקומות בהדו"ח ניכר שיחס טוב להם לליובאוויטש. ואף שמאידך גיסא אפשר אין כדאי להגדיל פירסום עבודת ליובאוויטש ביותר, שלא תשלוט עינא בישא וקינאה, אבל לעבור בשתיקה גדולה כל כך הרי זה קצה השני שגם כן אינו רצוי כמובן.

אגרות קודש ח"ז אג' ב'כח

מצוה לפרסם עושי מצוה: בכדי שאחרים ילמדו מהם

משיחת ש"פ ויקהל, מברכים החודש אדר שני תשי"ד:

דובר לעיל בענין מה שכתב הרשב"א "מצוה לפרסם עושי מצוה", שהטעם לזה על-דרך מאמר חכמינו ז"ל "קנאת סופרים תרבה חכמה", והיינו, שכאשר יפרסמו את עושי המצוה, יקנאו בהם אחרים, ומהם יראו וכן יעשו.

ואף שבאופן כזה יתכן שעשיית המצוה תהי' קשורה עם ענין של כבוד, שעל ידי זה יתוסף ישות בעושה המצוה, ועד שיתכן שעשיית המצוה תהי' בשביל פני' – הנה:

לכל לראש – ישנם כאלו שגם כשמפרסמים את שמם, הרי לא זו בלבד שהם עושים את המצוה ללא פני', אלא עוד זאת, שהפירסום אינו מוסיף אצלם ישות. ונמצא, שעבורם הפירסום אינו מזיק כלל, ויש בו רק תועלת עבור אנשים אחרים, שיקנאו בהם ויעשו כמעשיהם.

ואפילו בנוגע לאלו שהפירסום מוסיף בהם ישות, ועד שיתכן שכל עשיית המצוה שלהם תהי' מצד פני' (הכבוד שיקבלו על ידי הפירסום) – הרי גם בכגון דא "מצוה לפרסם עושי מצוה", כדי שעל ידי זה יעשו את המצוה אפילו לשם פני', כמאמר רבותינו ז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

ועל אחת כמה וכמה בנוגע לאלו שעשיית המצוה תהי' אצלם ללא פני', אלא שעל ידי הפירסום יתוסף בהם ישות – בודאי שכדאי לפרסם כדי שאחרים ילמדו מהם, כיון שעשיית המצוה בעיקרה היא לשמה, ולא לשם פני'.

ואף שהפירסום עלול להזיק להם, כיון שעל ידי זה עלולים הם לקבל ישות כו' – הרי כיון שעל ידי זה תהי' תועלת לאחרים (מצד הענין ד"קנאת סופרים"), כדאי הדבר.

... אמנם, בענין זה נתבאר שלא תמיד ישנו הכלל שצריכים לפרסם מה שעושים; כאשר לטובת הענין טוב יותר שלא לפרסם, כיון שעלול לצאת מזה קלקול כו' – אזי אין לפרסם (ומה שכתב הרשב"א "מצוה לפרסם עושי מצוה", הרי זה רק כאשר ברור שלא יבוא מזה קלקול להענין שעוסקים בו).

ולכן מצינו בכמה וכמה ענינים מרבתינו הקדושים נ"ע, שפעלו דברים רבים בחשאי וללא פירסום, אף שהם היו עיקר המתעסקים בזה כו' – כי כאשר מצד טובת הענין נדרש שלא לפרסם מי העוסקים בזה, לא התחשבו בכך שהענין לא ייקרא על שמם, ובלבד שיהי' באופן הטוב ביותר עבור הענין עצמו.

תורת מנחם – התוועדויות תשי"ד ח"ב ע' 110-108

פרסום מכתבים שנכתבו ליחידים – אחריות גדולה

מענה להרב אברהם קוטלרסקי על כתבו שאסף מכתבי הרבי על ענינים שונים "להראות איך שהתורה שהיא תורת חיים ותורת אמת – מורה הדרך בכל דבר שבעולם" (ז' אלול תשמ"א):

כמוכן כוונתו רצוי', אבל מובן שבפרסום מכתבים הנכתבים ליחידים (רובם) אחריות גדולה, ובפרט כשמקבצים הרבה ביחד, ונעשה קובץ וספר וכו' – והרי האחריות עלי. וצריך להיות ועד ולא יחיד – שיחליט מה לפרסם ומה כו'. ודמומים בכיוצא בזה.

וידבר בהמזכירות האפשר לסדר ועד כהנ"ל וכו'. יראם האוסף וכו'.

מהעתקת המענה

באם תהי' תועלת בפרסום, ועל כל פנים לא יזיק

מענה להצעה על דבר הדפסת קובץ ליקוט מכתבי רבותינו נשיאנו על-דבר תפקידי הרבנים בקהילות, על-ידי ועד רבני ליובאוויטש (טבת תנש"א):

באם (ימ"צא) – המתאים ובר סמכא לאחריות שאף על פי שהמכתבים נכתבו למקומות שונים ובזמנים שונים לגמרי (מדע"ה) – בכל זאת תהי' תועלת בפרסום ועל כל פנים לא יזיק – ידפיסו, באם ספק – שב ואל תעשה

[באָוואָרעניש על דבר זה בהקדמה – אינה מועילה² – כי אין שמים לב להקדמות אלה].

מהעתקת המענה – תשורה סלונים-שטיין תשס"ח

עמוד 626 לאחרי קטע "העיקר בתולדות הרביים: הפצת היהדות":

הנוסח הנכון לכתוב ברכת החיים

ממכתב המזכירות להרב אברהם חנוך גליצנשטיין (ירושלים) – (ח' כסלו תשכ"א):

כדי שלא לעשות שינויים במבטאים רגילים בעניני דפוס שונים שלנו, הננו להעיר לו כי בליקוטי הדיבורים שהופיעו עד עכשיו, נהגו להזכיר אחר הגר"א את התיבה "ז"ל", ובאשר בליקוט לי"ט כסלו כבוד מעלתו רשם אחרת, נא לתקן הדבר בתוכן שגם מליקוט הנ"ל, וגם בהזדמנויות אחרות יואיל לכתוב באופן הרגיל הנ"ל.

התקשרות גליון 1188

עמוד 631 לאחרי קטע "ירושלים, ולא ג'רוזלם":

למה לבחור במאמרי חז"ל שיעוררו קושיות?

הרב ישראל מאיר אלטיין (פיטסבורג) עיבד לאנגלית תיאור הנסיעה לליובאוויטש (על פי הנדפס בקובץ 'התמים' חוברת ב'), שמיום שחזר בית המקדש הנה בית הכנסת של הרבי הוא בית המקדש מעט, וחדר הרבי הוא קודש הקדשים וכו', והוסיף מראי מקומות להנ"ל. וכשנמסר הכתבה לרבי הוא שלל את פרסום הענין וכתב:

למה לבחור במאמרים שקושיות ודאי יעוררו וכו', מה שאין כן בנוגע לתירוצים – צריך עיון גדול אם התיקונים יבטלו הקושיות. ובפרט שהמקשים לא תמיד לשם שמים.

מצילום כתי"ק – תשורה מונדשיין תשע"ג

עמוד 635 בתחילת קטע "לא להשתמש במילה שיכולה להתפרש שלא כדבעי":

מענה על מודעת ייסוד בית-הכנסת "בית ליובאוויטש צמח צדק שומרי הדת" בבולטימור, בו תיארו את בית-הכנסת בתור Traditional Orthodox Congregation (קהילה מסורתית דתית). הרבי הקיף בעיגול את המילה Traditional וכתב (קיץ תשכ"ז?):

כמדומה שבמקומות אחרים הפירוש לגריעותא.

מצילום כתי"ק

² הערת המלקט: להעיר ממכתב רבינו להרב יוסף דוד מאסקאוויטש בנוגע לקונטרס עירובין שכתב (א' דראש חודש אדר תשי"ח – הודפס בעמוד 92): "האזהרה רבה שבפתיחת הקונטרס – כבר ראו במוחש שאין זה מועיל בדבר הנדפס ומתפרסם..."

שלילת פרסום תמונת נשים באותו עמוד של תמונת הרבי

מענה למנהל אחד ממוסדות חב"ד שהדפיס חוברת שבה הופיע באותו עמוד תמונת כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ יחד עם תמונות נשים שסייעו למוסד:

באם רוצה לתת אות הצטיינות למרת פלונית ופלונית תחיינה – האומנם ברשותו לתת אות הצטיינות זו – על ידי הדפסת תמונה שלהן דוקא ביחד עם תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כמה ענינים מבהילים כבר ראיתי – אבל מודה אני אשר ענין זה מהראשונים "כמעלה" ביניהם.

בודאי תיכף ומיד יבער מן העולם עמוד זה.

כיון שאין ביכולתי להשתתף באחריות הנהגה שבשכיל "publicity" שטעל'ט'ן זיך ניט אפ אפילו מדברים כהנ"ל – יסיר את שמי מכל הסטיישענערי, חוברות וכו'.

באם לעצתי ישמע – יקבל עליו תענית באחד הימים הקרובים, יסע על הציון הקדוש ויבקש מחילה סליחה וכפרה – על הנ"ל, ויקבע לימוד במאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר בכל יום – עד ראש השנה הבא עלינו לטובה (כמובן – בלי נדר).

באם מי שהוא השתתף אתו בפעולה האמורה – מובן שגם אליו שייך כל זה.

מצילום כת"ק – תשורה סימפסון-סארקין תשע"ז

לא כדאי לעורר מחלוקת שנשכחה

מענה להרב שלום דובער לויין שכתב בקיץ תשל"ד 'תשובה' למערערים על כשרות מקוה 'בור על גבי בור', ובחורף תשל"ה הציעו לו כמה להוציא לאור ברבים בתור קונטרס, ושואל האם לעשות כן:

כיון שלעת עתה נשכח הנ"ל – אין כדאי לעורר מחדש.

עבודת הקודש ע' צב

ממענה להרב שלום דובער לויין אודות הדפסת האגרת הארוכה של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בעניני כולל חב"ד בשלימותה (ולא רק הענינים ההלכתיים שבמכתב) בקובץ יגדיל תורה (חורף תשל"ז):

...אין הזמן גרמא ל"החיות" מחלוקת, ולהעתיק חריפות הביטויים וכו' – ופשיטא שאין זה מטרת הקובץ כלל

וכלל – כי אם להעתיק דברי תורה וכיוצא בזה. ולכן ישמיט ההתחלה וכיוצא בזה שנמצא באמצעו או בסיומו, ויציין שהועתק רק הדברי-תורה, והשייך לדברי הימים דהכולל – אין כאן מקומו וכו'.

עבודת הקודש ע' יא

בשנת תשמ"ח, לאחר הוראת הרבי לשלוח ספרים לספרי' וכו', הכין הרב שלום דובער לויין מודעה על-מנת לפרסם בעיתונים, ובין השאר הוזכר המשפט והנצחון דה' טבת וכו', והרבי מחק הקטע שנכתב, וכתב בצדו:

יעורר מחדש את כל השקלא וטריא והזכרונות וכו'.

עבודת הקודש ע' קכו

לא להדפיס דבר שיכול לגרום מחלוקת, אפילו "לאנ"ש פנימי"

מענה:

פרסום החוברת הב' ואפילו דחוברת הא' – הרי הוא במצב ההווה – פעולה הכי חזקה להגדיל מחלוקת, פירוד הלבבות וכו', רחמנא לצלן. (ונס גדול הוא שעד עתה לא בא לזה – למרות הרעש שמקיימים שפיץ חב"ד בזה "בסוד").

זה שכוונתם היא כו' – אין נפקא מינה, כי נוגע התוצאות בפועל ממש שהן כנ"ל.

לסיכום – פעולתם הנ"ל ותוצאותי' מיידיות: מחלוקת, פירוד הלבבות, היפך מהפצת אהבת ישראל, פארריסען זיך עם רבבות מִישראל, וכו', וכתוצאה מכל זה – פֶּאַרשֶׁלעפּען קֶץ הגלות, רחמנא לצלן. וכו'. ואין להאריך בדבר המבהיל. ומבהיל גם כן שאין שמים לב כלל לכל זה.

[והמציאו תרופה – שידפיסו שזהו "לאנ"ש פנימי"! לא יאומן כי יסופר שאיש מבוגר יענה כהנ"ל!].

מצילום כתי"ק – כפר חב"ד

עמוד 656 קטע "עניני פרסום - שייך לאגו"ח ולרבנים" - למחוק המענה הראשון.

עמוד 656 בקטע "תלוי בתנאי המקום" לשנות כדלקמן:

תלוי בתנאי המקום

הרב נחמן ברנהרד (דרום אפריקה) כתב לרבי ששכנע את השלוחים בדרום-אפריקה להתעסק בענין החתימות על קבלת המלכות ועל הבקשה שהרבי יתגלה כמשיח, ושהרב מענדל ליפסקר (מנהל מוסדות חב"ד בדרום-אפריקה) עשה אסיפה עם השלוחים וכולם הסכימו לזה, "אלא שמהססים מפני שלא בטוחים אם כך רוצה הרבי שליטי"א (בניגוד לעבר, שהרבי שליטי"א התבטא ברור **כנגד** דברים כאלה מפני שזה מרחיק יהודים מלימוד פנימיות התורה – אבל אומרים שעכשיו שיש כמה וכמה סימנים שהמצב השתנה, ושזה כן רצוי). וכן, אע"ז לשאול – האם אפשר שעתה זה כן רצוי כמילוי וביקשו ... את דוד מלכס?". הרבי סימן חץ לשמו של הרב מענדל ליפסקר וכתב (ערב ט"ו בשבט תשנ"ב):

תלוי בתנאי המקום בזה. על חב"ד שעל אתר לברר.

מהעתקת המענה – תשורה אורכמן-פרסמן תשע"ו

עמוד 661 המשך קטע "ארוחות כשרות בקמפוס כדי שיהודים יתחננו עם יהודים":

ממכתב הרחמ"א חדקוב להרב אלי' דוד בורנשטיין (בולוניה, איטליה) – (כ"ו כסלו תשמ"ג):

ההכנות לפתיחת מטבח כשר עבור הסטודנטים בפיררה הוא דבר חשוב עד למאד. ופשוט שיש להזדרז בזה מאד, והלא כל יום שיקדימו בזה – יקדימו באכילת מאכל כשר.

ממכתב נוסף מהרחמ"א חזקוב אליו (כ"ב אייר תשמ"ג):

כמדומני שמספר האוכלים בהמְנֵנָה [=מזנון] לא רק שלא נתרבה אלא כנראה עוד נפחת. ואף שנפחת בכלל מספר הסטודנטים הלומדים בבולוניה אף על פי כן הי' רצוי שיתרבה מספר האוכלים וד"ל. מצילום המכתבים – תשורה הורביץ-בורנשטיין תשע"ז

עמוד 670 המשך קטע "להשתדל שנשים זקנות יטבלו פעם אחת":

ממכתב הרחמ"א חזקוב להרב אל"י דוד בורנשטיין (בולוניה, איטליה) – (ד' מנחם אב תשד"מ):

שמחתי בפרט מהבשורות טובות על-דבר ההשתדלות לתקן המקווה בליוורנו. ואף שבאמת כדאי ונחוץ לעשות זה אפילו באם זה נוגע רק לשלש משפחות שיחיו שמזכיר אתה, בטח יכולים להשפיע גם על משפחות אחרות בכלל, ובפרט על הזקנות (שפסקו לראות) אשר בפשטות הנה בטבילה פעם אחת כעת תהיינה הן ובעליהן פטורים לכל חייהן מאיסור החמור רחמנא לצלן.

ולכן נא להודיעני מהמשך הדבר הנ"ל, היינו שיהי' כבר המקווה ראוי לטבילה, ובאם לא תוקן עדיין נא להזדרז ככל האפשרי כי זה נוגע לכל יום.

מצילום המכתב – תשורה הורביץ-בורנשטיין תשע"ז

עמוד 673 לאחרי מדור "מבצע צדקה" להוסיף מדור חדש "מבצע מצה":

מבצע מצה

לשלוח שש מצות, שמורות, עגולות, עבודת יד

משיחת ש"פ תזריע, פרשת החודש, תש"ד (ס"ח):

הי' נהוג בישראל לפני, כי לפני הפסח שולחים הרבנים מצות שמורות אל בעלי הבתים שבקהלותיהם; מערכת מצות, דהיינו שש מצות לצורך שני הסדרים, או, לכל הפחות, שתי מצות לצורך כזית של מצת מצוה, דהיינו המצה האמצעית.

טעם המנהג בפשטות הי' – הכנסה לרב, אבל ביחד עם זה פעלו ענין עיקרי: כידוע יש רבוי דינים ודקדוקים במצת מצוה, ולא הכל בקיאים בהם או שיש בידם לקיימם. על ידי שהרבנים היו מספקים מצת מצוה לבעלי הבתים, בטוחים היו שיצאו ידי חובת מצות מצה בהידור.

מטעמים שונים בטל המנהג במקומות רבים. לא כאן המקום לדבר על הטעמים שגרמו לבטול המנהג. מה שברצוני לומר הוא, כי הנני מבקש – ולו יישר חילי, הייתי מצוה – להנהיג את המנהג מחדש, כי ישלחו הרבנים מצות מצוה לבעלי הבתים שלהם.

ולאו דוקא ברב אמורים הדברים, אלא כל מי שהוא בעל השפעה, רב או שוחט, משרת בקודש או שמש, אם רק יש לו משהו אשר אם ישלחו לו מצות לסדר – ישתמש הלה בעת הסדר במצות ששלח לו, יעשו נא זאת: ישלחו לו מצות, ודוקא עגולות ודוקא מצות מאפיית יד ודוקא מצה שמורה, ועל ידי כך יקיימו מאות ואולי גם אלפים מבני ישראל מצות אכילת מצה כהלכתה ובהידור.

במקומות שבהם נוהגים לעשות סדרים כלליים (כגון בתי מלון וכדומה) – מובן מאליה כי על מסדרי הסדרים לעשות זאת.

תורת מנחם – התוועדות תשי"ד ח"ב ע' 177-178

פועל הן על המקבלים והן על המחלקים

משיחת ש"פ תזריע, פרשת החודש, תשי"ז (ס"ט):

ברצוני להזכיר אודות ענין ידוע שכבר דובר בזה – חלוקת מצה שמורה [...] וענין זה יפעל עילוי גם אצל המחלקים (לא רק אצל המקבלים), דהנה, מצה היא "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא", והרי כולם צריכים לזה, ואם כן, על ידי זה שיחלקו מצה לאחרים, יומשך גם להם "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא".

הענינים הפרטיים בזה כבר ידועים הם. והנקודות הכלליות שבזה: א) מצה שמורה דוקא, ב) עבודת יד דוקא, ג) עגולות דוקא.

ואז – מספיק אפילו כזית אחד, שמזה יומשך על כל חג הפסח, ומחג הפסח על כל השנה כולה, שהאמונה תומשך ותחדור בכל הענינים [...] והיינו, שממשיכים את האמונה ("מיכלא דמהימנותא") על כל השנה כולה בכל הענינים דתרי"ג המצוות, באופן ד"תמים תהי' עם הוי' אלקיך", ועל ידי קיום כל המצוות בכל פרטיהם וסעיפיהם, אזי יהי' בריא ("מיכלא דאסוותא") בכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים הרוחניים, ובמילא גם ברמ"ח אברים ושס"ה גידים הגשמיים.

תורת מנחם – התוועדות תשי"ז ח"ב ע' 219-220

קופסא נאה

ממכתב-יומן הרב אברהם יצחק ברוך גרליצקי (כ"ד ניסן תשכ"ז):

במאנטרעאל חילקו הרבה מצות, ושמעתי אשר מסרו זה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, דהיינו עם הקופסא שמניחים שם המצות, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (הלשון אינו מדויק):

מ'דארף דאס באווייזן די מתעסקים דא, זיי זאלן וויסן ווי מען דארף דאס טאהן.

מצילים המכתב; התקשרות גליון 143

מצה – יותר חשוב מבנין!

ר"ד עם א' הגברים בעת יחידות לחברי מחנה ישראל:

The Donor: I have a large sum of money that I would like to give to Tzedaka but I would like to give it for a big cause.

The Rebbe: You should give it to Yiddin (Shluchim) in Eretz Yisroel who are distributing Shmura Matzah to other Yiddin who live in Eretz Yisroel.

The Donor: I am very pleased with the Rebbe's suggestion, but as I mentioned I would like to donate the money for a "big cause!"

The Rebbe: It should go for Yiddin giving out Shmura Matzah in Eretz Yisroel.

The Donor: My intention to make something big means a big building – something that will last.

The Rebbe: If you would like to build big buildings, in [...] they build big buildings. But if you ask me what's considered a big thing? The answer is when you give another Yid Shmura matza, which is the bread of belief and the bread which heals.

מרשימות הרממ"ק

עמוד 673 לאחרי המדור החדש הנ"ל ("מבצע מצה") להוסיף מדור נוסף בשם "מבצע חנוכה":

מבצע חנוכה

מבצע חנוכה: להתחיל בערב חנוכה

משיחת מוצאי שבת פרשת וישב תשל"ט:

"והמעשה הוא העיקר" ... מ'זעט דאך בפועל, אז כדי מ'זאל אנצינדן גרות חנוכה בעתם ובזמנם דארף מען מאכן די אלע הכנות דערצו נאך אין ערב חנוכה, און מצד "ואהבת לרעך כמוך" איז דאך א הכרח צו טראכטן און זעהן אז א צווייטער איד זאל אויך קענען מקיים זיין די מצוה פון הדלקת נר חנוכה, און אין אן אופן פון "כמוך" – פונקט אזוי ווי ער מאכט די אלע הכנות בעתם ובזמנם בנוגע צו זיך. וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז עס מוז זיין דער גאנצער שטורעם און די הכנה צו חנוכה נאך אין ערב חנוכה, סיי בנוגע צו זיך און סיי בנוגע צו א צווייטן אידן... וואס די אלע פרטים זיינען מכריח אז בערב חנוכה זאל מען טאן אין "מבצע חנוכה" ביתר שאת וביתר עז, און מיטן גאנצן שטורעם, ביז אז מ'זאל באווארענען אז יעדער איד זאל מקיים זיין די מצוה פון הדלקת נר חנוכה.

שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 461-460

מבצע חנוכה: חובת כולם

משיחת מוצאי שבת פרשת וישב תשל"ט:

המדובר לעיל בנוגע צו "מבצע חנוכה", איז געזאגט געווארן בנוגע לכל אחד ואחת, ווי די גמרא זאגט אז "נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס" ... וואס דערפון איז אויך פארשטאנדיק אז זיי דארפן זיך אויך משתדל זיין אין דעם ענין פון "מבצע חנוכה" סיי בנוגע צו זיך, און סיי בנוגע צו א צווייטן, אין אן אופן פון "ואהבת לרעך כמוך", וואס דאס איז דאך א מצות עשה אין וועלעכע נשים זיינען מחוייב אזוי ווי אנשים.

שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 464-463

מבצע חנוכה: בפרט עם החולים והאסירים

משיחת מוצאי שבת פרשת וישב תשל"ט:

ווען עס רעדט זיך וועגן אזוינע אידן וואס אויב מ'וועט זיי ניט העלפן מקיים זיין די מצוה פון הדלקת נר חנוכה, וועלן זיי ניט קענען מקיים זיין די מצוה, דערפאר וואס זיי זיינען אין א מעמד ומצב וואס "אונס רחמנא פטריי", וואס דאס זיינען די וואס געפינען זיך אין בית האסורים, אדער אין בית הרופאים, וואס זיי געפינען זיך

דארטן אין א מעמד ומצב וואס "אינו יכול לזוז משם אפילו זיז כל שהוא" – זיינען זיי אין א מעמד ומצב פון אנוסים,

מוז מען זיי באזארגן מיט אלע ענינים וואס זיינען שייך צו הדלקת נר חנוכה – זיי זאלן האבן א נר, שמן און פתילה, און האבן דערצו דעם נוסח הברכה (מיט אלע ענינים וואס זיינען שייך דערצו), און לפעמים – דארף מען אויך באקומען א רשיון פון הנהלת הבית אז מ'זאל זיי לאזן מקיים זיין די מצוה פון הדלקת נר חנוכה, ווארום לולא זאת, איז אפילו אז מ'וועט זיי צושטעלן אלע ענינים, וועט מען זיי דערנאך ניט לאזן חס ושלום מקיים זיין די מצוה. שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 464

מבצע חנוכה ביום "זאת חנוכה" עבור חולים ואסירים שלא הדליקו בחג

משיחת מוצאי שבת פרשת מקץ תשל"ט:

בנוגע צו "מבצע חנוכה" זאל מען האבן אין זינען און טאן ביתר שאת וביתר עז אויך מיט די אידן וואס געפינען זיך (מאיזה סיבה שתהי') אין בית האסורים אדער אין בית הרופאים, אז זיי זאלן אויך קענען מקיים זיין די מצוה פון הדלקת נר חנוכה, ועל כל פנים אין דעם טאג פון "זאת חנוכה"...

ווען מ'טרעפט א אידן וואס געפינט זיך אין בית הרופאים, איז די ערשטע מחשבה וואס דארף איינפאלן בהשקפה ראשונה איז – אז עס קען זיין אז צוליב דערויף וואס ביי אים איז געווען דער ענין פון "תוקפא דנשמתא" (על-דרך "חלבי ודמי שנתמעט" בשביל התשובה) האט דאס געבראכט זיין גוף צו אזא צושטאנד, און אפילו אויב ס'איז ניט אזוי ... דארף מען זעהן מאכן אים געזונט, סיי ברוחניות און סיי בגשמיות – כולל אויך פועל'ן ביי אים אזא ענין כללי ווי דער ענין פון הדלקת נר חנוכה, וכפרט אין דעם יום השמיני פון חנוכה.

שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 529, 534

משיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ד:

מ'האט געבעטן אז מ'זאל זען אנצינדן חנוכה ליכט אויך היינט בייטאג ... און זעלבספארשטענדליך מאכן דאס אן א ברכה, ווארום א ברכה איז דאך מערניט ווי בלילה.

שיחות קודש תשל"ד ח"א ע' 231

עמוד 674 לאחרי קטע "להזהר מהדלקת מחלוקת בענין זה":

לא להיכנס למחלוקת, אבל לעמוד בתוקף אם היא כבר עומדת

ממענה להרב יצחק ראסקין (וורמונט) על-דבר המנורה הציבורית בעירו (תשמ"ה) – (התוכן):

(א) להשתדל לא להיכנס למחלוקת, אבל לעמוד בתוקף אם היא כבר עומדת...

מפיו

הנחת חנוכה ציבורית – רק ברשות

מיומן המזכיר הרב יהודא קרינסקי, יום חמישי א' דראש חודש טבת תשמ"ז:

על-הדרך הביתה סיפרתי שהעמידו מנורה אצל ה Statue of Liberty (פסל החירות), ולקחו תמונות וכו'.

ושאל כ"ק אדמו"ר שליט"א: האם הי' ברשות וכו'.

תשורה קרינסקי-שמוקלער תש"ע

להדליק גם ביום "זאת חנוכה"

הוראת הרבי להנהלת צ"ח המרכזית בנוגע להדלקת החנוכה הציבורית במנהטן (תשל"ט) – (התוכן):

להדליק המנורה הציבורית גם בבוקר דיום השמיני – "זאת חנוכה".

מפי הרב שמואל בוטמאן

התערבות יכולה להוסיף בהתנגדות לחב"ד

ממענה על מכתב הרב אפרים וואלף להרחמ"א חדקוב בו כותב שמאחר ומוסדות חינוך חב"ד בארץ הקודש סירבו לקלוט את ילדי העולים מאתיופי, אזי "עליית הנוער" אינה מאשרת קליטת תלמידים חדשים למוסדות חב"ד, וזה גורם היזק כספי, והציע שמאחר וחב"ד התעסקו בעבר בקליטת עולים מארצות שונות, אזי אולי השלוחים בעולם (ובפרט בארה"ב) יפנו לנציגי הסוכנות במדינתם להשפיע עליהם בזה (כ"ח ניסן תשמ"ה):

אפילו באם הנ"ל הי' מעשי (שאינו) –

אם ימצא אחד ממתנגדים לחב"ד שירצה לפרש שחב"ד רוצה לפגוע בהמגביות שלהם בארצות הברית – בכדי להוסיף בהתנגדות לחב"ד – מובנות התוצאות.

מצילום כתי"ק; ימי תמימים ח"ח עמ' 287

ביקור חולים

ליובאוויטש שולחת נציגים לבקר חולים

ממכתב למר יוסף זמורה על כתבו שחסרים רבנים שיבקרו חולים בבתי-רפואה בכדי לעודדם (י"ד חשון תשל"ו):

אין ענטפער אויף אייער בריוו [...] אין וועלכן איר שרייבט וועגן באזוכן אידישע פאציענטן אין שפיטאלן...

איך האף אויך, אז עס איז אייך זיכער באוואוסט, אז ליובאוויטש האט בא מערערע געלעגנהייטן אונטערשטראכן דעם פראבלעם וואס איר שרייבט, און שיקט אויך ספעציעלע שלוחים צו באזוכן אידישע פאציענטן לויט די מעגלעכקייט, כאטש ליידער זיינען מיר באגרענעצט אין מענטשן. דערצו איז אויך דא די שוועריקייט, וואס דער צוטריט איז אין א סך פאלן באגרענעצט נאר צו אפיציעלע רבנים (טשאפליינס) אד"ג. אגרות קודש חל"א אג' יא'עדרת

לבקר את החולים, לתת להם חומר לקריאה ולעודדם

ממכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י"ץ לארגון "מחנה ישראל" (יא מנחם אב תש"ד):

בזה הנני להציע לסדר על יד "מחנה ישראל" מערכה מיוחדת בשם "ביקור חולים" במטרה לבקר את החולים רחמנא לצלן חברי אגודת חסידי חב"ד ואנ"ש יחיו. ופלוגה מיוחדת מצעירים – המדברים בשפת המדינה – לבקר

את הפצועים והחולים בין אנשי הצבא ולהמציא להם מאמרים לקריאה ולעודדם, ואלו שאינם מקומיים לעזור להם להתדבר עם קרוביהם...

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"י ח"ח אג' ב'תמח

אין מספיק לבקר פעם אחת, אלא צריך לבקר לעתים קרובות

ממכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י להרב יוחנן גורדון, יושב ראש "ועד ביקור חולים ליובאוויטש אשר על יד מחנה ישראל" (י"ד מרחשון תש"ה):

אינני יודע את תקנות חברת ביקור חולים אשר יסדו לטובה ולברכה, ובדאי כי ביקור פרטי טוב הוא אבל אין זה מספיק מה שמבקרים פעם א', ודעתי אשר החברים, חברי ביקור חולים, הדריים בקירוב מקום להחולה צריכים לבקר לעתים קרובות, וישנם זמנים אשר כשמבקרים ושוהים כשעה מעודדים בזה את רוח החולה... אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"י ח"ח אג' ב'תקכח

לשכור אנשים שיתעסקו בזה תמידים כסדרם

ממכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י להרב יוחנן גורדון, יושב ראש "ועד ביקור חולים ליובאוויטש אשר על יד מחנה ישראל" (י"ז אייר תש"ה):

בזה הנני להודיע ליושב-ראש ועד בקור חולים ליובאוויטש אשר על יד מחנה ישראל אשר נדיב החפץ בעלום שמו שלח לי – לעת עתה, כן הוא כותב – סך שלש מאות עשרים וארבעה שקלים בשביל חברת בקור חולים ליובאוויטש אשר על יד מחנה ישראל, ומביע את חפצו אשר ועד הבקור חולים ליובאוויטש יסדר אשר זקן אחד או שנים, נאמני רוח, יבקרו תמידים כסדרם בבתי החולים העברים וידרשו בשלום החולים – ל"ע – העברים, לחולה שאפשר לו לקרא בעצמו יתנו איזה ספר או שיחה או עתון הקריאה והקדושה או השמועסן, ולחולה שאינו יכול לקרוא בעצמו יקראו לפניו כרבע שעה, והעיקר לעודדם ולנחמם, ועיקר העיקרים לעזור להחולים להניח תפילין ולהתפלל את כל התפלה או תפלה קצרה כדין, והבקור חולים ליובאוויטש ישלם לשלוחים אלו חמשה או שמונה שקלים לשבוע, ויסדרו את הדבר בסדר הראוי...

הנני נהנה במאד מאד מהצעת הנדיב הנ"ל והנני מברכו בגשם וברוח ומברך את חברת בקור חולים ליובאוויטש כי יצליחו בעבודתם הקדושה לעודד נשברי לב ולחזקם בבטחון בה' הרופא לכל בשר ורוח. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"י ח"ח אג' ב'תרצ

עמוד 691 לאחרי המדור החדש הנ"ל ("ביקור חולים") להוסיף מדור נוסף בשם "פעילות עם אסירים":

פעילות עם אסירים

חשיבות מבצעי פסח בפרט עם אסירים

ממכתב להרב יהודא פחימא (ערב שבת הגדול תשל"ו):

בנועם קבלתי מכתבו, ות"ח על הבשורה הטובה מפעולותיו למען אחינו בני ישראל הנמצאים בבתי האסורים, בקשר עם מבצע משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובחזיון היהדות בכלל, וגודל הזכות שבזה בודאי לדכותי אין צורך ביאור. ואביע תקותי חזקה שהצלחתו בעבר תעודד אותו להרבות בפעולות כיוצא בהן בימים יבואו,

... ועל פי מאמר חכמינו ז"ל אשר מעשה הוא העיקר, הרי עיקר כוונת מבצעי פסח להביא האמור לידי מעשה בפועל, ביתר שאת וביתר עוז, בתוככי החוגים הכי רחבים של בני ובנות ישראל בכלל, ובפרט לאלו הנמצאים לעת עתה בבית האסורים, אשר במדה גדולה וחשובה תלויים הם בעזרת הנמצאים בחוץ, לאפשר להם לקיים מצוות חג הפסח במילואם ומתוך שמחה.

אגרות קודש חל"א אג' יא'תתיא

לדאוג עבורם לצרכי החגים דחודש תשרי

משיחת מוצאי שבת פרשת וילך, שבת שובה, תשל"ט (סעיף כב):

בנוגע צו די וואס געפינען זיך אין בית האסורים, איז דא אן ענין מיוחד וואס איז פארבונדן מיט יום הכיפורים:

ס'איז א פלא גדול וואס זייער ווייניק זיינען משים לב צו באווארענען אז די אידן וואס געפינען זיך אין בית האסורים זאלן באקומען זייערע מאלצייטן בערב יום הכיפורים, אין אן אופן אז זיי זאלן קענען מקיים זיין דאס וואס "בערב יום הכיפורים יש להרבות באכילה ושתיה" כמו שיעור ב' ימים", ווי דער אלטער רבי ברענגט אראפ אז דער טעם בזה איז, כדי אז דער פאסטן זאל זיין לייכטער.

ועל דרך זה דארף מען אויך באווארענען בנוגע צו מוצאי יום הכיפורים – וואס ברוב המקומות (אדער בכמה מקומות) שטעלט מען צו די אכילה ושתיה באמצע היום, ועל כל פנים לפני צאת הכוכבים, און מ'מוז גלייך מסיים זיין די אכילה ושתיה (כידוע ווי די הנהגה בזה איז אין בית האסורים (ניט פאר קיין אידן געדאכט)) – זאל מען זעהן אז במוצאי יום הכיפורים זאל זיין א שינוי, און זיי זאלן זיך קענען אפפאסטן במוצאי יום הכיפורים.

און דערנאך אויך בנוגע צו די ד' מינים, און אויך בנוגע צו מצות סוכה (דארטן וואו מ'קען דאס אויספירן) – וואס ברוב בתי האסורים (על כל פנים אין א חלק חשוב פון זיי) איז דא א בית הכנסת, קען מען פועל'ן אז מ'זאל עפענען דארטן דעם דאך אין אן אופן אז מ'זאל דארטן קענען מאכן א כשר'ע סוכה.

ועל דרך זה אויך בנוגע צו די ד' מינים, און "ישמחת בחגך" וכו' וכו'.

שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 36

מבצע חנוכה ביום "זאת חנוכה" עבור אסירים שלא הדליקו בחג

משיחת מוצאי שבת פרשת מקץ תשל"ט:

בנוגע צו "מבצע חנוכה" זאל מען האבן אין זינען און טאן ביתר שאת וביתר עז אויך מיט די אידן וואס געפינען זיך (מאיזה סיבה שתהי') אין בית האסורים אדער אין בית הרופאים, אז זיי זאלן אויך קענען מקיים זיין די מצוה פון הדלקת נר חנוכה, ועל כל פנים אין דעם טאג פון "זאת חנוכה"...

שיחות קודש תשל"ט ח"א ע' 529, 534

לודאות שיוכלו להדליק נרות חנוכה

מדברי הרבי ביחידות להרב שבתי כץ (רב הקהילה היהודית פרטוריה, דרום אפריקה) – (כסלו תשל"ט):

...The Rebbe's first question to him was, "What are you doing for the Jews confined in South African prisons?" My husband replied that he did what he could, although not much was permitted. He visited the prisoners regularly, brought them food parcels for Passover and Rosh Hashanah, and

distributed prayerbooks. The Bible was the only book that the prisoners were allowed to have, and he would tell the prison wardens that the prayerbook was “our Bible.”

“What about Chanukah candles?” the Rebbe asked.

“This would not be permitted,” my husband said.

But the Rebbe did not accept this answer: “Do you realize how much a little bit of light would mean to somebody incarcerated in a dark cell? How important it would be if they could light Chanukah candles? Can’t you arrange it?”

My husband promised that when he returned home, he’d try. “I will do my best to see that it’s done next year.” But again the Rebbe did not accept this answer:

“What about this year?”

My husband pointed out that he was in New York at the moment, far away from Pretoria – and besides, there was not enough time to do anything. But the Rebbe simply said, “You can use the telephone. Make whatever phone calls you need, and see what you can arrange.”

My husband promised to call in the morning, but the Rebbe said, “Why not now?”

My husband explained: with the seven-hour time difference between Pretoria and New York, it was now the middle of the night over there.

“If you could call, whom would you call?” the Rebbe wanted to know.

My husband said he was friendly with General Sephton, an Afrikaans minister who was the religious director of prisoners.

“Can’t you call him?” the Rebbe persisted.

“Yes, in the morning.”

“But if you were to call him now, he would realize how important this is . . . since you are calling him from overseas in the middle of the night.”

מראיון עם אשתו (גי'עם)

לסדר רשיון לפעילות באופן ישר ולא בעקיפין

מענה על דו"ח של צא"ח המרכזית מפעילות בבתי-האסורים, ובו כתבו שבשביל לעשות הפעולה צריך לבקש רשות כל פעם מה'טשאפליין' (קצין דת) במקום, אך לא תמיד הם נותנים רשות (כי כולם היו חלק מה'בארד אוו ראבייס' וחלקם התנגדו לפעולות חב"ד), והוסיפו שאפשר לסדר על ידי א' מבעלי ההשפעה (מארגון אחר) שיוכלו להכנס שם בלי קבלת רשות מה'טשאפליין' (י' אייר תשל"ז):

באם ישתדלו, ועל אחת כמה וכמה – באם ילכו, שלא בהסכמתם ורצונם של כל הטשאפליינס – חשש שבאם אפילו רק א' מהם יחשוש שיכול לפגוע בחשיבותו וכו' – יעורר גם חבריו: 1) לבטל כל הענין או למעטו, 2) וגרוע עוד יותר: ינקמו, חס ושלום, בהאסירים שהביעו שביעת רצון וכו'. וק"ל.

אגרות קודש חל"ב אג' יב'קכג

עמוד 701 המשך קטע "פתיחת ישיבה במקום שיש חשש להשפעה חילונית":

סיפר הרב לוי גרליק:

במילאנו (איטליה) היה גביר גדול שתמך במוסדות חב"ד שנפטר. אחד מבניו היה צריך לשהות במשך שנת האבילות ביפן ורצה שיהיה לו האפשרות לומר קדיש, ולכן רוצה להביא קבוצת בחורי ישיבה למשך השנה ליפן, יחד עם צוות הישיבה והוא ישלם כל ההוצאות. כתבתי על זה לרבי וקיבלתי מענה (התוכן):

מי יקח על עצמו אחריות של כמה וכמה צעירים בעיר כנ"ל?

מפיו

עמוד 702 קודם קטע "אין דומה עיר אחת לעיר שני":

מקומות שאינם מתאימים לפתיחת מוסד חינוך עם לימודי חול

ממכתב להרב אהרן מרדכי זילברשטרום (ירושלים), חבר הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק (א' ניסן תשט"ז):

בהסברא לערוך מוסד המשך בשביל תלמידי הרשת בירושלים ת"ו וסביבותי. הנה, בכלל אין בחירת מקום זה לענין זה רצוי כל כך, כיון שבדורות הקודמים התנגדו ביחוד במקום זה ללימודי חול. וגם בהרשת דמנחה, היתר בקושי הוא כיון דאי אפשר ללמד לימודי קודש אם לא על ידי צירוף הנ"ל, כי הרי תלמידי כיתות אלו אין להסיעם למקום אחר, מה שאין כן במוסד המשך שהוא בשביל תלמידים גדולים יותר.

מצילום האגרת – תשורה זילברשטרום-קטן תשע"ז

עמוד 702 בתוך קטע "האם ראוי לחב"ד לייסד בתי-ספר למלאכה וללימודי חול" (קודם המכתב להרב אליהו יונג):

ממכתב להרב הלל מדליה (אנטוורפן, בלגיה) על כתבו הצעה להקים ישיבה לתורה ולמלאכה בו ילמדו חצי יום תורה וחצי יום ביקוע יהלומים (ט"ז חשוון תשכ"ז):

בית ספר (לתורה ו) למלאכה – (מטעמים מובנים) אנשי חב"ד עסקו בזה רק כתוספת וכטפל לישיבת חב"ד, היינו במקום שישנה ישיבה, ולאחרי משך זמן – נראה לכל (אפילו למבקר וחושד) אשר תלמיד פלוני ופלוני אין ביכולתם להמשיך עוד בישיבה, אזי חובת הנהלת המוסד בו נמצאים-לומדים להצילם מיציאה לחוץ על ידי בית ספר שמקצת היום לומדים בו למלאכה וכיוצא בזה.

אגרות קודש חכ"ד אג' ט"רלה

ממענה לאחד מעסקני ליובאוויטש אודות פתיחת בית ספר למלאכה בניו יורק:

אין זה ענין בשבילו כלל (וכפי "שרמזתי" מאז) ולא בשביל ליובאוויטש בארצות הברית.

מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-דריזין תשע"ז

מענה להרב יעקב יהודא העכט:

חב"ד לא מתעסקת בבית ספר למלאכה בארצות הברית, כמפורסם (פרינציפיעל).

בארץ הקודש יש כמה וכמה – הכתובות במזכירות.

אגרות קודש מילואים

ממענה להמזכיר הרב יהודה קרינסקי על כתבו הצעת אחד לייסד בקראון הייטס בתי-ספר למלאכה עבור נערים וגברים, נערות ונשים, שילמדו אומנות ויכלו להרוויח פרנסה מזה וכו' (תשל"א):

באם יש איש אחראי ושוזמנו פנוי כפי הדרוש להתעסק בזה – נכון לגשת לסדר תכנית מפורטת לייסוד מוסדות כנ"ל כאן בהשכונה].

מצילום כתי"ק – תשורה קרינסקי-סטזגובסקי תשע"ג

ממכתב (ימי הספירה תשל"ט):

מובן שצודקת בכתבה שישנן בנות (וכן בנים) שאינן מסוגלות למשרות (התעסקות) בחינוך והוראה, ומובן גם כן שגם להן צריך לעשות בבחירת מקצוע המתאים, שזה כולל מקצוע הכי חשוב – להיות עקרת הבית טובה.

ופשוט גם כן שבאם אין בית ספר במקצוע המסוים המתאים לתנאים אלה – הרי זה נסיון מהשם (בדוגמת פרנסת חילול שבת), וכידוע הדוגמא – שאין מרפאים ומבריאים יד וכיוצא בו באם על ידי הטיפול ימות, רחמנא לצלן, החולה. ואפילו כשהטיפול בדוק ומנוסה שיבריא היד במאה אחוז, ואפילו באם היד הבריאה תיכף והמיתה, רחמנא לצלן, תבוא לאחרי זמן.

מצילום האגרת

ממענה להרב יצחק דוד גרונר על כתבו שהבעלי-בתיים שלו ראו בית ספר למלאכה בכפר חב"ד ורוצים לעשות כזה גם באוסטרליה ("ט חשון תשמ"ז):

דורש הכנה רבה (ובמילא – זמן רב) ואפשרי במשך הזמן.

מהעתקת המענה

עמוד 704 לאחרי קטע "אין לחב"ד שייכות לשיבה תיכונית":

שלילת ישיבה בה ילמדו חצי יום באוניברסיטה

ממענה להרב שלום דובער ליפקר על כתבו שתלמידי כיתה י"ב של בית-הספר "היברו אקדמי" הציעו לבוא לישיבה גדולה של ליובאוויטש אבל רק לחצי יום, ובחצי השני ילמדו באוניברסיטה ("ח סיון ה'תשל"ג):

על פי זה לא יוכלו לשלוח כלל תלמידים ממוסדותינו מכאן, כפשוט.

אגרות קודש חכ"ח אג' יתתי

עמוד 706 לאחרי קטע "שיטת חב"ד היא שיטת הגמרא":

הכרח הכי גדול לקבל ילדים מבתיים שאינם שומרי תורה ומצוות

מענה לאחד הרבנים שכתב על הנהוג במוסדות חינוך חרדים שלא להכניס ילדים מבתיים שאינם דתיים:

מפורסם שזהו היפך שיטת ליובאוויטש וכיוצא בזה,

ואם תמצי לומר – בילדים אלה ההכרח גדול יותר (שהרי זה פיקוח נפש רוחני ממש).

מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-דרזין תשע"ז

להוסיף תלמידים באופן שלא לגרום נצחנות מהצד שכנגד

ממכתב להרב יצחק צבי אייזנבך (ירושלים), מפעילי רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש ("ג תשרי תש"כ):

מאשרים קבלת מכתבו [...] ות"ח ת"ח על הבשורה טובה מהענינים בעיר גנים, ובודאי ההצלחה דעד עתה – מוסיף בהם ובכללות המתעסקים ומשתדלים בעניני הרשת, כוחות נוספים וחזקים, להרחבת הענינים בכל האפשרי, ואם המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, על אחת כמה וכמה שנים שלשה ועוד.

והרי נראה לעינים, שבהשתדלות מתאימה – אפשר להוסיף עוד עשירות תלמידים-ות בגן ובית הספר. מובן שהנ"ל צריך להעשות באופן שלא להכניס ענין הנצחנות בהכנגד, שהרי דברי ודרכי תורתנו הם דרכי נועם וכמודגש בתורת החסידות.

ועל פי האמור מובן, שנכון במאוד וביותר – מה שעורכים בעיר גנים התועדות ושמחת בית השואבה וכיוצא בזה.

תשורה אייזנבך-דמיחובסקי תשע"ו

עמוד 714 המשך קטע "התנאים לפתיחת ישיבה":

מענה לאחד השלוחים על-דבר פתיחת ישיבה במקום חדש:

בנוגע להישיבה – באם יש ראש ישיבה מתאים (שיכול להמשיך תלמידים, לתת להם חיות בלימוד, און האלטען זיי) ובאם יש להם על כל פנים עשר תלמידים מתאימים לישיבה ושיסכימו ללמוד בישיבה זו – או ביום שישגו שני הנ"ל – בו ביום יפתחו הישיבה. ואין צורך לשאלני עוד הפעם. וברכתי להצלחה נתונה מראש.

נלכה באורחותיו ע' 241

עמוד 736 קודם קטע "לקחת מורים ומורות שאינם חניכי מוסדות חב"ד":

מינוי משגיח לחסידות זמן קצר לאחר שהתחיל ללמוד

ממכתב להרב מנחם זאב הלוי גרינגלאס (מונטריאל) – ("ז ניסן תשט"ז):

וכמה שכותב אודות פלוני בן פלוני בתור משגיח לדא"ח, הנה לכאורה צריך עיון, כיון שלפי-ערך זמן קצר שלמד בתומכי תמימים ועדיין עליו ללמוד לעצמו, ותפריע זה איזה משרה שתהי' ובפרט השגחה על לימוד הדא"ח...

מצילום האגרת – תשורה חאנין-סטיוונס תשע"ז

עמוד 740 אחרי קטע "טובת הרבים (כיתה) גוברת על טובת היחיד (מורה)":

ללימודי חול עדיף מורה גוי מיהודי שאינו שומר תורה ומצוות

ממכתב להרב שניאור זלמן סרברנסקי (מלבורן) – ("כ"ו אייר תשי"ז):

בשאלתו אודות מורה ללימודי חול באם יצטרכו לזה טוב יותר אשר יהי' אינו יהודי, שפשוט שאין לו כל שייכות עם התלמידות לבד הלימודי חול שלומדת, ולא לשכור מורה בת ישראל שאינה שומרת תורה ומצוות שגם היא בת שרה רבקה רחל ולא (וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שעל יהודי איזה שיהי' אין אומרים להבדיל חס ושלום) וקשה במאד באווארענען שלא ילמדו מה מדרכי' וכנראה גם במוחש.

אגרות קודש חט"ו אג' ה'תפג

ההיזק הגדול הנגרם על ידי שביתת מורים

ממכתב לחבר-המורים של אחד מבתי-ספר חב"ד בארץ הקודש (י"ב מרחשון תשט"ו):

במענה על מכתבם מבי' חשון שנתקבל זה עתה, הנה מרוב צערי ממהר אני להשיב עליו מבלי לחכות על התור, וסיבת הצער הוא תוכן מכתבם אשר כיון שהנהלת הרשת חייבת סכום להמורים, הודיעו להנהלה אשר ימעטו בשעות הלימוד עד שיתחילו לשלם להם המגיע, והצער בזה מובן:

א) ממיעוט שעות הוראה סובלים התלמידים-ות בני ובנות ישראל כשרים, ואם אפילו עשתה הנהלת הרשת איזה אי-צדק בזה, אין כל הצדקה לענוש את התלמידים-ות, ובפרט עונש כזה, שלא תמיד אפשר לתקנו, כי הזמן הוא אבידה שאינה חוזרת בכלל, ובפרט שעות החינוך של ילדים וילדות שכל שעה במשך זמן החינוך שקולה היא כנגד משך זמן כמה פעמים ככה בזמן בגרות האדם כמובן.

ב) מובטחני שגם בעיניהם ברור שלא עשתה הנהלת הרשת איזה דבר בזדון, ופשיטא שאם היו מעות בקופה או אם הי' אפשר בקל להשיג מעות, הרי גם חברי הנהלה שבעי רצון היו לסלק החובות ואם יש מקום לאמר לשלם מדה כנגד מדה אין מקום לומר לענוש במזיד על מה שעשה פלוני בן פלוני בשוגג או באונס...

ד) העולה על כולנה הוא ההירוס בהשקפת עולמם של המחונכים שלהם בראותם שבשביל תביעה גשמית לר' פלוני או לעסקן צבורי פלוני עושים עול לעשירות תלמידים ותלמידות, וכיון שזהו הנהגת המורה שלהם והמחנכם בעיניהם של יהדות ומדות טובות הרי אינו מובן מפני מה לא ינהגו המחונכים בדרכים כאלו שטוביה חטא וזיגוד מינגד, והרי ידוע בהענין דשאל באחד ועלתה לו ודוד בשתים ולא עלתה לו, כי חטאו של שאול הי' בהענין שהוא הי' תפקידו ומשרתו היינו בעיני מלכות מה שאין כן חטאיו של דוד אף שמצד עצמן היו חמורים יותר לא היו בתפקידו, ובלשון החסידות עיקר שליחותו בעלמא דין, ומפני טעם זה מובן גם כן אשר זה שצמצמו בהשעות דלימודי חול אין בזה נפקא מינה בהיזק דפעולה זו, ונוסף על זה הענין שבשעות הנוספות ילכו התלמידים-ות בטל וכו'.

[...] נ.ב. בכל הנ"ל לא נגעת מפתת ההלכה בענין של שביתת מורים בתלמוד תורה או בחדר³, כי אין כאן המקום, והעיקר אשר מובטחני שאין זקוקים לזה כלל וכלל.

אגרות קודש ח"י אג' גיח

ממכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ להרב יהודה צבי פוגלמן (כשהיה בשליחות בבופלו) – (ט"ז כסלו תש"ד):

שמחה גדולה היתה לי מזה שהתלמידים שי' באו לבית הכנסת, וצריך להשתדל אשר כל הילדים שי' יבואו בשבת קודש לבית הכנסת, וצריך למצוא עצות לאלו הדברים בריחוק מקום למצוא מי שילך עמם, ואם לא ימצא מי מחברי הועד שיחפוץ לקבל על עצמו טורח זה – מה שמורנו הבעל שם טוב נ"ע בחר בעבודה זו להיות בעהעלפער, היינו עוזר למלמד, והרב המגיד ממעזריטש נ"ע התברך – האט זיך געוואונשן – לחבב את הספר תורה ולנשקה מעומק הלב כמו שהבעל שם טוב נ"ע חיבב תינוק של בית רבן ונשקו – הנה אפשר ימצא מי שיעשה זאת – להוליך

³ הערת המלקט: ראה בשו"ת אגרות משה חושן משפט ח"א סימן נט.

את הילדים לבית הכנסת ולהשגיח עליהם שיעמדו במקום אחד בדרך ארץ ויענו אמן יהא שמיה רבא, ברכו וקדושה, וינשקו את הספר תורה ויוליכם לבתיהם.

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ח אג' ברטו

עמוד 762 קודם קטע "לא לערב זרם אחר":

לא למסור שיעור אצלם, אלא שיבואו לחב"ד

ממכתב להרב עזריאל זעליג סלונים (ירושלים) – (ח"י שבט תשי"ב):

בשאלתו בענין "בני עקיבא" וכיוצא בזה – במקומם אין כדאי לסדר לימוד דא"ח, אבל, מהנכון להשתדל שיבואו לשיעורים אלו אליו או לבית הכנסת חב"ד וכיוצא בזה.

מצילום האגרת

עמוד 765 המשך קטע "קבלת משרה בבית ספר שאינו כדבעי":

סיפר אחד השלוחים באירופה:

בשלב מסויים הקהילה המקומית הציעה לי לקבל את ניהול בית-הספר הקהילתי, כאשר כתבתי על כך לרבי ציינתי את את אופיו החיובי של המוסד שלהם שהוא מסורתי וכשר ומכבדים שם את הדת. הרבי מתח קו תחת המילה "מסורתי" וכתב:

אם כן איך יקבל עליו אחריות כזו?

מפיו

עמוד 768 קודם קטע "שימוש בברכה ציבורית":

שימוש בטלויזיה בבית-ספר

מענה על השאלה האם להכניס טלויזיה לימודית לבית-הספר, ועל ידי זה יתווספו יותר תלמידים בבית הספר: באם יתירו במקום אחד הרי זה היתר, ויותר מזה עידוד (שהרי נעשה בחינוך שעל-שם כ"ק מו"ח אדמו"ר) בכל מקום.

שערי הלכה ומנהג ח"ג ע' רלא

שירי נכרים לי"ב פסוקים

מענה לתלמידי אחת מיישובות חב"ד על שאלתם האם אפשר להשתמש בשירי-ילדים גויים המוכרים ומפורסמים לילדים ו"להלביש" עליהם את שנים-עשר הפסוקים (אדר א' תשמ"א):

צריכה להיות הוראת רב מאנ"ש ש' מורה הוראה ועסקן – האפשר וכדאי להכשירם. ספיקו לחומר.

לקוטי שיחות חכ"ד ע' 429

החסרונות בעשיית קבוצת-נוער סודית

בשנת תשי"ט ריכז הרב טוביה בלוי (ירושלים) קבוצה מתוך תלמידי ישיבות-ערב חב"ד במטרה להכוונתם לישיבות חב"ד, הוא הקים עבורם מסגרת פנימית וסודית, עם חובות רוחניות מיוחדות, וקיים עבורם סעודת מלוה מלכה בקביעות. למסגרת זו קרא בשם "ארגון בני רבינו". לאחר תקופה מסויימת של הצלחה הוא כתב מכתב לרבי בחתימת חברי הקבוצה לבקשת ברכה וכו'. והרבי ענה במכתב (כ"ה אלול תשי"ט):

מאשר הנני קבלת מכתבם [...] בו כותבים אודות ההחלטות הטובות להוסיף בעניני תורה עבודה וגמילות חסדים וכו'. ובודאי אשר כל הוספה בעניני תורה ומצות כדאית היא ביותר וביותר, ולא עוד אלא שנצטיינו על זה כהוראת חכמינו ז"ל מעלין בקדש וכל המוסיף מוסיפין לו.

אבל ביחד עם זה, לא תמיד צריך להגדיר כל הוספה והוספה בשם חדש וארגון חדש, שהרי הצינוי האמור מספיק לעורר את מי שלבם ער להוספה כהאמור וכגון דא, ואין צורך דוקא בשם חדש וכו', וכיון שאין צורך בזה הרי על כל פנים בתקופה הראשונה אין לעשות זה, כיון שזה יכול להביא להבדלה מבין החברים, ובמילא להקטנת הענין דאהבת ריעים, דברים שאדרבה יש להשתדל בהם כו"כ.

ולכן אף שתבוא עליהם ברכה על קיום החלטות האמורות עד עתה ובטח יקיימו גם בעתיד, אבל לעת עתה כנ"ל אין צורך בארגון מיוחד ושם מיוחד, ועוד חזון למועד, כשיעבור זמן מסוים ויתרבה מספר המשתתפים, לדון בהאמור עוד הפעם.

אגרות קודש ח"י"ח אג' ז"ג

אל תעשה שריפה, אבל אם יזמינו אותך לכבות – מותר

מדברי הרחמ"א חזקוב להרב יוסף שמחה גינזבורג (עומר), על שאלתו שמבקשים ממנו למסור שיעורים לנוער מעורב בנים ובנות ביחד (תשל"ו-תשל"ח):

אתה – אל תעשה 'שריפה', אבל אם אחרים (כמו בית-ספר תיכון כלשהו) יעשו, ויזמינו אותך 'לכבות' [=להרצות וכדומה] – מותר לך ללכת לשם.

התקשרות גליון 641

שפת הלימודים אינה העיקר

ממכתב להורי התלמידים דתלמוד-תורה כפר חב"ד (ט"ו אייר תשכ"ח):

הנני מאשר קבלת המכתבים ונקודתם – שאלת השפה בה ילמדו עם תלמידי התלמוד תורה,

וכפי המענה בשיחה הטלפונית, דעתי אשר כיון שעיקר תכלית התלמוד תורה הוא לחנך התלמידים בראת השם ואהבתו וללמדם תורת השם ומצותיו, אשר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, שלכן הזהירונו כל כך חכמינו ז"ל מביטול תינוקות של בית רבן ועד שאסרוהו אפילו לבנין בית המקדש,

הנה על פי האמור מוכן שהשפה בה ילמדו התלמידים לא זהו העיקר, כי אם נקודות האמורות – יעילות והרבו בכמות ובאיכות בידיעת התורה ומצותי'.

[כן מובן שבמקום ששפת הלימודים יש לה השפעה על עניני יראת שמים וכיוצא בזה, אזי גם לקביעת השפה חשיבות בהתאם לזה].

(ב) מובן גם כן שבאמצע שנת הלימודים אינו ענין לשנות שפת הלימוד מכמה וכמה טעמים [באם אין הכרח מוחלט לעשות השינוי].

(ג) בתנאים מסויימים כשהורים רוצים לקבוע שפת הלימודים, ובתנאי הנ"ל שאין בזה שייכות ליראת שמים ועניני שולחן ערוך וכו', אזי אין לכפות על ההורים שפת הלימוד בה ילמדו את בניהם, כי אם להסביר להם, באם אינם צודקים בטענותיהם; וכמו בענינים דומים – קובעים שפת הלימוד כדעת רוב ההורים שאחרי רבים להטות.

[...] הסיכום מכל האמור, שגם בשיחה הטלפונית לא הי' משמע שרוצים לשנות תיכף ומיד, וכנ"ל – אינו ענין באמצע שנת הלימודים. וכיון שעד תחילת שנת הלימודים הבאה הרי עוד כמה זמן בשביל עריכת חשבון הנפש וכולי כנ"ל, ידונו עוד הפעם בסמיכות לשנת הלימודים הבאה על כל הבעי', דיון מיוסד על הנקודה אודות מטרת התלמוד תורה כנ"ל. ומה שמזכירים מעלות מיוחדות בנוגע לשפת אידיש, צריך עיון אם רכישת מעלות אלו היא מתפקיד התלמוד תורה או מחובתם של ההורים והאווירה בבית, וק"ל.

אגרות קודש חכ"ה אג' ט'תצא

עמוד 780 לאחרי קטע "להשתמש רק בנוסח אחד בבית-הספר":

לא להכריח נוסח חב"ד בבתי-ספר חב"דיים

ממענה על דו"ח הנהלת מוסדות חב"ד באחת המדינות שכתבו שהיה דיון בהנהלה והחליטו "שבכל בתי ספר חב"ד יש להתפלל אף ורק מתוך נוסח תפילה של חב"ד על אף התנגדות ההורים לכך":

[על המילים "על אף התנגדות הורים לכך" כתב: (4) המותר על פי שולחן ערוך ?

כמה תלמידים יעזבו או יתוספו על ידי זה [...] לפי דעת ההנהלה והשערתה ?

מצילום כתי"ק – תשורה סימפסון-דרזין תשע"ז

עמוד 799 המשך קטע "הרבי לוקח אחריות":

מדברי הרבי ביחידות לר' יעקב יוסף ראסקין בכ"ו טבת תש"כ, בנוגע לשליחות בנו הרב יהודה ליב למרוקו:

ר' יעקב יוסף ראסקין : וואס וועט זיין מיט די חינוך ?

הרבי: דאס לאז אויף מיר.

מדברי בנו הרב יצחק ראסקין בכינוס השלוחים

עמוד 802 בתחילת המדור (קודם קטע "צריך תכנית מסודרת"):

התועלת והנחיצות במחנה קיץ

ממכתב (ערב חג השבועות תש"ט):

מובן שנכונה במאד מאד הסברא לעשות מחנה קיץ, וכמובן שצריך להיות בהתרחבות יותר מבשנים שעברו, והרי כבר כתבתי כמה פעמים ולכמה עוסקים בכגון דא, שזהו נוגע להחורף שבא אחרי הקיץ, נוסף על התועלת שמתוסף על אתר מהפעולה במבקרי המחנה שיש לפעול בהם יותר, כיון שבקיץ אין עוסקים בלימודים אחרים.

אגרות קודש ח"א אג' ג'תקלג

החיוב לעזור לכל יהודי בפרט לילדים מיוחדים

ממכתב למורה בבית-הספר "כישרון" לילדים עם צרכים מיוחדים בלונדון, אנגליה (י"ח סיון תשמ"ב):

I received your letter ... in which you write about your work in connection with handicapped Jewish children...

There is no need to emphasize to you at length that it is the duty of every Jew to do everything that he or she can to help other Jews, particularly special children who need special attention and care. Indeed, this is the elementary duty associated with the Mitzvo of V'ohavto L'reacho Komocho.

Noting your interest and devotion to this activity, there is no need to elaborate to you on the above, but only to add that we have the assurance of **Yogato u'Motzoso**, namely that when a real effort is made, achievement is assured even beyond expectation.

מצילום האגרת

החשיבות לעשות אתם מצוות מעשיות ובפרט בילדותם

ממכתב לרגל "כינוס הקהילה היהודית אודות צרכים מיוחדים - ניו יורק" (ט' כסלו תשמ"א):

Historically—from the birth of our nation to this day—Jewish identity, in the fullest sense of this term, has been synonymous with traditional Torah-Judaism as our way of life in everyday living. Other factors commonly associated with a national identity, such as language, territory, dress, etc., could not have played a decisive role in Jewish survival, since these changed from time to time and from place to place. The only factor that has not changed throughout our long history has been the Torah and Mitzvos which are "our life and the length of our days." The same Tefillin, Tzitzis, Shabbos and Yom-Tov have been observed by Jews everywhere in all generations. Clearly there is no substitute for the Torah-way as the source and essence of our Jewish people.

Recognizing this prima facie fact, means recognizing that Jewish survival depends on the kind of education that develops and nourishes Jewish identity in the fullest measure. And this must surely be the highest priority of all communal services.

With regard to Jewish retarded—parenthetically, I prefer some such term as "special" people, not simply as a euphemism, but because it would more accurately reflect their situation, especially in view of the fact that in many cases the retardation is limited to the capacity to absorb and assimilate knowledge, while in other areas they may be quite normal or even above average—the Jewish identity factor is even more important, not only per se but also for its therapeutic value. The actual

practice of Mitzvos in the everyday life provides a tangible way by which these special people of all ages can, despite their handicap, identify with their families and with other fellow Jews in their surroundings, and generally keep in touch with reality. Even if mentally they may not fully grasp the meaning of these rituals, subconsciously they are bound to feel at home in such an environment, and in many cases could participate in such activities also on the conscious level.

...In regard to special children, when every additional benefit, however seemingly small, in their formative years will be compounded many times over as they grow older. In their case it is even more important to bear in mind that while they may be handicapped in their mental and intellectual capacity, and indeed because of it, every possible emphasis should be placed on the tangible and audio-visual aspects of Jewish education in terms of the actual practice of Mitzvos and religious observances.

ארכיון חב"ד.אורג

לעשות להם מבחני כושר ולהקים להם כיתות מיוחדות

ממכתב באנגלית לפרופסור אחד לאחר הכינוס הנ"ל (כ"ה טבת תשמ"א):

ובחזרה לנושא של ההתכתבות שלנו, היינו, הצרכים של הילדים המיוחדים (או כפי שהם מכונים, מפגרים או מוגבלים בהתפתחותם, כפי שדובר כמה פעמים על כך), יש להבהיר שהם מוגבלים בתחומים מסוימים (ומי לא?), אבל אין שום סיבה, ואף לא הצדקה, להכליל את כולם בתוך קטגוריה אחת ושווה של "מוגבלים" או "מפגרים". הניסיון האנושי מלא בדוגמאות של אנשים שהיו מוגבלים קשות בכמה היבטים, ובכל זאת הצטיינו לאחר מכן ותרמו לחברה תרומות גדולות, ואפילו יוצאות מן הכלל, בהיבטים אחרים.

אני משוכנע לחלוטין שאם היו מנהיגים מערכת מתאימה של מבחני כושר, על מנת לקבוע את הכישרונות המיוחדים של הילדים המיוחדים שלנו בגיל מוקדם, והיו מקימים כיתות לימוד מתאימות על מנת לאפשר להם לפתח כישרונות אלו, התוצאות היו משביעות רצון באופן ניכר, אם לא באופן מדהים. מיותר לומר ששיטה חינוכית כזאת הייתה מעשירה מאוד את הביטחון העצמי שלהם ואת ההתפתחות הכללית שלהם, שלא להזכיר גם את העובדה שזה היה מאפשר להם לתרום תרומה חשובה לחברה.

מורה לדור נבון ח"ב ע' 123

עמוד 813 לאחר קטע "להשתתף באסיפת מחנכים":

מה לנאום באסיפת מחנכים

ממענה להרב נחום קפלן (קראון הייטס) על כתבו שהוזמן לנאום באסיפת מנהלי בתי-ספר תורניים של ארגון "תורה ומסורה", ושואל מה להדגיש בנאומו:

...ובכלל ידועה השקפתי (על פי מאמר רז"ל: המעשה הוא העיקר) לשנות בסגנון הלימודים שיוחקקו בתלמידים קיום מצוות מעשיות בפרט ומעשים טובים בכלל ... כולל שקידה בתלמוד תורה בפועל.

מרשימות הרד"ז

קבלת תלמיד שנחלה בנפשו לישיבת תומכי תמימים

מענה להרב דובער בוימגרטרן על כתבו אודות אחד ממושפיעו שלמד בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, ואחר כך נשלח לבית רפואה לחולי נפש ל"ע בגלל שהיו לו בעיות רפואיות, ועתה מתקרב יום שחרורו משם והוא רוצה לחזור ללמוד בישיבה, והרב בוימגרטרן חושש שישפיע לרעה אם לא יכנס לישיבה (אור לג' קרח תשט"ז):

מקודם יבררו אם יש ישיבה שיקבלו, ומתי.

למחרת כתב הרב בוימגרטרן לרבי, שכוונתו היתה לא שילך לישיבה סתם, כי אם שרוצה לחזור ללמוד בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש (היכן שלמד מקודם), ובוודאי שלא תהי' ישיבה שתקבל בחזר שישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש אינה רוצה לקבלו (ד' קרח תשט"ז):

הנהלת הישיבה עלי' להתחשב עם תועל הרבים.

תועלת שלו שיעבוד פיזיש (וביחד עם זה ללמוד איזה זמן ביום), וזה צריך לחפש.

קובץ עיוני תורה (ארגנטינה) חוברת ל"א

השער להוריד כל ההשפעות מלמעלה למטה

ממכתב להרב אהרן מרדכי זילברשטרום (ירושלים), חבר הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק (ט' מרחשון תשט"ו):

א) מבואר בתורתנו וביחוד בתורת החסידות, אשר לכל אחד מישראל ישנה מצוה וענין מיוחד, שבו צריך להיות זהיר טפי, וכדיוק הש"ס – יעוין באגרת הקדש לרבנו הזקן ס' ז' – אשר מצוה זו וענין זה משמש שער דרך בו עולים כל עניני התורה ומצות שלו מלמטה למעלה ודרך בו נמשכים כל הענינים וההשפעות מלמעלה למטה הנצרכים לו ולכל בני ביתו שיחיו.

ואין ענין ומצוה זו דוקא מהענינים שיש לקרותם חמורות שבחמורות, וכמוכח מהש"ס שם דטפי הוה זהיר בצייצית, אף שזהו לא מחובת גברא כו' וכו', יעוין שם בש"ס. ומבאר רבנו הזקן באגרת הקודש, שבחירת המצוה דכל אחד אינה בבחינת טעם ודעת מושג אלא למעלה מבחינת הדעת שכך עלה במחשבה לפניו יתברך, ודוגמתו למטה הוא בחינת הגורל ממש. ומובן מעצמו שלברר הענין השייך לאיש זה, ברובא דרובא – רואים איך שהשגחה עליונה נוהגת אתו וקובעת מקצוע העבודה שלו במצוה וענין פלוני, שזהו הוכחה שענין זה דוקא הוא השער שלו ודרך מלמטה למעלה ומלמעלה למטה כנ"ל.

מובן גם כן אשר גם הלעומת-זה, ובמלה פרטית יותר – היצר הרע, יודע ומרגיש אשר דוקא בענין ומצוה פלונית צריך איש זה להיות זהיר טפי, כי הם המשמשים סיוע לכל עניני תורה ומצות שלו, וכן גם בהצלחתו בחייו אפילו בגשמיות, שגם לזה מנגד היצר הרע, וכמאמר רז"ל שהוא המקטרג, ובמילא עיקר השתדלותו עם איש זה הוא דוקא בענין זה ובמצוה זו, עד שמוכן לוותר על הידורי איש זה בשאר עניני תורה ומצוות, ובלבד שיצליח במלחמתו נגד הענין ומצוה זו.

מובן גם כן שאם איש פלוני הוא ירא שמים, אין היצר הרע יכול לבוא ולהתגלות כמו שהוא, כי אז לא ישמע לו ואפילו לא יכנס בדין ודברים. אבל אין הוא נרתע והדרך סלולה לפניו, וכפתגם כ"ק אדמו"ר (אביו של כ"ק

מו"ח אדמו"ר) אשר היצר הרע מתלבש לפעמים "בלבוש צדיק תמים עניו ובעל מדות טובות" – עיין היום יום לכ"ג סיון ה'תש"ג – וחשף ד' זרוע קדשו, בגילוי תורת החסידות אשר גילתה תכסיסי היצר הרע גם בזה, בכדי שיבין האדם מאין ולאן הדברים, ויזהר מהם עוד יותר מאשר נזהר מרע בגלוי, ועל דרך האמור בפירוש תלמידי רבינו יונה ברכות ריש פרק קמא אשר חטאת בת דנקא ואשם תלוי שני סלעים, כי בחטאת יודע ברור שזהו ענין של חטא ובמילא גם החרטה היא בלבב שלם ולכן מספיק קרבן בת דנקא, מה שאין כן באשם תלוי שאפילו לאחר החרטה והבאת הקרבן היצר הרע מרגיע אותו באמרו שבדאי אכל שומן ולא חלב ובמילא הכל בסדר, ולכן צריך להביא הקרבן כמה פעמים ככה.

(ב) לא באתי בכל הנ"ל לדרשה וגם לא בצעקה על העבר, אלא בהנוגע לעתיד.

רואה הנהו וזוגתו וכל המשפחה שיחיו אשר השי"ת מתנהג עמהם בעניניהם בטוב הנראה ונגלה, אשר בוודאי אין צריך לפורטם, כי הרי יודע הוא דברי ימי חייהם יותר מאשר נודע לאיש אחר. ועל פי הנ"ל דבר ברור הוא אשר השער שלו לכל עניניו שיעלו למעלה ולכל עניני השפעות מלמעלה למטה הוא ענין החינוך על טהרת הקודש. וזיכהו השי"ת אשר הביאו וקשרו באילנא דחיי ושושילתא דדהבא הם נשיאנו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיאי תורת חב"ד, אשר ברוחם על ידי לימוד תורתם והנהגותיהם נתיסדו בתי ספר, וצריכים להתנהל כן. ונמסרה לו מלאכת הקודש בחינוך הכשר, שהוא לא רק מורה של כיתה, אלא גם מנהל של בית ספר, וגם – להביא תועלת לשאר בתי ספר ולקיום הכללי של מוסדות חינוך חב"ד בארץ הקודש ת"ו.

ובמילא בזה עוד זכות נוספת, אשר הענין והמצוה המשמש שער בשבילו ובני ביתו שיחיו הוא כזה שרואים מתן שכרם בצדו, חניכים וחניכות שבעליל נראה הטבת מצבם הרוחני משנה לשנה, מחודש לחודש, ואפילו משבוע לשבוע, אשר סיפוק הנפש שבזה, אין לשער – למי שחוש לו בעניני חינוך, ומבוסס על הענין דאהבת ישראל וכפי שנתבאר בתורת החסידות...

אגרות קודש ח"י אג' ג"א, הושלמה ע"פ צילום האגרת – תשורה זילברשטרום-קטן תשע"ז

עמוד 830 לאחרי קטע "אין זו אשמתך!":

על פי תורה ישנו שכר בעולם הבא ובעולם הזה

מענה לעסקן ציבורי שכתב (בין השאר) "...אבל כשעושים חשבון הנפש – איז אוי ואבוי אויף וואס איך האב ארויפגעארבעט לאחר בערך כ"ה שנים של עבודת הכלל עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א":

[הרבי סימן עיגול על המילים "אוי ואבוי" וכתב:] ? !

(1) האומנם לדעתו – היצר הרע שלו סבירא ל'י שאלו [...] שאינם בעבודת הכלל – הנ"ל – האבן עפעס גערגרייכט ? אלא שאין מי שיזעק מרה עליהם: אוי ואבוי כו'.

(2) על פי תורה שכר ישנו: (א) בעולם הבא, (ב) בעולם הזה, (ג) בשניהם –

אולי יסבירני מה חסר לו באחד מהנ"ל (ובפרט – בהשוואה לכל [...]) ? וכל המפרט הרי זה משובח

– פשוט שכוונתי להשכר, ולא במה שתלוי בו.

מצילום כתי"ק – תשורה תקופת כינוס השלוחים תשע"ז

בכל מקום שמתעסקים כדבעי – רואים במוחש ההצלחה

ממכתב להרב יצחק צבי אייזנבך (ירושלים), מפעילי רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש (י"ד אלול תשי"ט):

ויהי רצון שבכל הענינים אודותם כותב, יהי' לא רק ביסוס, כי אם גם התפתחות והתרחבות, הן בכמות והן באיכות, ומובן וגם פשוט שהדבר תלוי בהשתדלות והתעסקות בזה, שהרי ידוע פסק דין בית דין של מעלה, אשר בגלל המסירות נפש הלזו (של רבינו הזקן) על תורת החסידות פסקו בבית דין של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות, תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה, וכפרט שרואים במוחש בארץ הקודש ת"ו הצלחת מפעלי חב"ד בכל מקום שמתעסקים בהם כדבעי, זאת אומרת במסירה ונתינה ובדרכי נועם ובדרכי שלום, אף כי בתוקף המתאים, ומובן שהכתוב מופנה לכל חבריו שי' בבית הספר אודותו כותב, בתוככי כללות המתעסקים ומשתדלים בבתי ספר הרשת ומוסדות חב"ד בכלל, ויהי רצון שבהמשך למכתבו זה, תתקבלנה בקרוב ממש ידיעות מפורטות ומשמחות בכל כיוונים האמורים.

תשורה אייזנבך-דמיחובסקי תשע"ו

אחריות השליח מוטלת על המשלח

משיחת ש"פ אחרי-קדושים תשל"א (ס"ד), בנוגע קבוצת התלמידים-השלוחים לאוסטרליה:

וכאשר מתבוננים בענין זה – הרי זה צריך לפעול זעזוע ("א טרייסל טאן"), לכל לראש – אצל השלוחים עצמם, כשמתבוננים בגודל האחריות ביחד עם הזכות הנפלאה שבוה, בנוגע לכל משך זמן השליחות, וגם לאחרי שיחזרו מהשליחות, וכן בנוגע להורים, האב והאם, שזכו לגדל ולרוות נחת מבנים שהולכים בדרך התורה והמצוות כו', וכן המורים והמחנכים, ועד למשלח, אשר, על פי הדין בחושן משפט⁴ מוטלת עליו האחריות על השליח. תורת מנחם – התוועדויות תשל"א ח"ג (נמצא בדפוס)

הרי הוא שליח מלך מלכי המלכים להפיץ יהדות בתוך בני ישראל

מענה לאחד השלוחים (ח' ניסן תשל"ב):

הרי הוא שליח ממלך מלכי המלכים להפיץ יהדות תורה ומצוות בתוך בניו – בני ישראל שיחיו, ומהו נעלה וקדוש וזכות יותר מזה? ! וימלא השליחות ויצליח.

אגרות קודש חכ"ז אג' י'שסז

⁴ הערת המלקט: ראה בשולחן ערוך חושן משפט סימן קמו סעיף מח בהגהה: "מי ששולח חברו בעסקיו ונתפס – יש אומרים דאם הלך בשבילו בחנם חייב לפדותו דהוי ליה עליו כשואל שחייב באונסין (מרדכי פ' האומנים והגהות שניות) ויש חולקין (תשובת רמב"ן סי' ב' ומהרי"ק שורש קל"א) "עכ"ל.

הוא עושה עבודה חשובה יותר מאלה שנמצאים בקראון הייטס

מדברי הרבי לאחד הגבירים מבולוניה איטליה על-דבר השליח המקומי הרב אלי' דוד בורנשטיין, בעת יחידות כללית לגבירים:

Encourage him that he will not be, he is not forgotten חס ושלום. He said from time to time that he is בריחוק מקום in Bologna and all these people are in Crown Heights. You can tell him that he is doing a very big job, even bigger than the people are doing here.

תשורה הורביץ-בורנשטיין תשע"ז

עמוד 847 לאחרי קטע "לא לעזוב, אלא להשתדל לעשות שלום ולהטיב התנאים":

לא לעזוב, אלא להשתדל שישפיעו על האשה האחרת

מענה לאחת השלוחות על מכתב בו תיארה המצב במקום השליחות בכלל (והצרות שסבלה מאת אשת השליח הראשון למדינתה), ובפרט לאחר מקרה מסויים בו מנהלת בית-ספר חב"ד התנהגה באופן בלתי-חינוכי כלפי בנה, ושאלה "האם לעזוב או להישאר כאן" (תשמ"ט):

[הרבי סימן בעיגול את המילים "להישאר כאן" וכתב:] ולהשתדל שנשים ישפיעו עלי'.

אזכיר על הציון.

מהעתקת המענה

לא לברוח אלא לעשות התלוי בהם בדרך הטבע

מענה לאחד השלוחים (ד' ניסן תשמ"ג):

ידועה שיטתי מאז, שאינה עצה כלל – לברוח, כי אם במקומם דוקא לעשות התלוי בהם בדרך הטבע לפרנסה וכר'. ולהוסיף בצדקה ובתורה ומצוות בכלל.

אזכיר על הציון.

מהעתקת המענה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולזכות

החתן הרב התמים מנחם מענדל

והכלה מרת נחמה ליבא

שיחיו

שוחאט

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ד' תמוז ה'תשע"ז